

Unirea a fost hotărâtă de Sfatul Țării la 27 martie 1918:

„În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani, din trupul vechii Moldove.

În puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor de azi înaintea și pentru totdeauna se unește cu mama ei România.

Trăiască unirea Basarabiei cu România de-a pururi și totdeauna!

Președintele Sfatului Țării, Ion Inculeț; Vice-președinte,

Pantelimon Halippa;

Secretarul Sfatului Țării I. Buzdugan”

ISSN 1582-7410

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XVII, 2017 NR.1 (46)

Revista de Științe Militare

Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România

Nr. 1 (46)
Anul XVII, 2017

Revista de Științe Militare

EDITOR
Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință
din România

CONSILIUL EDITORIAL
PREȘEDINTE DE ONOARE
general (r) prof. univ. dr. H. C. Vasile CÂNDEA

PREȘEDINTE
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general (r) dr. Gheorghe VĂDUVA
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
colonel (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC
colonel conf. univ. dr. Florin GROSARU

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
locotenent-colonel dr. Christophe MIDAN, Franța
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
Dr. Dana PERKINS, SUA
general de brigadă Bohuslav PRIKRYL, Polonia
general de brigadă Boris DŮRKECH, Slovacia
general de brigadă (r) Rudolf URBAN, Republica Cehă
colonel Gábor BOLDIZSÁR, Ungaria
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
e-mail: esiteanu@yahoo.com
Redactori
colonel (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC
e-mail: benoneandronic@yahoo.com
lector univ. dr. Diana Elena TUȚUIANU
diana.tutuianu@yahoo.com
Cristina-Mariana TĂLPAN, talpan.cristina86@gmail.com
Tehnoredactor
Cristina-Mariana TĂLPAN

Tipar executat la
Tipografia Editurii Academiei
Oamenilor de Științe din România

Revista de Științe Militare apare trimestrial.

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

*Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor,
respectând prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 referitoare la buna
conduită în cercetarea științifică.*

COPERTA I:
ACTUL UNIRII VOTAT DE SFATUL ȚĂRII LA
27 MARTIE 1918

Sursa: <https://romaniabreakingnews.ro/pe-27-martie-1918-sfatul-tarii-a-votat-unirea-basarabiei-cu-romania-pentru-totdeauna/>

COPERTA II:
COLUMNA LUI TRAIAN

COPERTA IV:
ROMÂNIA MARE,

Sursa:
<http://www.curierul.forter.ro/07ist/01.htm>

TEXTUL ACTULUI UNIC

Sursa: <http://radioiasi.ro/stiri/supliment/98-de-ani-de-la-semnarea-actului-unirii-basarabiei-cu-romania/>

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*

Revista de Științe Militare

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

Revistă științifică trimestrială, cu acces liber și prestigiu recunoscut de
CNATDCU, indexată în baza de date internațională (BDI) CEEOL

ISSN 1582-7410

**Nr. 1 (46)
Anul XVII, 2017**

CUPRINS

SECURITATEA EUROPEANĂ ȘI RĂZBOIUL CIBERNETIC	5
<i>Gl. mr. (r) prof. asoc. dr. Constantin MINCU</i>	
EDUCAȚIA CETĂȚENEASCĂ ȘI PATRIOTICĂ A TINERILOR ÎN INSTITUȚIILE MILITARE DE ÎNVĂȚĂMÂNT	19
<i>Gl. mr. (r) prof. asoc. dr. Constantin MINCU</i>	
ROLUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE LA PĂSTRAREA IDENTITĂȚII ȘI INTERESULUI NAȚIONAL, ÎN CONTEXTUL APARTENENȚEI ROMÂNIEI LA NATO ȘI UE	28
<i>Col.(r.) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU</i> <i>Drd. Cristian NICULESCU</i>	
NOUL CONCEPT DE POLITICĂ EXTERNĂ AL FEDERAȚIEI RUSE - HÂRTIA DE TURNESOL A UNEI AGRESIVITĂȚI IMORALE	40
<i>Drd. Diana BĂRBUCEANU</i>	
ASPECTE ETICE PRIVITOARE LA UTILIZAREA NEUROAUGMENTĂRII ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII NAȚIONALE	47
<i>Medic drd. Cosmin DUGAN</i>	
MUNTENEGRU – IZVOR DE SECURITATE ÎN BALCANI	69
<i>Gl. (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU</i> <i>Lt. drd. Valentin DULGHERU</i>	
CALIFATUL TERORII ISIS, AMENINȚARE LA ADRESA OCCIDENTULUI ÎN CONTEXTUL ACTUAL	73
<i>Gl. (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU</i> <i>Lect. univ. dr. Cătălin ENUȚĂ</i>	

CICLUL INFORMAȚIONAL CA PROCES, PROCESUL ȘI CICLUL „INTELLIGENCE” - ÎN CADRUL ACȚIUNILOR MILITARE MODERNE	83
<i>Col.(r.) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU</i>	
<i>Col.drd. Iulian-Marius IORGA</i>	
ROLUL INSTITUȚIILOR NAȚIONALE PENTRU COMBATEREA CRIMEI ORGANIZATE TRANSFRONTALIERE	99
<i>Drd. Eduard Paul PETRESCUL</i>	
TENDINȚE PRIVIND AMENINȚĂRILE GLOBALE ȘI REGIONALE ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII	114
<i>Gl. bg. (r.) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU</i>	
<i>Col. (r.) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC</i>	
INDEPENDENȚĂ, SECURITATE ȘI STRATEGII ENERGETICE ÎNTRE VIS ȘI REALITATE.....	122
<i>Gl. bg. (r.) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU</i>	
<i>Col. (r.) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC</i>	
REGELE FERDINAND ÎNTÂIUL, PĂRINTELE PATRIEI	133
<i>General de brigadă (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ</i>	
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
NOI APARIȚII EDITORIALE.....	141

SECURITATEA EUROPEANĂ ȘI RĂZBOIUL CIBERNETIC

EUROPEAN SECURITY AND CYBER WAR

*Gl. mr. (r) prof. asoc. dr. Constantin MINCU**

Rezumat: Autorul încearcă, în limita spațiului acordat, să readucă în atenția celor interesați problema complexă, cu dezvoltare rapidă la nivel global, privind riscurile, amenințările și vulnerabilitățile cibernetice, mergând până la nivelul de „război cibernetic” cu implicarea directă a unor actori statali și a unor grupuri sponsorizate și protejate de actori statali. Informații de ultimă oră demonstrează că pericolele sunt mult mai grave decât se considera în urmă cu șase luni.

Sunt prezentate unele mijloace și vectori de atac, precum și unele măsuri legislative, administrative, tehnice și în domeniul resursei umane pentru a spori capacitățile pentru protecția utilizatorilor individuali, companiilor, structurilor guvernamentale și a celor militare.

Cuvinte-cheie atacuri cibernetice, război cibernetic, vulnerabilități, amenințări cibernetice, John McAfee.

Abstract: In the limits granted for the material, the author tries to bring to the attention of those interested in the complex problem, fast growing globally, of cyber risks, threats and vulnerabilities, up to the level of “cyber war” with direct involvement of the state actors and some groups sponsored and protected by state actors. Up to date information shows that the dangers are much more serious than is often believed six months ago.

Here are also presented some tools and attack vectors, and measures in the legislative, administrative, and technical and human resources fields created to increase capabilities to protect individual users, companies, government agencies and the military structures.

Keywords: cyber attacks, cyber war, vulnerabilities, cyber threats, John McAfee.

I Introducere

Numeroși autori români și străini au abordat și abordează, îndeosebi după anul 2005, problematica complexă a atacurilor cibernetice efectuate de actori individuali și, în ultimii ani, de actori statali interesați, din rațiuni diferite, să dezorganizeze sistemele informaționale ale adversarilor, să fure informații

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Consiliului Onorific al Academiei Oamenilor de Știință din România, secretar științific al Secției de Științe Militare, Telefon: 0722.303.015, email: mincu_constantin@yahoo.com.

sensibile, să obțină beneficii materiale importante, să afecteze grav funcționarea unor sisteme publice vitale cum sunt: sistemele medicale, sistemele financiar-bancare, comunicațiile civile și militare, sistemele militare de comandă și control, precum și cele de arme complexe, utilitățile (energie electrică, gazele naturale, rețelele de apă, rețelele de transport) precum și vectorii mass-media și instituțiile culturale.

Mai nou, un nou tip de război își face simțită prezența, din ce în ce mai mult în ultimul timp, unul purtat în fața calculatorului, iar câmpul de luptă este internetul. Studiarea, cu atenție sporită, a tuturor aspectelor războiului informațional și cibernetic, precum și a efectelor sale asupra civilizației umane cade în sarcina tuturor serviciilor și instituțiilor specializate, dar și în sarcina fiecărui utilizator de bună credință, conectat la internet.

În acest articol nu putem epuiza această temă complexă, dar vom încerca să punctăm câteva aspecte, care, să arate importanța dezvoltării unor sisteme solide de protecție prin acțiuni ale factorului politic (legislație adecvată), instituțiilor statului cu atribuții în domeniu, corporațiilor și societăților comerciale și nu în ultimul rând a fiecărui cetățean conectat la internet și rețelele sociale.

Vulnerabilități și amenințări ciberneticе

Între autorii care au analizat, utilizând un limbaj accesibil marelui public, problematica complexă a sistemelor informaționale actuale și ale atacurilor ciberneticе venite din surse diferite, se află și specialistul american James F. Dunnigan¹, care pe lângă descrierea evoluției sistemelor de comunicații și informatice, prezintă, în oglindă, partea neplăcută a proceselor, prin dezvoltarea atacurilor și înmulțirea atacatorilor fie ei indivizi, grupuri sau unele state.

Specialistul afirmă că cyber-războiului este lupta pentru supremația asupra internetului și a marelui segment din economie care acum depinde de această rețea de computere. Vulnerabile sunt și structurile guvernamentale și cele militare, atât în fața atacatorilor individuali cât și a atacatorilor state.

Hackerii civili, fie ei individuali sau grupuri, atacă pentru a da lovituri financiare și de imagine, pe când războinicii militari o fac pentru a ajuta la câștigarea războiului, pentru a produce pagube maxime economiei și forțelor armate ale adversarului.

Pentru a înțelege mai bine ce distrugerі pot face atacatorii ciberneticі este necesar să reamintim câteva elemente ale vocabularului specific acestui gen de acțiuni:

¹ James F. Dunnigan, *Noua amenințare mondială – Cyber-Terrorismul*, Editura Curtea Veche, București, 2010.

• Cii troieni sunt programe deghizate în programe legale. La început, cii troieni au fost folosiți în scop de farse și realizau doar niște glume inofensive. Dar pe parcursul anilor '80 aceștia au devenit periculoși, unii dintre ei fiind capabili să distrugă date și programe. Alții, odată rulați, se răspândeau prin modificarea altui software cu ajutorul propriilor rutine.

• Virușii sunt ceea ce au devenit cii troieni. Virusul se atașează de un program sau document autentic. În anii '90 când cii troieni au început să se răspândească rapid pe internet, au fost numiți viruși informatici.

• Viermii sunt viruși care se atașează de alte programe. De exemplu „*Logic Bomb*”. Acesta este un program ascuns din sistemul Computerului care devine activ numai când sunt îndeplinite anumite condiții.

• Zombie (uneori numiți boți, de la roboți) sunt o variantă a calului troian. Spre deosebire de adevăratele programe cal troian, zombie sunt mai degrabă controlați (pe internet) de către persoana care i-a inserat, decât să fie lăsați să acționeze automat.

• Vampirii sunt viermi sau viruși al căror unic scop este să pătrundă atât de adânc în sistem, încât calculatorul infestat să nu mai poată face nimic altceva.

• Adulmecătorii sunt instrumente de hacking care colectează informațiile ce intră sau ies dintr-un computer (de obicei în server). Informația este apoi trimisă către cel care a implantat adulmecătorul. Adulmecătorii sunt utili pentru colectarea parolelor sau ID-urilor utilizatorilor.

• Buffer Overflow Exploitation este o tehnică prin care se trimite un anumit tip de date către un server web și se declanșează manifestarea unei deficiențe a software-ului (comună multor produse Microsoft), lucru care permite strecurarea un virus sau un program zombie și astfel se pătrunde în server, în ciuda apărării.

• Există și alte instrumente de hacking și arme sofisticate, în permanentă dezvoltare cantitativă și perfecționare calitativă care pot aduce multe neazuri utilizatorilor individuali și celor din corporații și structuri guvernamentale.

Să rememorăm câteva elemente ale evoluției amenințărilor cibernetice resimțite de NATO, Uniunea Europeană și majoritatea țărilor membre ale acestor organizații, precum și de către alte state aflate în vizorul unor atacatori²:

• Atacurile executate cu implicarea unui grup numeros de calculatoare care generează refuzul de a presta serviciile solicitate (distributed denial of service - DDOS), privite până acum ca, de fapt nimic mai mult decât niște „*blocaje de protest*”, au devenit un instrument în războiul informațional.

• În anul 2007 a fost lansat de către un actor statal virusul „*Octombrie Roșu*.” Cele mai multe victime au fost instituții diplomatice, guvernamentale,

² <http://www.nato.int/dom/review/2011/11-september/Cyber-Threads>

companii de energie, inclusiv energie nucleară, instituții de cercetare științifică, contractori militari și firme care se ocupă de industria petrolieră și de gaze. Atacurile au fost axate pe extragerea de informații de la victime, informații care puteau oferi avantaje geostrategice. Instituții importante din România au fost, la rândul lor, afectate de acest virus.

- În anul 2008, unul din cele mai serioase atacuri de până în prezent a fost lansat împotriva sistemelor americane de calculatoare. Prin intermediul unui singur memory-stick conectat la un laptop al armatei, la o bază militară din Orientul Mijlociu, un program spion s-a răspândit nedetectat, atât în sisteme clasificate, cât și în cele neclasificate. Acest eveniment a realizat ceea ce a echivalat cu un „*cap de pod digital*”, prin care mii de dosare cu date au fost transferate în servere aflate sub control străin. Începând de atunci, spionajul cibernetic a devenit o amenințare constantă. Incidente similare s-au produs în toate țările membre NATO.

- În iunie 2010, softul malițios „*Stuxnet*” a devenit public, ceva ca o „*bombă de penetrare a țintelor blindate digitale*” care a atacat programul nuclear iranian. Prin aceasta, avertizările timpurii transmise de experți începând din 2001, au devenit realitate, sugerând că dimensiunea cibernetică ar putea fi folosită mai devreme sau mai târziu pentru executarea unor atacuri serioase care vor avea consecințe letale în lumea reală.

- În timpul conflictului Georgia - Rusia s-au produs atacuri masive împotriva website-urilor și serverelor guvernamentale din Georgia, oferind termenului de război cibernetic o formă mai concretă.

- În vara lui 2010 s-a răspândit vestea că aproximativ 45 000 de sisteme de control industrial Siemens din întreaga lume au fost infectate cu un virus troian special conceput, care putea manipula procesele tehnice de o importanță crucială pentru controalele nucleare din Iran. Deși evaluarea avariilor este în continuare neclară, acest lucru a evidențiat riscul softului malițios care afectează sisteme de calculatoare de o importanță crucială în managementul aprovizionării cu energie sau al rețelelor de trafic. Pentru prima dată, aici a existat dovada existenței atacurilor cibernetică care pot cauza avarii fizice reale și generează riscul pierderii de vieți umane.

- În februarie 2013³ se înregistrează un atac puternic prin programul „*Adobe Reader*”. Acesta nu este un atac obișnuit, e un atac extraordinar de sofisticat care apare cam o dată pe an. O vulnerabilitate le permite hackerilor să copieze niște fișiere pe sistem și o a doua le permite să scape din sandbox. Cine a făcut atacul este extraordinar (funcționează pe sisteme Adobe Reader în limba arabă, ebraică, engleză și greacă).

³ Costin Raiu, *Laboratoarele Kaspersky*, Interviu acordat Ziarului Adevărul, 19 februarie 2013.

Concluzia specialiștilor este că avem de a face cu un atac sponsorizat de un stat, de cel mai înalt nivel, atac care a necesitat resurse enorme.

- După debutul crizei, dintre Ucraina și Rusia (2014), s-au amplificat atacurile cibernetice împotriva Ucrainei, dar și împotriva statelor membre NATO și UE.

- Este de remarcat că în 1996 apărea câte un virus nou pe săptămână sau pe lună, acum apar peste 250 000 de viruși noi pe zi.

- România, fiind la ora actuală, puternic conectată la Internet este afectată, mai ales după 2010 de atacurile cibernetice asupra utilizatorilor individuali și mai nou, ținte au devenit instituțiile guvernamentale, cele militare și companiile.

O evaluare echilibrată a amenințărilor demonstrează clar două lucruri:

- Până în prezent, cei mai periculoși actori în domeniul cibernetic sunt tot statele-națiuni. În pofida unor capacități ofensive aflate din ce în ce mai mult la dispoziția rețelelor de criminalitate, care ar putea fi folosite de actori non-statali precum teroriștii, spionajul și sabotajul de înaltă sofisticare în domeniul cibernetic, aceste grupări au nevoie, în continuare, de capacitățile, hotărârea și rațiunea cost-beneficii ale unui stat-națiune.

- Pagubele fizice și terorismul cibernetic în lumea reală nu s-au produs încă, dar este foarte aproape acest moment. Este clar că tehnologia atacurilor evoluează de la câteva probleme agasante, la o amenințare serioasă la adresa securității informațiilor și chiar la adresa infrastructurilor naționale de o importanță majoră.

Nu există nici o îndoială că unele țări investesc deja masiv în capacități cibernetice care pot fi folosite în scopuri militare. La prima vedere, cursa digitală a momentului se bazează pe o logică clară și implacabilă, deoarece domeniul războiului cibernetic oferă numeroase avantaje: este asimetric, atrăgător prin costurile scăzute, iar atacatorul deține în faza inițială toate avantajele.

Mai mult decât atât, nu există practic nicio formă reală de descurajare în cadrul războiului cibernetic, deoarece până și identificarea atacatorului este extrem de dificilă și, respectând dreptul internațional, probabil, aproape imposibil.

Este însă de remarcat că cele mai multe state membre NATO și UE dezvoltă, în ritm accelerat, capacități de apărare în domeniul cibernetic, mergând de la crearea unui cadru legal și până la constituirea unor puternice capacități tehnice și asigurarea cu specialiști de cea mai înaltă clasă în domeniu.

Aflat în fața provocărilor, în domeniul securității cibernetice, NATO încearcă să se adapteze la acest tip de amenințări și vulnerabilități:

- În 2002 a adresat statelor membre o solicitare vizând îmbunătățirea „capacităților acestora de a se apăra împotriva atacurilor cibernetice”, ca parte a angajamentelor de la Praga privind capacitățile (noiembrie 2002).

• Totuși, în anii de după 2002, Alianța s-a concentrat, în primul rând, asupra reglementării unor măsuri pasive de protecție, care fuseseră solicitate de partea militară.

• Evenimentele din Estonia din primăvara lui 2007 au impulsionaț Alianța să-și regândească în mod radical nevoia de o politică în domeniul apărării cibernetice și să-și ridice contra-măsurile la un nou nivel. De aceea, organizația a elaborat pentru prima dată o „*Politica NATO privind Apărarea Cibernetică*”, adoptată în ianuarie 2008, document în care au fost stabiliți trei piloni centrali ai politicii în spațiul cibernetic:

- subsidiaritatea – asistența este furnizată numai la cerere, altfel se aplică principiul responsabilității proprii purtate de statele suverane.

- Neduplicarea, de exemplu, prin evitarea unei duplicări inutile la nivelul structurilor sau au capacităților – la nivel internațional, regional și național.

- Securitatea – cooperarea bazată pe încredere, luând în considerare sensibilitatea informațiilor legate de sisteme care trebuie puse la dispoziție și posibilele vulnerabilități.

• La Summitul de la Lisabona (noiembrie 2010) Alianța a pus, cu succes, bazele unei examinări factuale autogestionate a problematicii, din ce în ce mai complexe, a războiului cibernetic.

• În conformitate cu Noul Concept Strategic al NATO, politica Alianței privind Apărarea Cibernetică revăzută definește amenințările cibernetice drept o sursă potențială care face obiectul apărării colective în concordanță cu Articolul 5 al NATO. Mai mult decât atât, noua politică și „*Planul de Acțiune*” pentru implementarea sa – oferă NATO linii directoare clare și o listă de priorități agreată în privința modului în care să avanseze apărarea cibernetică a Alianței.

Evoluții îngrijorătoare pentru țările lumii. Acțiuni de „război cibernetic” declanșate de actori statali în perioada 2016-2017

Problematika atacurilor cibernetice tot mai agresive, precum și conturarea tot mai clară a transformării acestora în adevărate *războaie cibernetice* a devenit un subiect public de maximă importanță și a determinat o abordare mai activă și responsabilă din partea statelor, organizațiilor, utilizatorilor individuali și, desigur, a specialiștilor din domeniul IT.

Un scurt istoric al acestor atacuri arată că acestea s-au intensificat după anul 2007 (lansarea de către un actor statal a virusului *Octombrie Roșu*) urmate apoi de alte acțiuni ostile de amploare care au produs pagube politice, economice, financiare și de imagine țintelor state și organizații.

Episoadele recente cu implicarea unor actori statali și a unor grupuri organizate și susținute financiar și logistic de actori statali, cum a fost cazul în

procesul politic al ieșirii Marii Britanii din Uniunea Europeană – BREXIT și mai nou, cu efecte politice, potențial grave, implicarea prin atacuri directe, furt de informații și diseminarea de informații false în rândul publicului țintă (celebrii deja trolci) în încercarea disperată de a influența alegerile prezidențiale din statele Unite – ridică la un alt nivel confruntarea, putându-se vorbi clar, cu argumente, de *război cibernetic*.

Evoluții ale atacurilor cibernetice în anii 2014-2016

Conflictul ruso-ucrainean din 2014, urmat de reacții mai mult sau mai puțin ferme din partea statelor membre UE și/sau NATO, a condus la înrăutățirea relațiilor politice, diplomatice, economice și culturale între Federația Rusă și statele democratice menționate. Anexarea Crimeei și implicarea în conflictul din estul Ucrainei a arătat, fără echivoc, fața agresivă a Rusiei, îngrijorând, în primul rând, statele din vecinătatea sa.

Această nouă situație cu implicații geopolitice importante în viitorul apropiat nu putea să rămână fără efect și în domeniul confruntării cibernetice.

Așa se face că aproape toate țările europene membre ale UE, precum și statele membre NATO s-au trezit cu atacuri puternice și zilnice asupra instituțiilor politice, guvernamentale, financiare, industriale și media, având ca efecte grave prejudicii de securitate, economice, financiare, urmate inclusiv de afectarea moralului cetățenilor prin introducerea știrilor false și prin montarea unor diversiuni fabricate de profesioniștii cu state vechi în materie.

Să încercăm un scurt inventar:

a) Cazul conflictului ruso-ucrainean devoalează modul agresiv și fără scrupule morale al demonizării de către partea rusă a țării vecine, și până nu demult, parte a Imperiului Sovietic. Prin vectori media controlați de Kremlin (din Rusia și din străinătate) s-au răspândit știri false, cu scopul de a nega implicarea forțelor militare ruse în Crimeea și în estul Ucrainei.

Au fost declanșate atacuri cibernetice asupra tuturor instituțiilor importante ale statului ucrainean (Parlament, Guvern, armată, serviciile de securitate și infrastructura economică) concomitent cu dezvoltarea unor acțiuni complexe și sofisticate pentru influențarea opiniei publice din țările occidentale, utilizând, în primul rând, rețelele de socializare și publicațiile media online. În multe cazuri aceste acțiuni au dat rezultatele scontate.

b) Cazul BREXIT

Este deja notoriu faptul că Moscova urmărește slăbirea coeziunii europene, acționează pentru ruperea unor state membre din UE și dorește o slăbire a relațiilor UE-SUA și subminarea, pe această bază, a NATO.

Declanșarea referendumului în Marea Britanie pentru ieșirea sau rămânerea în Uniunea Europeană a reprezentat pentru forțele controlate de Kremlin, din toată lumea și din țara țintă în acest scenariu, un adevărat caz școală, prin utilizarea, fără economie de forțe și mijloace a influențării cetățenilor britanici prin vectori media și prin atacuri cibernetice asupra instituțiilor principale ale statului.

Teme de atac:

- UE este o instituție profund birocratică, asemănătoare fostei Uniuni Sovietice;

- Marea Britanie a pierdut din suveranitatea sa politică și economică;

- Marea Britanie contribuie cu sume prea mari la bugetul comunitar, în favoarea țărilor membre mai sărace din centrul și estul Europei;

- cetățenii unor țări membre UE sosesc în număr mare în Regatul Unit, sufocând serviciile sociale și „furând” locurile de muncă ale băștinașilor;

- denunțarea politicii „dezastruoase” ale unor lideri europeni în problema admiterii imigranților din zonele de conflict (Siria, Iraq, nordul Africii etc.).

Așa cum se știe deja referendumul a fost pe muchie de cuțit, iar aportul acțiunilor prezentate mai sus nu a fost unul neglijabil.

c) Cazul alegerilor prezidențiale din Statele Unite ale Americii

O fostă superputere numită Uniunea Sovietică și moștenitoarea sa principală numită Federația Rusă (care aspiră la locul deținut pe timpul Războiului Rece) nu putea rata implicarea în cel mai important eveniment politic al anului 2016 – alegerea unui nou președinte american. După o analiză îndelungată și amănunțită, utilizând diverse surse de informații, inclusiv furtul masiv din sistemele electronice ale competitorilor și apropiaților acestora, Moscova a decis să meargă pe mâna candidatului Donald Trump, considerat de ruși mai pragmatic și mai realist și, potrivit declarațiilor acestuia, dispus să lase baltă NATO, cu tot cu articolul 5.

Teme de atac asupra candidatei democrate Hillary Clinton:

- candidata democrată este imprezvizibilă și coruptă, primind prin fundația Clinton bani din unele țări arabe;

- furtul și publicarea a mii de e-mailuri ale acesteia și ale unor membri ai Staffului de campanie, cu scopul clar al denigrării și al incitării organelor de anchetă americane;

- dacă va fi aleasă confruntarea între Rusia și Statele Unite se va apropia de nivelul de pericol (teză susținută și de contracandidatul Donald Trump)⁴;

- Hillary Clinton s-ar afla sub influența unor cercuri de putere oculte care ar urmări dominația mondială și dezmembrarea federației Ruse;

⁴ Articolul a fost scris înainte de alegerile prezidențiale din SUA (06.11.2016)

- alianța politico-militară NATO ar fi inutilă în condițiile actuale (coincide cu atacuri asupra NATO ale candidatului republican Donald Trump);

- Rusia trebuie să-și „lipească” la loc bucățile desprinse din Uniunea Sovietică, iar SUA nu au nici un drept să intervină;

- Rusia trebuie să-și apere, fără nici o ezitare, pe rușii aflați în statele desprinse din URSS (aproximativ 25 de milioane) fără a se sinchisi de criticile venite din partea SUA și a aliaților europeni;

- Rusia și-a revenit din punct de vedere politic, economic și militar și poate fi oricând o amenințare mortală pentru SUA și NATO (agită tot mai des amenințarea nucleară);

d) Cazul atacurilor cibernetice masive asupra unor servicii IT:

- Vineri, 21.10.2016, s-au produs unele atacuri împotriva rețelelor Twitter, Spotify și eBay;

- Scopul acestora a fost descurajarea și bulversarea utilizatorilor americani și nu numai în preajma alegerilor prezidențiale din 08 noiembrie;

- În același timp, autorii atacurilor au vrut să demonstreze că nu prea le pasă de pozițiile exprimate de unii oficiali americani în 11 și 12 octombrie a.c.

e) Atacurile cibernetice asupra țărilor Uniunii Europene

Nicio țară membră UE nu a scăpat în ultimii ani de atacurile cibernetice orchestrate de actori statali sau grupuri organizate sprijinite de aceștia.

Dintre țările europene se detașează ca țintă Germania, asupra căreia s-au declanșat atacuri vizând organizațiile politice, ministerele, infrastructura industrială, organizațiile financiare și media. Unii oficiali germani au acuzat Rusia de aceste atacuri. Sunt însă indici că au fost orchestrate atacuri și din alte centre de putere.

În mod surprinzător unele state europene sunt menajate și nu suferă decât atacuri marginale. Din motive lesne de înțeles nu cred că este bine să le nominalizez, mai ales că în unele sunt în plină desfășurare procese electorale.

f) Atacurile cibernetice asupra organizațiilor din România

Oficiali ai SRI, dar și din alte instituții recunosc recrudescența atacurilor cibernetice venite din diferite surse, având ca obiectiv instituțiile politice, apărarea și securitatea națională, organizațiile financiare, companiile multinaționale care operează în România, dar și micile firme autohtone.

Totodată, s-au intensificat atacurile venite din partea unor grupări teroriste asupra unor instituții de învățământ superior și de administrație publică, precum și asupra unui site web al Patriarhiei Române.

Oficialii români apreciază, pe bună dreptate, că „*acest context complex evidențiază necesitatea implementării unor standarde minime de securitate cibernetică la nivelul sistemelor informatice deținute de entități publice și private,*

precum și a verificării regulate a respectării normelor și politicilor din acest domeniu.”⁵

În cazul României, un subiect de analiză ar putea fi și activismul neobișnuit de intens, în ultimul timp, a așa numitelor troluri, care postează la subiectele lansate pe site-urile de știri și pe rețelele de socializare.

Am urmărit în mod deosebit postările la subiectele privind armata și apărarea și am putut constata că la subiecte banale, obișnuite se lansează atacuri incorecte și nemeritate la adresa instituției și a militarilor activi, în rezervă și în retragere. Promit că voi încerca să revin cu o analiză mai cuprinzătoare asupra acestui subiect.

În ceea ce privește România consider că o întărire a cadrului legislativ și normativ urmată de acțiuni practice de implementare este deopotrivă presantă și necesară.

Securitatea cibernetică – o dimensiune importantă a securității naționale a României

Toate statele lumii resimt efectele pozitive ale evoluțiilor din domeniul tehnologiei informațiilor și comunicațiilor, dar așa cum am arătat anterior, acestea vin la pachet cu riscuri, amenințări și vulnerabilități în domeniul atacurilor cibernetice și chiar a războiului cibernetic. *„Aceste fenomene implică crearea și finanțarea unor instituții care să se ocupe doar de securitatea cibernetică, realizând planuri pentru prevenirea atacurilor cibernetice, pentru posibilitatea de a avea un răspuns rapid în cazul în care asemenea evenimente au loc, pentru abilitatea de a descoperi persoanele sau organizațiile responsabile pentru acestea astfel încât să fie aduse în fața justiției, și nu în ultimul rând, pentru abilitatea de a înlocui sau repara în cel mai scurt timp componentele afectate ale rețelei digitale.”⁶*

Securitatea cibernetică reprezintă o provocare ce trebuie abordată prin cooperare între diverși actori naționali, precum instituții, companii private sau organizații nonguvernamentale, dar și la nivel internațional prin cooperarea între state, organizații regionale și globale, având în vedere faptul că securitatea cibernetică este o problemă globală. Și România a recunoscut securitatea cibernetică drept o dimensiune importantă pentru securitatea sa națională în anul 2010, atunci când a fost inclusă în „*Strategia Națională de Apărare*”. Acest document politico-militar include, în ceea ce privește securitatea cibernetică, obiective pe termen scurt și pe termen lung, deoarece menționează că țara depinde

⁵ www.sri.ro/romania-a-fost-tinta-unor-atacuri-cibernetice.html

⁶ <http://www.caleaeuropeana.ro/securitate-securitate-cibernetica-national-romania-cepe/> (Autor: Andra Alexandru)

de buna funcționare a multiplelor rețele de care depind viețile cetățenilor români și economia națională. În Strategie se recunoaște de asemenea, faptul că România are vulnerabilități în a asigura securitatea spațiului cibernetic național, deoarece prezintă deficiențe în ceea ce privește protecția și funcționarea infrastructurii digitale și a celei critice.

Totodată, Strategia evidențiază că un nivel mai ridicat de securitate a infrastructurii digitale este necesară, deoarece la nivel mondial atacurile cibernetice sunt din ce în ce mai frecvente și mai complexe. De aceea, România a avut în vedere anumite obiective care între timp au fost îndeplinite, precum înființarea unei comunități de experți în domeniul informaticii și a securității rețelilor digitale, CERT-RO (Centrul Național de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică).

CERT-RO este acum un centru funcțional responsabil pentru „Prevenirea, analiza, identificarea și reacția la incidentele cibernetice” și pentru dezvoltarea de politici publice în domeniu.

Există, de asemenea, instituții naționale implicate în activități specifice securității cibernetice, precum Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale, Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT), Serviciul Român de Informații, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Interne, Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal și alte câteva având capacități limitate.

Cu toate acestea, nu există încă o instituție centrală care să se ocupe în mod direct și cuprinzător de riscuri cibernetice la nivel național, având ca fundament o strategie de securitate cibernetică.

De menționat că Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale a lansat în iunie 2011 un document de lucru numit „Strategia de Securitate Cibernetică a României”, care, într-o formă mai complexă a fost aprobat de către CSAT, în februarie 2013.

A fost lansat în dezbatere publică, la începutul acestui an proiectul „Legea privind Securitatea Cibernetică a României”. Acesta nu a ajuns în dezbaterile Parlamentului din cauza numeroaselor critici și rezerve privind viața privată a cetățenilor și confidențialitatea necesară pentru mediul de afaceri. Este însă, un document mult așteptat și necesar în această fază a atacurilor cibernetice. Să sperăm că până la 31 decembrie 2016 se va găsi o soluție de compromis și legea va fi votată și promulgată.

Trebuie să arătăm că problema securității cibernetice este tratată în mod corespunzător și în „Ghidul Strategiei Naționale de Apărare pentru perioada 2015-2019”, document aprobat prin Hotărârea CSAT nr. 128, din 10 decembrie 2015.

După câte se observă documente sunt și vor mai fi, dar noi credem că se impun măsuri practice mai hotărâte pentru a răspunde eficient riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților cibernetice.

Sunt numeroși specialiști, români și străini, în domeniul ITC, care propun soluții de securitate pentru utilizatorii individuali, companii și structuri guvernamentale, între care menționăm:

- Să fie folosită o soluție de securitate actualizată constant;
- Să se remedieze și să se actualizeze toate programele software care rulează pe terminale și servere web;
- Să fie instalate soluții de backup;
- Să se administreze fișierele care rulează în calea de director, „AppData/Local AppData” și să se asigure politici care împiedică utilizatorii să execute aplicații sau fișiere;
- Să fie limitată utilizarea de către unele persoane a accesării unor destinații din rețea;
- Să se aplice soluții performante de protecție a serverelor de e-mail, prin filtrarea conținutului;
- Să se asigure că angajații pot identifica e-mailuri care răspândesc viruși și să evite accesarea acestora provenite de la expeditori necunoscuți;
- Mai sunt și alte măsuri care privesc alegerea și protejarea parolei, protecția împotriva programelor spyware, protecția atunci când utilizăm rețelele publice folosind și conexiunile Wi-Fi (cu laptop, telefoane sau tablete).

Revoluțiile tulburătoare aduse la cunoștința publicului român de către John McAfee, specialist de vârf în industria soluțiilor antivirus din SUA⁷

Studiind mai multe cărți, studii și articole pe tema atacurilor cibernetice și a războiului cibernetic observăm o accelerare, fără precedent, în unele țări, în ultimii doi ani, pentru a asigura distrugerea facilităților informaționale ale adversarului și în primul rând a rețelelor de utilități. O atenție deosebită este acordată rețelelor de energie electrică.

Să redăm principalele informații relevate de John McAfee:

- Cel puțin patru țări au arme cibernetice capabile să distrugă rețeaua de energie electrică a unui alt stat: China, SUA, Rusia și Israel;
- China este fără îndoială țara cu cele mai puternice arme cibernetice. Chinezii au înțeles încă de acum patru decenii că electronica și computerele sunt esențiale pentru viitorul armelor;

⁷ HotNews.ro, Interviu Vlad Barza luat specialistului din industria antivirus americană John McAfee, 23 februarie 2017.

- Dacă o țară ar începe un război cibernetic pentru a distruge alt stat, urmările ar fi catastrofale pentru că riscăm distrugerea generală.

- Să încerci să realizezi ceva în guvern este cel mai greu lucru din lume, fiindcă toată lumea te dă la o parte pentru că fiecare are propriul interes (justifică refuzul de a fi numit șeful strategiei de securitate cibernetică în Administrația Trump).

- Ce s-ar întâmpla dacă America ar rămâne fără energie electrică? Am muri cu toții, nu am mai avea mâncare, comunicații sau servicii de urgență, ne-am întoarce în Epoca de Piatră. Un studiu recent prezentat în Congres estima că în doi ani 90% dintre americani ar muri dacă am rămâne fără curent.

- Va fi un atac distrugător asupra altui stat? Este prea periculos și cred că lumea nu ar supraviețui nici dacă atacul ar fi asupra unei singure țări, fiindcă ar fi represalii. Diferența între armele clasice și cele cibernetică este că te costă enorm să construiești o bombă nucleară, dar când o țară a construit o armă cibernetică, poate face după ea un milion de copii cu costuri minime, fiindcă este vorba de date digitale.

- Împotriva știrilor false nu putem lupta cu un soft de inteligență artificială. Dacă noi oamenii nu suntem în stare să judecăm ce e fals și ce nu, cum putem construi un soft care să facă asta?

- Diversele aparate ce formează „*Internet of things*” sunt scoase pe piață fără pic de grijă pentru securitatea informativă și fără să se țină seama de cum gândesc hackerii.

Interviul foarte instructiv și plin de învățăminte este mult mai amplu, iar cei interesați ar putea să îl studieze în întregime.

De la început am menționat că problematica complexă, de mare actualitate, a atacurilor cibernetică și a războiului cibernetic nu poate fi clarificată într-un simplu articol dintr-o revistă. Scopul este doar ridicarea, în fața celor interesați, a acestor probleme și descoperirea celor mai bune soluții de protecție.

Pentru un studiu mai complet este necesară parcurgerea a zeci de cărți, studii și articole activitate care intră în fișa postului administratorilor de rețea și responsabililor din instituțiile statului cu atribuții directe în securitatea cibernetică a României. Să nu se uite însă că noi surprize apar zilnic și trebuie analizate și luate în seamă în vederea contraacării lor.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Strategia Națională de Apărare*, București, 2010;
- *** *Strategia de Securitate Cibernetică a României*, aprobată de CSAT, în luna februarie 2013;
- *** Proiect de Lege privind „*Securitatea Cibernetică a României*”, lansat în dezbateri publice de către MCTI, în luna Ianuarie 2016;
- *** *Ghidul Strategiei Naționale de Apărare a țării pentru perioada 2015-2019*, aprobat prin Hotărârea CSAT nr. 128, din 10 decembrie 2015;
- DUNNIGAN F.J., *Noua amenințare mondială – Cyber-Terrorismul*, Editura Curtea Veche, București, 2010;
- RAIU C., *Laboratoarele Kaspersky*, Interviu acordat Ziarului Adevărul, 19 februarie 2013;
- www.internetworldstats.com/stats.html
- <http://www.nato.int/dom/review/2011/11-september/Cyber-Threads/RO/index.htm>
- <http://www.caleaeuropeana.ro/securitate-securitate-cibernetica-national-romania-cepe/>
- Alte site-uri de profil utilizând căutarea cu „atacuri cibernetice”;
- HotNews.ro, Interviu Vlad Barza luat specialistului din industria antivirus americană John McAfee, București, 23 februarie 2017.

EDUCAȚIA CETĂȚENEASCĂ ȘI PATRIOTICĂ A TINERILOR ÎN INSTITUȚIILE MILITARE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

TEACHING CITIZENSHIP AND PATRIOTISM TO THE YOUNG PEOPLE IN THE MILITARY EDUCATION INSTITUTIONS

*Gl. mr. (r) prof. asoc. dr. Constantin MINCU**

Rezumat: În opinia autorului fenomenele globalizării, accelerate puternic în ultimii ani, aduc beneficii geostrategice, economice, financiare, militare și culturale unor mari puteri și corporațiilor multinaționale care dictează agenda și numai pierderi și neazuri restului lumii. În domeniul educației tinerei generații se constată, cu argumente greu de contestat, o degradare puternică a formării ca cetățeni cu simț moral și valori creștine, atașați valorilor perene ale națiunii lor, prin efortul dirijat și masiv al unor forțe oculte cu agende ascunse marelui public. Se constată că Guvernul Mondial vrea doar sclavi supuși.

Cuvinte-cheie: Educație cetățenească; educație patriotică; efectele globalizării; tehnologii comunicaționale; falsificarea istoriei.

Abstract: According to the author, the phenomena induced by globalization, sharply accelerated in recent years, bring on geostrategic, economic, financial, military, and cultural benefits to some great powers and multinational corporations that dictate the agenda and cause trouble to the rest of the world. Regarding the education the young generation receives, we cannot help but notice, with hardly disputable argument, a serious degradation of their statute of citizens because of the loss of moral and Christian values, attached to the perennial values of their nation. This seems to happen as a consequence of the massive efforts directed by certain occult forces with hidden agendas, unknown to the general public. Thus, the end state appears to be the World Government turning everyone in submissive slaves.

Keywords: citizenship education, patriotic education, globalization effects, communication technologies, falsification of history.

I Introducere

În opinia mea problematica complexă a educației cetățenești și patriotice a tinerei generații, în ceea ce numim, fără a înțelege pe deplin conținutul și sensul

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Consiliului Onorific al Academiei Oamenilor de Știință din România, secretar științific al Secției de Științe Militare, Telefon: 0722.303.015, email: mincu_constantin@yahoo.com.

schimbărilor, „Noua Ordine Mondială”, este promovată și consolidată zi de zi de fenomenele globalizării.

Când am aflat că Președintele Academiei Oamenilor de Știință din România dorește să organizeze o masă rotundă pe tema educației tinerei generații am început să caut documente și luări de poziție ale unor oficiali și oameni de cultură din mai multe țări, care, fie promovează agresiv globalizarea și necesitatea unui Guvern Mondial, fie că se opun fenomenelor adesea distructive și bulversante, pe toate planurile vieții umane, promovate de „maestrii” erei „New Age”.

Promotorii globalizării și cei ai numitului deja Guvern Mondial acționează de aproape trei sute de ani prin crearea, promovarea și consolidarea unor instituții cu agende ascunse marelui public. Se fac eforturi pentru transformarea lumii într-o imensă închisoare, în care vor trăi (dacă vor mai apuca) 95% din Populația Pământului.

Restul de 5% vor fi beneficiarii și stăpânii absoluți impuși și sprijiniți de organizațiile oculte, între care, putem menționa:

- Illuminați, creată în Europa în 1776;
- Craniul și oasele – SUA, în 1800;
- Consiliul pentru Relații Externe (CFR), în 1921;
- Francmasoneria mondială cu numeroasele sale loji întinse în toată lumea;
- Clubul Bilderberg înființat în Olanda în 1954;
- Comisia Trilaterală, în 1973;
- Clubul de la Roma;
- Fondul Monetar Internațional (FMI);
- Banca Mondială;
- Marile bănci occidentale controlate de familiile Rothschild, Rockefeller, J.P. Morgan și altele;
- Alte mega structuri politice, financiare, economice și de informații.

Ce legătură au aceste „organizații” cu subiectul nostru „Educația tinerei generații”?

Cine studiază, cu oarecare atenție, ce a apărut și se știe despre țelurile, membri de vază și obiectivele deja îndeplinite va înțelege că bulversarea, alienarea, spălarea creerelor și îndepărtarea tinerei generații din toate țările lumii de la valorile umaniste, creștine, atomizarea familiei tradiționale, promovarea subculturii, comportamentului aberant, agresivitatea și ura contra semenilor – reprezintă „temelia” construcției lor la care trudesc de zor.

Trebuie să știm, dacă vrem să înțelegem, ce ni se întâmplă, că șefii de stat foști și actuali, miniștri, bancheri și alți funcționari de rang înalt au fost și sunt membri în una, două sau mai multe din organizațiile enumerate. Ei imprimă ritmul și stabilesc obiectivele de etapă. Până acum sunt în grafic.

Spațiul posibil într-un articol nu permite expunerea, pe larg, a argumentelor pro și contra, dar, sunt sigur că cei interesați de subiect vor ști să găsească sursele credibile de informații.

Unele efecte ale globalizării asupra educației

Degradarea, la un nivel fără precedent, a învățământului public a început, în SUA, odată cu mandatul lui Bill Clinton la Casa Albă (ianuarie 1991) prin:

- introducerea unor programe școlare aberante, fără nici un efect educațional real;

- promovarea unor „profesori” obedienți care să subscrie la programul de îndobitocire a tinerilor elevi și studenți.

- Îndepărtarea tinerilor de familiile lor prin promovarea unor „valori” dubioase cum ar fi prostituția, consumul de droguri, homosexualitatea, excluderea religiei și pedepsirea administrativă a celor care nu se supun ordinelor.

- Producerea la scară largă a așanumiților „analfabeți funcționali”;

- Etichetarea și compromiterea publică a celor care se opun „trendului” impus de politicienii supuși, la rândul lor, personajelor oculte aflate în spatele tuturor acestor măsuri.

- Multe alte activități și măsuri luate de autoritățile americane din 1991 și până astăzi pentru a realiza un contingent cât mai mare de „vite cu față umană” așa cum spun, fără să se ferească, promotorii.

Multe din aceste acțiuni au fost exportate în multe țări ale lumii, inclusiv în România, iar din exces de zel, în țara noastră chiar s-a plusat, în așa fel încât astăzi, referindu-ne la tinerii de cinsprezece ani, 45% sunt considerați, în baza unor teste internaționale, „analfabeți funcționali”.

Sigur că aceștia nu pot fi decât lucrători manuali în munci simple și necalificate, exact ce vizează „prieteni” noștri din străinătate și din țară.

Influența noilor tehnologii comunicaționale asupra tinerei generații

Tehnologiile informaționale s-au dezvoltat exploziv, după anul 1970. Practic vorbim de o conectivitate globală, în care fiecare poate comunica cu orice individ, oriunde s-ar afla acesta pe glob.

Numeroasele rețele de socializare care s-au dezvoltat în ultimii ani permit schimburi de idei și informații, în mare măsură utile.

Dar mulți experți din mai multe țări ale lumii apreciază, cu argumente solide, că asistăm la un paradox extrem de crud – inventivitatea minții omenești este folosită pentru degradarea și îndobitocirea ei. Să vedem despre ce este vorba:

- copiii, încă de la grădiniță, sunt obișnuiți să accepte doar ce prezintă ecranul computerului;

- facilitarea accesului la site-uri care promovează violența, pornografia, homosexualitatea și comportamentul antisocial;
- ștergerea totală a memoriei sociale și istorice de apartenență la țara ta;
- utilizarea limbii materne prin „invenții” lingvistice ciudate;
- izolarea copiilor de viața reală, de mișcarea în aer liber și de prieteni;
- îndepărtarea copiilor de părinții lor, care devin, în opinia lor, agasanți și învechiți;
- promovarea subtilă și perversă a „valorilor” globalizării, după dictonul latin „Unde este bine acolo este Patria”;
- alte numeroase efecte negative care pot fi descoperite destul de ușor de către cei interesați.

Acțiuni evidente de falsificare a istoriei

Acest fenomen este unul global în acești ani. Marile puteri și alte state mai mici rescriu, cu voioșie, istoria după interesele lor geostrategice, politice, economice și militare actuale.

România este o victimă și a unor „istorici” străini, dar și ai „strădaniei” unor „istorici” pretins români:

- promovarea unor falsuri istorice grosolane la rangul de adevăr absolut;
- demonizarea și zugrăvirea în culori negre a unor personalități istorice ale Țărilor Române și ale României;
- promovarea descurajării în rândul românilor că orice am face trebuie să fim supuși unora sau altora;
- denigrarea constantă a Armatei și a militarilor;
- simplificarea până la dispariție a istoriei din manualele școlare, în care s-au introdus, mai nou „vedete” din presă și din lumea mondenă;
- producerea unor filme care prezintă falsuri evidente și care aduc jigniri grave înaintașilor noștri;
- inducerea la tânăra generație a ideii că istoria nu mai este necesară, că nu le folosește la nimic;
- alte numeroase și sofisticate acțiuni antinaționale contra existenței Statului Român.

Bagatelizarea sau chiar negarea educației cetățenești și patriotice a tinerilor

Cred că această problemă trebuie abordată cu grijă, fără a generaliza aspectele negative, identificate până acum.

Cei mai mulți români, inclusiv cei tineri își iubesc țara și neamul în felul lor, unii mai interiorizați, iar alții într-un mod mai expansiv.

Cu toate acestea forțe din exterior și din interior acționează, fără răgaz, pentru a îndepărta tinerii de la ideea de cetățean responsabil și de patriot (în sensul pozitiv și rațional al termenilor). Astfel constatăm unele fenomene, potențial grave, pe termen lung cum ar fi:

- promovarea ideii de cetățean al lumii fără nici o memorie socială și istorică;
- desconsiderarea până la insultă a personalităților istorice și culturale ale românilor;
- eliminarea treptată a clasicilor literaturii române din manualele școlare;
- promovarea unor modele „culturale” luate din media și din lumea mondenă;
- producerea unor filme care prezintă exclusiv partea urâtă a societății, cu îngroșarea până la grotesc a unor comportamente umane (care nu prea există în viața reală).
- Producții literare, muzicale, pictură și sculptură dubioase, fără nici un mesaj sau cu unul malefic;
- Introducerea ideii că este rușinos să spui în public că esti patriot și că ar trebui să te abții de la arborarea sau purtarea drapelului țării.

Transformarea multor instituții de învățământ din România în „fabrici” de diplome fără acoperire

Știm cu toții că din 1990 încoace au avut loc și încă au tot felul de „reforme”, „modernizări” și „transformări”, unele mai inepte decât altele, desfășurate în unele perioade, chiar din șase în șase luni.

În ecuație lipsește beneficiarul – elevul sau studentul, aceștia fiind uitați prin sertarele decidenților politici și administrativi. Iată de ce, în opinia mea, formată pe baza studierii legislației și a realităților evidente se observă că:

- se mențin programele școlare învechite și încărcate pentru a conserva posturile unor profesori;
- învățarea se bazează, în exclusivitate, pe memorarea mecanică a unor concepte, definiții, fenomene etc.;
- s-au extins dincolo de orice necesitate și logică „Universitățile particulare” în care se intră fără examen și cu cele mai mici note posibile din liceu. Rezultatul . absolvenți cu cartoane pe post de diplomă care nu știu să facă nimic;
- lipsește latura practică a instruirii, absolvenții care ajung la un loc de muncă se uită uluiți la aparatura modernă și la utilajele cu care trebuie să opereze;

• tentațiile vieții mondene – de club îi fac pe studenți să nu prea mai vină la cursuri, mizând pe lucrările de diplomă pe care le cumpără pe Internet și pe „Înțelegerea profesorilor”;

Cred că pe subiectul educației din România se impune o analiză, fără menajamente a tuturor aspectelor negative identificate de cei implicați până acum, urmată de măsuri imediate și ferme de îndreptare, în folosul unui viitor rezonabil al României.

Educația cetățenească și patriotică a tinerilor români din instituțiile militare de învățământ

Pregătirea pentru profesia militară în România se face în baza legislației și reglementărilor Ministerului Educației și Cercetării, cu unele particularități ce decurg din specificul activității de viitor luptător într-o armată ce se dorește modernă și cu o capacitate ridicată de descurajare a eventualilor agresori. Și sistemul de educație militară a trecut prin numeroase „reforme” și „transformări”, nu toate benefice, neputând să se sustragă de la evoluțiile, în domeniu, din România.

În toată perioada după 1989 au existat indivizi, militari și civili, care au avut și promovat puncte de vedere ciudate, fără nici o logică funcțională.

Voi da doar două exemple în acest sens:

• În anul 1994 Șeful Marelui Stat Major (acum se numește Statul Major General) a inițiat o dezbatere cu tema „Restructurarea și modernizarea învățământului militar”. Pentru că șeful meu era plecat în misiune în străinătate, în calitate mea de atunci de Șef al Statului Major al Comandamentului Transmisiunilor, am participat la acea dezbatere. Spre surprinderea mea, dar și a altor participanți (comandanți și șefi de state majore de arme) un anume colonel (Șeful Direcției Personal a M.Ap.N. la acea vreme) a propus desființarea liceelor militare (doar rușii au mai reușit la noi, pe termen scurt).

„Argumentele” individului:

- sunt prea costisitoare;
- Armata Română se va reduce drastic și nu mai este nevoie de acești absolvenți;
- nevoile de personal (puține) vor fi asigurate pe „filieră indirectă” dintre absolvenții facultăților civile.

În acel moment uitând de disciplina militară (vorbești când ești întrebat) am „sărit” la gâtul individului spunându-i că este un trădător și nu înțelege nimic, deoarece și liceele civile au costuri de funcționare (este adevărat puțin mai mici decât liceele militare), dar:

- elevii din liceele militare sunt feriți de tentațiile cluburilor, bodegilor, drogurilor, alcoolului și depravării;

- elevii se pregătesc fizic și mental pentru o carieră militară, ca luptători;
- chiar dacă unii, la absolvire, nu vor ajunge în Școlile și Academiile Militare ei vor fi un câștig pentru societate, datorită educației cetățenești și patriotice primite;

- elevii din liceele militare fac carte serioasă – fapt dovedit de rata de aproape 100% de succes la bacalaureat;

- învață serios Istoria României și Istoria Militară a României formându-și astfel un puternic suport moral pentru profesia lor viitoare.

După cinci minute de schimb de replici între mine și șeful de la personal, Șeful Marelui Stat Major a intervenit să ne potolească și a cerut și părerea celor din sală. Toți, fără excepție, au susținut că desființarea liceelor Militare ar fi o mare prostie.

Ședința s-a încheiat urmând să aibă loc mai târziu pentru a se lua o decizie finală. Această altă ședință nu a mai avut loc și liceele militare au rămas.

- Probleme similare – pe muchie de cuțit au întâmpinat și Școlile Militare (mai târziu Academiile Categoriilor de Forțe), precum și Școlile de aplicații ale armelor. Cu chiu cu vai, în final, a ieșit o soluție rezonabilă, dar care, mai poate suferi unele modificări benefice pentru armată.

Am relatat episodul de mai sus nu pentru a-mi atribui un merit, ci, pentru a arăta că în orice demers uman de „reformă”, „transformare” sau „modernizare” există indivizi care acționează din prostie sau cu rea credință contra intereselor Statului român sub masca nevoii de „reformă”.

În ceea ce privește situația de astăzi din instituțiile militare de învățământ trebuie să recunoaștem, în baza unei documentări la sursă, că situația s-a îmbunătățit considerabil, elevii și studenții militari având parte de o educație solidă, de profesori dedicați și foarte bine pregătiți profesional.

Comandanții, profesorii și studenții au realizat că educația cetățenească și patriotică reprezintă, fără îndoială, una dintre cele mai importante componente în formarea și în reușita în viață a tinerilor și în capacitatea lor morală și volitivă de a-și apăra țara chiar cu prețul vieții.

Sunt câțiva piloni care susțin pregătirea:

- are loc instituirea unui proces de învățare și formare continuă, pe întreaga perioadă a studiilor și activității în unitățile militare;

- se pune un accent deosebit pe cunoașterea de către elevi și studenți a drepturilor și îndatoririlor cetățenești, a normelor legale privind comportamentul în societate, a valorilor unei societăți democratice, precum și a tradițiilor de luptă ale armatei și armeei din care fac parte;

- elevii și studenții militari sunt pregătiți din punct de vedere intelectual și moral să promoveze, în activitatea lor, valorile perene ale culturii și civilizației

naționale, să reprezinte cu demnitate și onoare arma din care fac parte, să se implice voluntar în activitățile cu impact social și să transmită celor pe care îi vor conduce dragostea de țară și respectul pentru valorile sale.

• Profesorii și instructorii fac tot ce pot pentru a le insufla elevilor și studenților un mod de a fi demn și civilizată, devotați națiunii, cu simțul datoriei și onoarei militare.

• Sunt în toate instituțiile militare de învățământ exemple concrete de implicare a tinerilor militari în viața comunității, cum sunt:

- sprijinirea morală și materială a persoanelor în vârstă, fără posibilități decente de viață;

- donarea de sânge pentru spitalele din România;

- sprijinirea morală și materială a camarazilor răniți în Teatrele de Operații (inclusiv pentru a putea participa la Jocurile Paralimpice Invictus);

- participarea la ceremoniile de comemorare a eroilor neamului;

- participarea la evenimente educative și culturale împreună cu elevii și studenții civili din localitatea în care funcționează instituțiile militare de învățământ.

• Alte numeroase evenimente și activități care conduc spre o înțelegere aprofundată a rolului militarului în societatea actuală și la o legătură mai strânsă cu cetățenii români.

Din cele prezentate până acum se observă tonul critic privind unele fenomene negative aduse de globalizare, dar și un optimism reținut pentru capacitatea românilor de toate vârstele și, în principal, a tinerei generații de a face față provocărilor, cu scopul de a conserva cultura, civilizația, istoria, tradițiile și statalitatea României.

Bibliografie:

*** *Legislația în domeniul Educației și Cercetării din perioada 1990-2017*;

COOPER M.W., *Beyond a Pale Horse*, Light Technology Publishing, 1991;

DICKEMAN E.Jr., *Beyond Jonestown and the Cult of Mind Control*, The Noontide Press, 1981;

Documentar: „Educația cetățenească și patriotică a tinerei generații, Centrul de Instruire pentru Comunicații și Informatică „Decebal”, Sibiu”;

Documentar: „Educația cetățenească și patriotică în Colegiul Național Militar „Dimitrie Cantemir” - Breaza”;

EPPERSON R., *The Unseen Hand*, Publins Press;

ION C.G., *Cucuveaua cu pene roșii*, Ediția Miracol, 1994;

KOH G.H., *En Route to Global Occupation*, Huntington House Publishers, 1992;
PAUL R., *Congresman Ron Paul Newsletter*, October, 1993;
QUIGLEY C., *Tragedy and Hope*, The Macmillian Company, 1966, 1974;
WILSON A., *Bill Clinton – Friends and Enemies*, J.W. Publishing, Company, 1993.

**ROLUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE LA PĂSTRAREA
IDENTITĂȚII ȘI INTERESULUI NAȚIONAL, ÎN CONTEXTUL
APARTENENȚEI ROMÂNIEI LA NATO ȘI UE**

**THE ROLE OF THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH IN
PRESERVING IDENTITY AND NATIONAL INTEREST, IN THE
CONTEXT OF ROMANIA'S NATO AND EU MEMBERSHIP**

*Col.(r.) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU**
*Drd. Cristian NICULESCU***

Rezumat: Biserica Ortodoxă Română are o misiune importantă în contextul apartenenței României la NATO și UE, ținând cont de importanța identității profund creștine a poporului român. Această identitate nu este doar o realitate sociologică sau conceptuală, ci ea este o caracteristică ontologică a ființei neamului românesc.

Biserica Ortodoxă Română poate avea o contribuție majoră la apărarea identității și la promovarea interesului național, pentru că deține un patrimoniu religios spiritual, cultural, istoric generos și pentru că acționează prin multiple metode specifice de slujire și implicare socială: dimensiunea liturgică, pastoral-misionară, social-filantropică, culturală și de patrimoniu bisericesc, administrativ-economică, relații și legături cu instituții interne și internaționale etc. De asemenea, Biserica adoptă poziții ferme împotriva unor acțiuni de tip xenofob, rasist sau antisemit, atitudini contrare spiritului Evangheliei.

Este necesar ca Biserica Ortodoxă Română să se implice în renașterea morală, socială, civică, spirituală și culturală a poporului român în perioada contemporană, caracterizată prin multiple frământări, amenințări, riscuri și vulnerabilități.

Cuvinte-cheie: interes; identitate; cultură; secularizare; bioetică; Biserică.

Abstract: Romanian Orthodox Church has an important mission in the context of Romania's NATO and EU membership, given the importance of the profoundly Christian identity of the Romanian people. This identity is not just a sociological or conceptual reality, but it is actually an ontological characteristic of the very being of Romanian nation. The Romanian Orthodox Church can bring a major contribution to defending the identity and promoting the national interest as it holds a historical religious, spiritual, cultural heritage. Moreover, it acts through multiple specific methods of social involvement and service: the liturgy dimension, the pastoral-missionary, social and philanthropic, cultural and religious heritage, and administrative dimensions as well as economic relationships

* Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale, Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: boarugheorghe@yahoo.com

** Doctorand la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, preot militar (col.) Brigada 30 Gardă Mihai Viteazul, București, E-mail:cristianniculescu70@yahoo.com

and connections with national and international institutions etc. In addition, the Church also adopts strong positions against any xenophobic, racist or anti-Semitic actions, attitudes that are contrary to the spirit of the Gospel.

The Romanian Orthodox Church needs to engage in a moral, social, civic, spiritual and cultural rebirth of the Romanian people in the contemporary period characterized by multiple upheavals, threats, risks and vulnerabilities.

Keywords: interest; identity; culture; secularization; bioethics; Church.

Strategia de Securitate Națională a României are ca scop principal promovarea și apărarea valorilor și intereselor naționale. Conform acesteia „valorile naționale sunt elemente de natură spirituală, culturală și materială ce definesc identitatea românească”⁸.

Aceste valori contribuie la menținerea caracterului național, unitar și indivizibil al statului român, la unitatea bazată pe limbă, credință, cultură și viață spirituală. Astfel, identitatea națională reprezintă elementul cheie care stă la baza valorilor naționale; valorile naționale sunt elemente intrinseci, ontologice, de exprimare perenă a națiunii noastre.

Identitate națională și interes național - rolul ortodoxiei românești

Identitatea națională „reflectă percepția dominantă, relativ constantă și instituționalizată cu privire la valorile naționale. Ea vizează promovarea, protejarea și apărarea valorilor prin care națiunea română își garantează existența și interesul național, își construiește viitorul și în temeiul căruia se integrează în comunitatea europeană și euroatlantică”⁹.

Interesul național există și se manifestă conjunctural, pe când valorile naționale reprezintă pecetea și matricea existențială perenă a unei națiuni. Se întâlnesc afirmații de genul „politica promovată de statul nostru este subordonată interesului național” sau „anumită acțiune a statului este de interes național”; sintagma „interes național” este întâlnită și în domeniul relațiilor internaționale, atunci când se vorbește de interesul național francez, englez, german etc.

Interesul național reprezintă suma intereselor specifice și a opțiunilor politicii generale ale unui stat (interes politic, economic, interes social, de securitate) fiind receptori ai nevoilor esențiale ale unei națiuni. Astfel, preocuparea politică a unui stat este ridicată la rang de ideologie statală. „Interesul național reprezintă un sistem valorico-normativ având un rol de modelare și de model ce exprimă și promovează cerințele funcționale ale națiunii, filtrează percepțiile, determină atitudinile și

⁸ *Strategia de Securitate a României*, București, 2007, p. 8.

⁹ *Ibidem*, p. 9.

influențează modalitățile de participare la viața internă și internațională, acționând ca funcție de control vis-a-vis de sistemul interacțiunilor politice”¹⁰.

Interesul național nu poate fi definit pe termen lung, realist în afara mediului politic internațional. Există o legătură conceptuală între interesul național și cultura politică, în sensul că primul reprezintă un concept-scop, iar cel de-al doilea reprezintă un concept-mijloc. Strategia de Securitate a unui stat nu se poate proiecta pe termen lung fără a defini interesul național ca proces de convergență a activității politice și a voinței naționale. Interesul național validează superioritatea unei opțiuni politice realizată de autoritățile statale într-o anumită conjunctură. De aceea, nu se poate vorbi de interese individuale sau de grup atunci când se stabilește care sunt principiile care stau la baza interesului național.

Definirea corectă și pe termen lung a conceptului de interes național depinde evident de maturitatea clasei politice a statului care concepe Strategia de Securitate Națională, care trebuie să anticipeze și să evalueze concret și realist atât impactul deciziilor externe asupra politicilor interne, cât și rezultatul politicilor interne asupra mediului politic extern. Această anticipare a evoluției politicilor internaționale depinde și de procesul de percepție a actorilor politici și nepolitici ai unui stat pentru a se ajunge la un proces de decizie, referitor la gradul de accesibilitate și poziția ierarhică în sistemul general al intereselor naționale.

Interesul național reprezintă totodată și o schemă de strategie geopolitică a unui stat, este fundamentul care animă conduita fiecărui stat în viața internațională și este o normă de conduită a exercițiului drepturilor politice ale statului: dreptul statului la propria existență (autodeterminare), dreptul la selectarea priorităților și la revendicarea participării la politica internațională. Determinarea corectă a intereselor naționale de către clasa politică și aplicarea lor se regăsesc, natural, în standardul de viață al populației, acesta fiind barometrul care arată dacă interesul național a fost corect identificat și aplicat. Nu se poate identifica corect interesul național fără componentele de bază ale conceptului de națiune (teritorialitatea, populația, independența și guvernarea).

Hans J. Morgenthau acceptă ideea că politica externă trebuie privită prin prisma interesului național realist și evitată de la impactul spiritului idealist¹¹. Deci, interesul național trebuie privit și ca valoare-scop și ca valoare-mijloc în împlinirea politicii generale. Interesul național are un realism relativ, care este dat de personalitatea emitentului interesului național și de conștiința apartenenței la „noua ordine mondială”.

Interesul național trebuie să aibă o transparență asigurată de participarea directă a cetățenilor la definirea, promovarea și apărarea acestora. Ce trebuie să știe și ce nu

¹⁰ Marcel Constantin Cobuz, *Interesul național - considerații de ordin conceptual*, Institutul Român de Studii Internaționale, București, 1995, p. 55.

¹¹ Hans J. Morgenthau, *The Struggle for Power and Peace*, New York, Knopf, 1948, p. 5.

trebuie să știe opinia publică în legătură cu o problemă de interes național ține de decizia clasei politice. Deprecierea suveranității naționale, expansiunea societății internaționale și „ordinea mondială” reprezintă o serie de factori determinanți, obiectivi ai minusului de valoare al interesului național, al devalorizării acestuia, cei subiectivi ținând de latura negativă a naționalismului extrem (neonazismul, islamismul patologic). Astfel, nu se mai poate vorbi de interese naționale, ci de interese transnaționale, pentru că națiunea (ca produs al capitalismului, utilitarismului și birocratismului) se diluează apărând așadar „interesele etniilor”.

În actualul mediu politico-militar internațional, în care procesul globalizării produce anumite mutații la nivel național prin slăbirea autorității statului, se poate observa o anumită relativizare a conceptului de identitate națională. Întrebarea firească este dacă în acest context, în cazul României, se poate vorbi de o identitate europeană sau o identitate națională; ce rol poate avea creștinismul în general și care este rolul ortodoxiei românești, în special? Poate ortodoxia românească să se re poziționeze (în sensul de a depăși tiparele și pecetea bizantină care pun la bazele ortodoxiei românești principiul etnicității) și să-și afirme caracterul ei universal? Este o provocare la care ortodoxia românească poate avea un rol determinant, pentru că mediul social actual indică o disponibilitate a cetățenilor pentru spiritualitatea adevărată, concretă și coerentă pentru depășirea actualelor crize (economice, politice, morale, ecologice, sociale etc).

Biserica Ortodoxă Română protejează și promovează cu fermitate elementele vitale ale patrimoniului național, pentru propășirea materială și spirituală a credincioșilor săi - cetățeni ai României. Deci, interesele Bisericii nu sunt și nu pot fi în discordanță cu interesele naționale, ci în deplin acord cu acestea și acest lucru îl demonstrează cu prisosință conduita și activitatea ei de-a lungul istoriei României. Cultura ortodoxă a promovat și propune pentru viitor o securitate spirituală vitală pentru depășirea noilor riscuri și amenințări la care țara noastră și lumea întreagă sunt expuse datorită aspectelor negative pe care le aduc cu sine mondializarea și globalizarea.

Mediul de securitate este într-o continuă schimbare; unele schimbări sunt previzibile, altele sunt surprinzătoare, astfel încât dinamica relațiilor internaționale favorizează construcția unui nou echilibru de către comunitatea euro-atlantică. Din această ecuație care duce la un echilibru pe scena internațională nu poate lipsi factorul religios, acel factor religios sănătos, normal și firesc, care propovăduiește pace și înțelegere între națiunile lumii și nu cel patologic, care îndeamnă la ură și extremism de orice factură.

Uniunea Europeană, din care face parte și România, nu poate trata cu indiferență moștenirea creștină bimilenară a ei, pentru că rădăcinile Europei sunt creștine. A nega acest lucru (cum spune Alexandru Paleologu) înseamnă a

condamna la moarte acest continent prin pierderea identității sale; în Europa se poate vorbi doar de o singură civilizație - cea creștină - iar a fi european este o realitate mult mai veche decât însăși structurile europene; nu Robert Schuman sau Jean Monnet pun bazele Europei, căci Europa este o construcție creștină care a început acum mai mult de un mileniu.

Cine nu ține cont de acest lucru poate avea o poziție antieuropeană, pentru că a fi anticreștin înseamnă de fapt a fi antieuropean. Sunt europeni anticreștini, dar trăiesc și beneficiază de o cultură și civilizație create de creștinism. Europa nu a existat înainte de creștinism, ci ea s-a constituit de la creștinism încolo. Europa are o tradiție a gândirii, o tradiție a culturii amprentate puternic de creștinism¹². Înainte de creștinarea barbarilor (germani, slavi, scandinavi) Europa nu exista, „Europa a devenit Europă odată cu răspândirea creștinismului pe teritoriul ei. Europa este organizația creștinismului de secole, nu se învață la Maastricht, la Strasbourg sau la Bruxelles”¹³.

Biserica Ortodoxă Română înțelege Europa a fi „unitate în diversitate” cu valori, cultură, patrimoniu și spiritualitate preponderent creștine. De aceea, ea și-a manifestat sprijinul față de statul român în privința integrării europene semnând, alături de celelalte culte din România (la data de 16.05.2000, la Snagov) un document oficial în care se menționează: „*Ne exprimăm sprijinul nostru activ pentru acest proces, întrucât am fost întotdeauna europeni, facem în mod firesc eforturi în acest scop, fiind convingși că această integrare servește atât intereselor credincioșilor noștri, cât și întregii societăți românești și cultele au vocația sfântă de a contribui la reconcilierea și apropierea dintre persoane spre slava lui Dumnezeu și mântuirea oamenilor*”¹⁴.

Biserica românilor ortodocși a avut întotdeauna un reflex european, o conduită europeană și a căutat să însuflească acest reflex și instituțiilor de apărare, ordine publică și siguranță națională, din care fac parte fiii săi duhovnicești. De-a lungul secolelor, ea a sprijinit și a promovat atât valorile naționale românești, cât și pe cele ale culturii universale.

În anul 2007, România a aderat ca stat cu drepturi depline la Comunitatea Europeană, această calitate atrăgând și o serie de obligații. În mod firesc și instituția bisericească ortodoxă din România a făcut demersuri pentru a se integra în acest context al drepturilor și obligațiilor europene, numai că instituțiile europene (din punct de vedere religios) au impus modificări la nivelul relației și colaborării cu cultele religioase. Se vorbește astăzi din păcate, de o vocație și moștenire creștină ale Europei la timpul trecut. Cel mai bine reliefează această

¹² Al. Paleologu, *Moștenirea creștină a Europei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003, p. 75.

¹³ *Ibidem*, p. 82.

¹⁴ www.patriarhia.ro/Publicații/BOREUROPA/Snagov.html Patriarhia Ortodoxă Română.

nouă realitate Marcel Gauchet care amintește de o modernitate echivalentă cu „ieșirea din religie”¹⁵. Această expresie înseamnă mult mai mult decât laicizare sau secularizare, care sunt niște valențe ale acestui fenomen. După Pierre Manent „istoria europeană se învâрте în jurul relației complicate, adeseori conflictuală, dintre instanța politică și instanța religioasă”¹⁶ și această relație a avut ca efect separația dintre Biserică și stat (uneori radicală, în cazul Franței). Iluminismul a generat o viziune rațională asupra lumii, diminuând consecințele rolului religiei în societate, secularizarea fiind o tendință a societăților moderne, la fel ca și birocratizarea sau urbanizarea¹⁷.

Secularizarea, ca fenomen în spațiul european, s-a manifestat ca o diminuare a practicilor religioase și ca o adaptare a simbolurilor religioase la contextul socio-politic și, prin urmare, o golire a lor de conținutul inițial. Secularizarea are ca efect ieșirea religiei din spațiul public, desacralizarea acestuia. În acest sens, Wright Mills afirmă că „secularizarea, ca proces istoric, a avut ca rezultat diminuarea dominației sacrului... sacrul dispărând peste tot, cu excepția domeniului privat”¹⁸. Cu toate acestea, religia nu a încetat să reprezinte o sursă de autoritate morală. Peter Berger afirmă că secularizarea a fost folosită inițial pentru exercitarea controlului politic asupra spațiului ecleziastic. Secularizarea reprezintă un concept căruia i s-au asociat conotații ideologice marxiste și creștine deopotrivă. Secularizarea este pentru Berger „procesul prin care sectoare ale societății și culturii au fost eliberate de dominația instituțiilor și simbolurilor religioase, precum și afirmarea științei ca perspectivă autonomă și total seculară asupra lumii”¹⁹.

Jose Casanova consideră că paradigma secularizării este principalul cadru prin care științele sociale se referă la relația dintre religie și modernitate. După el, există trei dimensiuni ale secularizării: secularizarea ca diferențiere a sferei seculare față de normele și instituțiile religioase; secularizarea ca declin al sentimentelor și practicilor religioase; secularizarea ca marginalizare a religiei în

¹⁵ Marcel Gauchet, *Le désenchantement du monde. Une histoire politique de la religion*, Gallimard, Paris, 1985 (versiunea în limba română: *Dezvrăjirea lumii. O istorie politică a religiei*, traducere de Vasile Tonoiu, Editura Științifică, București, 1995).

¹⁶ Pierre Manent, *O filozofie politică pentru cetățean*, traducere de Mona Antohi, Humanitas, București, 2003, p. 25.

¹⁷ Jean Claude Eslin, *Dumnezeu și puterea, Teologie și politică în occident*, traducere Tatiana Petrache și Irina Floare, Anastasia, București, 2001, pp.281 și urm.

¹⁸ Wright Mills, *The Sociological Imagination*, Oxford University Press, Oxford, 1959, pp. 32-33.

¹⁹ Peter L. Berger, *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*, Random House, New York 1967.

sfera privată²⁰. Casanova ajunge la concluzia că religiile care au rezistat mai mult separației dintre stat și Biserică, precum Biserica Ortodoxă Română, se confruntă mai acut cu problema modernității și astfel, cu o scădere a vitalității religioase. Prin urmare, declinul practicilor religioase nu este rezultatul secularizării, ci al unor particularități istorice de amenajare a relațiilor dintre stat și Biserică²¹.

Privind în detaliu particularitățile fenomenului contemporan al secularizării, se poate observa apariția unei „securități existențiale”, potrivit căreia experiența persoanelor care trăiesc în societăți vulnerabile pune în evidență mai mare importanța valorilor religioase, în timp ce experiența celor care trăiesc în societăți cu securitate avansată și cu nivel material de trai ridicat nu favorizează (încurajează) aceste valori; această ruptură între cele două tipuri de societăți se poate adânci în viitorul apropiat și poate avea urmări negative greu de estimat. La prevenirea și rezolvarea acestor riscuri și vulnerabilități, Biserica Ortodoxă Română poate avea o contribuție majoră la scăderea gradului de secularizare, pentru că deține un patrimoniu religios spiritual, cultural, istoric generos, ca și datorită multiplelor metode specifice tradiționale de slujire și implicare socială eficiente: dimensiunea liturgică, pastoral-misionară, social-filantropică, culturală și de patrimoniu bisericesc, administrativ-economică, relații și legături cu instituții interne și internaționale etc. Astfel, „cererea pentru religie va fi constantă, indiferent că vorbim de societăți moderne sau ultramoderne”²².

Ca urmare a manifestărilor secularizante actuale, unele state din Europa (precum Franța și Marea Britanie) au devenit țări misionate deși, inițial, au fost țări misionare. În acest context al vidului spiritual și moral-duhovnicesc, ortodoxia poate oferi valori, criterii, metode și atitudini în folosul culturii și civilizației europene contemporane, prin dialog interreligios și intercultural, în vederea realizării unui model comun de percepție și promovare a valorilor perene religioase și laice. Omului modern, secularizat, i se potrivește expresia „*believing whithout belonging*” - a crede fără a aparține unei confesiuni religioase. Europeanii nu și-au pierdut sentimentul religios (care este un dat ontologic al ființei umane) dar nu îl mai manifestă instituționalizat. Se poate observa că un alt fenomen care se manifestă în spațiul culturii europene actuale este acela de a aparține unei confesiuni doar în mod formal, participând la cultul ei fără convingere religioasă - „*belonging whithout believing*”. Biserica Ortodoxă Română poate rezolva această

²⁰ Jose Casanova, *Public Religions in the Modern World*, The University of Chicago Press, Chicago, 1994, p. 211.

²¹ Radu Carp, *Dumnezeu la Bruxelles, Religia în spațiul public european*, Colecția Universitas, Seria Theologia Socialis 3, Ed EIKON, Cluj - Napoca 2009, p. 56.

²² Ronald Inglehart, Pippa Norris, *Sacred and Secular. Religion and Politics Worldwide*, Cambridge University Press, New York, 2004, p. 3.

animozitate, acest impas, prin experiența ei bimilenară isihastă și mistică, prin spiritualitatea sa pnevmatologică și soteriologică.

Rolul Bisericii Ortodoxe Române la păstrarea identității naționale după aderarea României la NATO și UE

La 1 ianuarie 2007 România a devenit membră a UE, revenind astfel în mod oficial acolo unde îi este locul de drept din punct de vedere cultural și identitar. Începutul procesului de integrare a României în structurile Uniunii Europene a readus totodată în prim plan și rolul Bisericilor și comunităților ecleziale și religioase din țara noastră în acest proces ireversibil și important. Au fost voci care au considerat că, odată cu integrarea României în NATO și UE, rolul comunităților religioase va trebui redimensionat, în special în ceea ce privește pronunțarea reprezentanților cultelor religioase în chestiuni de natură etică - fapt ce trezește polemici și în unele state membre ale Uniunii. Este necesar ca reprezentanții Bisericilor și comunităților ecleziale să intervină în viața societății și, dacă da, în ce fel?

Anul 2007 și începutul anului 2008 au reprezentat o perioadă de anumite controverse privind raportul dintre instituțiile de învățământ și comunitățile religioase. Unele organizații nonguvernamentale au cerut înlăturarea icoanelor și a simbolurilor religioase din școli, motivând că astfel s-ar încălca libertatea de conștiință a elevilor, lucru contestat însă atât de reprezentanții Bisericii Ortodoxe cât și a celei Catolice de ambele rituri din țara noastră. Dacă privim vechiul text al *Tratatului Constituțional de la Roma* (anterior celui semnat la Lisabona), la articolul II-70 se vorbește despre libertatea de gândire, de conștiință și de apartenență religioasă, principiu care include libertatea de a adopta o altă religie, dar și libertatea de a manifesta propria religie sau convingere atât în mod individual cât și în mod colectiv, în public și în privat. Această concepție despre libertatea de conștiință nu s-a schimbat odată cu semnarea de către șefii de stat și de guvern ai celor 27 de state ale UE, la Lisabona, a noului Tratat.

Cu ce poate îngreuna libertatea de conștiință prezența simbolurilor religioase (în special a icoanelor) de vreme ce în învățământul preuniversitar se studiază materia religie, ținând cont desigur de opțiunea confesională a fiecăruia? Se poate observa o tendință laicistă eronată, care consideră că valorile religioase reprezintă un posibil obstacol în calea libertății fiecărei persoane. Acest aspect se regăsește și în dezbaterile publice privind obligativitatea sau nu a predării religiei în învățământul preuniversitar, controversă care s-a rezolvat prin referendumul național din anul 2015, stabilindu-se o variantă firească: orele de religie se desfășoară în colegii și licee, dar este opțiunea elevilor și a părinților (tutorilor) de a studia sau nu religia și, în cazul în care se dorește să se studieze, de a opta pentru

confesiunea dorită; cultele religioase minoritare pot solicita ca elevii ce aparțin acestor culte să nu fie influențați sau obligați să participe la ore de religie organizate de cultul majoritar.

O altă problematică disputată este cea privind implicarea Bisericilor și a comunităților religioase în activități socio-caritative, sprijinind astfel statul în acest domeniu social atât de actual și complex. În acest sens, există colaborare a statului cu Patriarhia Ortodoxă și cu reprezentanții Conferinței Episcopilor Catolici de ambele rituri din România. Se poate pune întrebarea: ce presupune această colaborare cu instituțiile statului în chestiuni socio-caritative și dacă nu cumva Biserica ajunge uneori să suplinească anumite disfuncționalități ale instituțiilor sociale patronate de stat?

Unul dintre punctele cele mai sensibile referitoare la implicarea Bisericii în viața societății românești este cel legat de intervenția reprezentanților instituțiilor ecleziastice în chestiuni etice care influențează într-o manieră determinantă concepția despre viață și comunitate. După căderea comunismului, avortul a fost legalizat și milioane de copii nenăscuți au fost sacrificați pe „altarul” egoismului și al hedonismului ce par să influențeze atât de mult concepția societății contemporane. Un creștin autentic nu poate rămâne indiferent la acest fenomen extrem de grav ce se extinde în societatea românească, adeseori „justificat” de o așa-zisă „libertate a femeii de a face ce dorește cu propriul trup”, fără a lua în considerare dreptul inalienabil la viață al copiilor nenăscuți. Lupta de idei împotriva avortului și pentru o cultură a vieții este dusă în comun în România de ortodocși, catolici, protestanți și neoprotestanți, existând în acest sens asociații ortodoxe (Asociația Părinți pentru Ora de Religie) sau ecumenice (Darul vieții din Timișoara). Se organizează marșuri pentru viață, rugăciuni pentru copiii nenăscuți, campanii în mass-media, precum și centru de consultanță pentru femeile care sunt puse în fața unor astfel de alegeri dramatice. Din nefericire, nu există o reală voință politică pentru a abroga legea ce permite avortul, uneori folosindu-se pretextul că doar comunismul s-ar fi opus avortului, lucru fals în mod evident.

În ultimii ani, Biserica Ortodoxă din România a reacționat în mod clar și ferm și la un alt subiect sensibil și foarte controversat: așa-zisele „cupluri de fapt homosexuale”. Chiar dacă în România nu există în mod oficial drepturi civile pentru astfel de cupluri, există o campanie tot mai susținută în acest sens, campanie dusă tot de anumite organizații nonguvernamentale „umaniste”, neomarxist-atee, în ciuda opoziției evidente a marii majorități a populației și a lipsei unei încurajări din partea unor forțe politice. Confuzia care riscă să se creeze între aceste „cupluri” și instituția familiei este reală și acest lucru se poate vedea și din experiența altor țări din UE. Departe de a discrimina vreo persoană, Biserica luptă pentru protejarea conceptului de familie în societate, concept care se poate baza doar pe raportul liber, consensual de iubire dintre un bărbat și o femeie în fața lui Dumnezeu și a

autorităților civile, în instituția tradițională a căsătoriei. Încercarea de a echivala căsătoria cu fel de fel de „cupluri de fapt” nu este doar departe de tradiția creștină, dar și de tradiția legislativă europeană. Biserica Ortodoxă Română acționează prin metodele sale specifice, ca în România, în ciuda unor presiuni agresive din partea unor ONG-uri extrem de bine organizate, instituția familiei să rămână protejată de legislație și clar definită. Schimbările legislative din unele state ale UE, care au dus la recunoașterea unor drepturi civile pentru „cuplurile de fapt homosexuale” sau chiar căsătoria între persoane de același sex privesc exclusiv doar acele țări și în nici un caz nu exprimă o linie comună a tuturor țărilor membre UE.

Biserica Ortodoxă are datoria morală de a interveni în chestiunile etice, pentru că ea este parte integrantă a societății și nu poate fi exclusă doar pentru că în cultura post-modernă poziția creștină pare uneori în contradicție cu o așa-zisă gândire progresistă, neomarxistă și atec. Susținerea clară a culturii vieții și lupta de idei împotriva eutanasiei, avortului, așa-zisei „căsătorii homosexuale” și a violenței de orice fel, rămân coordonate fundamentale ale aportului Bisericii la viața comunității. În ciuda relativismului, indiferentismului tot mai frecvente în unele medii sau chiar a anticlericalismului, societatea românească nu rămâne în mod evident insensibilă la apelurile Bisericii în favoarea valorilor creștine. Acest lucru nu înseamnă în nici un caz că, de fapt, clerul ar face politică, așa cum interpretează unii critici ai Bisericii aceste acțiuni duse în apărarea și promovarea unor valori etice fundamentale.

Biserica are o misiune importantă în această perioadă istorică a apartenenței României la NATO și UE și anume sublinierea identității profund creștine a poporului român. Această identitate nu este doar o realitate sociologică sau conceptuală, căci ea face parte din însăși ființa neamului românesc, în mod autentic și profund. Un popor nu poate să supraviețuiască cu adevărat în istorie dacă își pierde identitatea; credința creștină este o componentă fundamentală a poporului român. În pofida unei istorii dramatice, românii și-au păstrat ființa neamului datorită unei credințe statornice și ferme în Dumnezeu, fiind nu numai unul din primele popoare creștine ale Europei, dar și unul din popoarele cele mai atașate de valorile creștine. Este greu de crezut că atacurile sistematice și tendințele secularizante ce traversează acum Europa vor reuși să îi îndepărteze și pe români de propriile lor rădăcini creștine, de identitatea lor de popor ce crede în Iisus Hristos de două milenii. Fie că sunt ortodocși, catolici sau protestanți, militarii români au o profundă și statornică credință creștină și nu par să cadă pradă relativismului, confuziei morale și indiferentismului atât de prezente în alte zone ale bătrânului continent. Acest lucru nu trebuie însă să scadă vigilența misionară a Bisericii și atenția Armatei, care trebuie să continue și mai dinamic (prin capelanii militari) misiunea de reevanghelizare specifică celui de-al treilea mileniu creștin.

Este desigur regretabil că se evită a se menționa explicit în Tratatul constituțional european aportul fundamental al creștinismului în istoria bătrânului continent ca și cum implicarea Bisericii în istoria europeană a ultimelor două milenii nu ar fi fost decisivă.

Biserica strămoșească ortodoxă, prin ierarhia superioară și preoții militari, se implică activ și ferm în formarea conștiințelor și caracterelor militarilor, evitând în mod clar discriminarea pe criterii religioase, rasiale sau etnice a oricărei persoane, conlucrând activ cu statul la realizarea unui climat de bună înțelegere între populația majoritară și etniile minoritare din țară sau din teatrele de operații militare. Biserica Ortodoxă și Armata României au fost și rămân factori de echilibru, stabilitate, reconciliere și sprijin pentru populația civilă în împrejurări dificile și nimeni nu trebuie să uite nici un moment acest rol al lor. O atenție sporită este acordată populației de etnie romă, care trebuie sprijinită în efortul ei de îmbunătățire a nivelului de trai și de educație, Biserica strămoșească putând să încurajeze (prin organizarea în unitățile militare a unor acțiuni sociale și filantropice) integrarea socială a acestei etnii semnificative numeric în România ca și în alte state ale Uniunii Europene. De asemenea, Biserica și Armata adoptă, prin decizii și hotărâri, poziții ferme împotriva unor acțiuni de tip xenofob, rasist sau antisemit, atitudini profund contrare spiritului Evangheliei. Mai mult ca oricând, este necesar ca Biserica Ortodoxă împreună cu Armata României să se implice în renașterea morală, socială, civică, spirituală, culturală a poporului român în această perioadă nouă din istoria României, caracterizată prin multiple amenințări, riscuri și vulnerabilități.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Strategia de Transformare a Armatei României*, Statul Major General, București, 2007;
- *** *Strategia de securitate a României*, București, 2007;
- *** Arhivele Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române pe anul 1994, *Fond arhivistic nr. 77*, Dosar nr. 12;
- BERGER L.P., *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*, Random House, New York 1967;
- BEȚIU V., Pr. iconom stavrofor, *Preotul militar slujitor al lui Dumnezeu și al oștirii creștine*, în „Anuarul Academiei Forțelor Terestre” nr. 2, 2003;

- CARP R., *Dumnezeu la Bruxelles, Religia în spațiul public european*, Colecția Universitas, Seria Theologia Socialis 3, Ed. EIKON, Cluj – Napoca, 2009;
- CASANOVA J., *Public Religions in the Modern World*, The University of Chicago Press, Chicago, 1994;
- COBUZ C-tin.M., *Interesul național - considerații de ordin conceptual*, Institutul Român de Studii Internaționale, București, 1995;
- ESLIN C.J., *Dumnezeu și puterea, Teologie și politică în occident*, traducere Tatiana Petrache și Irina Floare, Anastasia, București, 2001;
- GAUCHET M., *Le desencantement du monde. Une histoire politique de la religion*, Gallimard, Paris, 1985. Versiunea în limba română: *Dezvrăjirea lumii. O istorie politică a religiei*, traducere de Vasile Tonoiu, Editura Științifică, București, 1995;
- INGLEHART R., NORRIS P., *Sacred and Secular. Religion and Politics Worldwide*, Cambridge University Press, New York, 2004;
- MANENT P., *O filozofie politică pentru cetățean*, traducere de Mona Antohi, Humanitas, București, 2003;
- MILLS W., *The Sociological Imagination*, Oxford University Press, Oxford, 1959;
- MORGENTHAU J.H., *The Struggle for Power and Peace*, New York, Knopf, 1948;
- PALEOLOGU Al., *Moștenirea creștină a Europei*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2003;
www.patriarhia.ro/Publicatii/BOREUROPA/snagov.html, Patriarhia Ortodoxă Română.

NOUL CONCEPT DE POLITICĂ EXTERNĂ AL FEDERAȚIEI RUSE - HÂRTIA DE TURNESOL A UNEI AGRESIVITĂȚI IMORALE

THE RUSSIAN FEDERATION'S NEW FOREIGN POLICY CONCEPT – EVIDENCE OF AN IMMORAL AGGRESSIVITY

*Drd. Diana BĂRBUCEANU**

Rezumat: *Concept de Politică Externă a Federației Ruse, aprobat de Putin pe 1 Decembrie 2016, include o nouă serie de obiective subliniind principiile strategiei Kremlinului de abordare a realităților scenei mondiale. Spre deosebire de documentele oficiale anterioare, noul Concept de Politică Externă a Federației Ruse dezvăluie voința crescută de a folosi forța în rezolvarea obiectivelor sale.*

Documentul, de asemenea, caută să argumenteze sursa conflictelor la nivel regional și global care ar fi declanșat încercările Occidentului de a impune sistemul propriu de valori asupra țărilor care aparțin altor centre alternative de putere. În acest sens, Rusia caută să contrabalanseze „polul puterii” având ca țel schimbarea ordinii mondiale curente.

Cuvinte-cheie: *Federația Rusă; securitate; confruntare; stat.*

Abstract: *The Foreign Policy Concept of the Russian Federation, approved by President Vladimir Putin on December 1, 2016, includes a new set of objectives underlining the principles included in Kremlin's strategy of engaging the international arena realities. Unlike the previous official documents, the new Foreign Policy Concept of the Russian Federation reveals its increasing willingness to use the force for achieving its objectives.*

The document also seeks to bring arguments in favor of the idea that the source of conflicts at regional and global level had as a trigger the Western world's attempts to impose its own value system on other countries that belong to alternative centers of power. In this sense, Russia appears as a counterbalancing „power pole” aiming at challenging the current world order.

Keywords: *Russian Federation; security; confrontation; state.*

Pe ultima turnantă a anului 2016, Federația Rusă a dat publicității Conceptul său de Politică Externă, documentul programatic fiind semnat chiar de președintele Vladimir Putin. Având în vedere nivelul de asumare, documentul a fost instantaneu preluat de mediile avizate pentru a decela cu atenție nivelul de

* doctorand la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

ambiiție și obiectivele emanate de statul rus într-un context internațional atât de complex și zbuciumat.

Precedentul Concept de Politică Externă a fost elaborat de Federația Rusă nu mai târziu de 2013, astfel că nevoia liderilor de la Kremlin de a recalibra în mai puțin de 4 ani liniile politicii sale externe reprezintă în sine un semn al dinamicii și schimbărilor suferite de mediul internațional de securitate. De altfel, în ultimii doi ani Federația Rusă a operat modificări în majoritatea documentelor sale de planificare, precum doctrina de război, maritimă, și de securitate, toate acestea având o incidență directă asupra politicii externe, de apărare și securitate.

Recentul document promulgat de președintele Vladimir Putin devine cel mai relevant indicator al obiectivelor strategice a politicii externe ruse. În acest sens, este dezvăluită disponibilitate mult mai mare a Rusiei de a utiliza forța pentru atingerea obiectivelor sale și a apărării. Dacă în documentul din 2013, Rusia se considera „o parte integrantă a Europei”²³, în 2016, această abordare a fost exclusă și înlocuită cu acuzații privind „expansiunea geopolitică”²⁴ a Uniunii Europene. Documentul subliniază că prin atitudinea expansionistă, UE alături de SUA subminează stabilitatea regională și globală. De menționat că, este pentru prima oară de la destrămarea Uniunii Sovietice când Statele Unite sunt declarate într-un document oficial drept o „amenințare” la adresa securității naționale a Federației Ruse.²⁵

Un element de noutate raportat la precedentul document conceptual vizează renunțarea la tonul hotărât privind integrarea statelor din spațiul post-sovietic în proiectul său economic eurasiatic. Schimbarea vine probabil ca o recalibrare pragmatică a realităților regionale la detenta economică în scădere a Moscovei care nu are nici mijloacele financiare necesare să mențină proiectul, cum de altfel nu-și poate asuma un rol de lider pe calea modernizării. În același timp, este greu de imaginat o asemenea organizație care să acomodeze interesele unor regimuri autoritare sub bagheta Rusiei. Cu toate acestea, state precum Belarus, Armenia, Kazahstan și Kîrgîzstan sunt menționate ca fiind cele mai importante parteneri ale Federației Ruse. Putem lua act de faptul că Ucraina nu mai face parte din acest tandem, ceea ce nu înseamnă că Moscova nu va acționa pentru a submina șansele

²³ „Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation , Approved by President of the Russian Federation V. Putin”, disponibil la http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/122186, accesat la 30.01.2017

²⁴ „Foreign Policy Concept of the Russian Federation (approved by President of the Russian Federation Vladimir Putin on November 30, 2016) ”, disponibil la http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/2542248, accesat la 30.01.2017

²⁵ Idem

Kievului de a se apropia de Occident, ori nu va continua efortul de izolare a acesteia pe scena internațională prin alimentarea stării de conflictualitate.

Pe de altă parte, Federația Rusă pare că înțelege reflexele de dată recentă ale Statelor Unite și acordă o atenție deosebită continentului asiatic, fiind enunțate o serie de state cu care speră să dezvolte o relație economică robustă: China, Indonezia, Vietnam, Mongolia, Tailanda, Singapore. În egală măsură, Moscova investește cu o importanță deosebită formatele regionale în interiorul cărora speră să-și poată consolida poziția ca o formulă de augmentare indirectă a importanței sale pe scena globală. În acest context sunt menționate grupul BRICS, Grupul de Cooperare de la Shanghai, precum și binecunoscutul grup ASEAN.

Noul Concept de Politică Externă plasează în lumina reflectoarelor Orientul Mijlociu, iar nevoia de reglementare a conflictului sirian este consemnată ca atare. Cumulate, toate acțiunile Federației Ruse pe plan internațional (campania militară din Ucraina, Siria, acțiunile militare provocatoare la granițele NATO) au ca scop principal ridicarea statutului țării în ierarhia internațională a puterii, asigurându-și un loc la masa „exclusivistă” a marilor negociatori.

Textul, ca și precedentul său, nu trebuie interpretat literal. El codifică cea mai radicală „inovație” a politicii externe ruse din ultimii trei ani: recunoașterea că forța militară (dacă este folosită cu iscusință) poate contribui la atingerea obiectivelor politice externe strategice, atunci când celelalte instrumente au eșuat. Noul document este întemeiat pe logica utilizării forței, asemenea doctrinei militare a Federației Ruse semnată la data de 31 decembrie 2015.

Structura sistemului politic al Rusiei ce permite utilizarea capacităților armate, fără o dezbatere publică prealabilă și care beneficiază de un grad de toleranță major, devine în momentul de față avantajul Rusiei în fața Occidentului. Forța militară și amenințarea utilizării sale s-au transformat în cel mai eficient instrument de politică externă al Kremlinului, ce compensează cu deficitul de *soft power* al țării. Așadar, nu este o coincidență că Rusia dorește să lupte împotriva „terorismului internațional”. Vladimir Putin a speculat momentul și a realizat că solicitarea unei coaliții anti-teroriste internaționale pentru a învinge ISIS, este biletul câștigător al Rusiei. Astfel, se poate observa că Moscova simte nevoia unor eforturi suplimentare de a coagula comunitatea internațională în jurul unui proiect solid de combatere a terorismului. În acest context, documentul programatic stipulează faptul că organizații precum Deash (Stat Islamic), ca de altfel, fenomenul terorist în ansamblu, reprezintă amenințări de primă mărime pentru securitatea națională a Rusiei. Modul de lecturare al acestei din urmă poziții este cel mai probabil acela de motivare a acțiunilor sale în regiune și deschidere. Pe de o parte Federația Rusă dorește să lase impresia că angajamentul său în Siria vizează în mod exclusiv efortul de combatere a terorismului (pe care îl percepe ca pe o

amenințare vie la adresa sa), făcând concomitent apel la comunitatea internațională să se ralieze eforturilor sale. Moscova exhibă astfel disponibilitatea de a conlucra cu Statele Unite pentru a găsi o formulă de soluționare a dosarului levantin.

Reacția diferitelor centre de reflecție occidentale la acest apel emană mai curând scepticism, având în vedere episoade anterioare când Federația Rusă a căutat să-și maximizeze poziția de negociere și să forțeze schimbarea unor regimuri, în vreme ce tranziția siriană va trebui probabil să graviteze în jurul președintelui Bashar al Assad. În acest context, este de așteptat ca Rusia să-și cultive o postură impozantă în Orientul Mijlociu, evident cu un accent deosebit asupra Siriei.

O atenție mai curând secundară a fost acordată cooperării cu NATO. Deși, se evocă potențialitatea interacțiunii în diferite forumule parteneriale, nu poate fi trecut cu vederea că Alianța rămâne definită conform doctrinei militare ruse drept principalul său potențial adversar.

Comparativ cu documentul conceptual din 2013 importanța acordată perimetrului Arctic a crescut simțitor. Acest narativ vine în concordanță cu abordările din doctrina navală și militară, unde se stipulează nevoia unei prezențe armate consolidate în zona arctică. Acest perimetru este vânat de o pliadă de actori de pe scena internațională care cunosc potențialul său energetic (gaze naturale).

În privința așa-numitei lumi ruse, alimentată prin ideologie și o postură energică în mediul informațional, noul Concept de Politică Externă acordă o importanță net superioară conceptului de „*Russkiy mir*” (lumea rusă). Se afirmă la scenă deschisă că Biserica Ortodoxă va susține eforturile guvernamentale precum și demersurile diplomației ruse în această privință. Se precizează, de asemenea, că mass-media de sorginte rusă trebuie să joace un rol mai activ și mai extins în efortul de formare a opiniei publice în privința diverselor subiecte. Cu alte cuvinte alternativa de interpretare rusă a temelor cu detentă internațională trebuie să prevaleze.

Noul concept de politică externă include și referiri cu privire la importanța dreptului internațional, a ordinii internaționale bazate pe norme, făcând totodată precizări asupra necesității consolidării rolului Națiunilor Unite ca singur for legitim de luare a deciziilor în cadrul sistemului internațional. De asemenea, documentul avertizează asupra eforturilor Occidentului de a „reinterpreta” unele norme internaționale, inclusiv drepturile omului, pentru a justifica unilateralismul.

În fapt, abordarea noului Concept este în sine expresia imposturii, de vreme ce Rusia este cea care încalcă în mod sistematic și grosolan cele mai elementare norme de drept internațional. Abordarea cinică a Moscovei merge până într-acolo încât documentul stipulează că „*Rusia pledează pentru respectarea obligațiilor internaționale și împotriva interferențelor în treburile interne ale altor state*”.

Începând cu anul 2014, Moscova a „adaptat” prevederile dreptului internațional după propriile interese, a încălcat Memorandumul de la Budapesta și a anexat fraudulos teritoriul statului vecin.²⁶ Federația Rusă dorește un Consiliu de Securitate al ONU puternic și eficient, însă și-a folosit dreptul de veto de 6 ori pentru a bloca eforturile internaționale opriri a vărsării de sânge din Siria.²⁷

Războiul din Donbass este definit de documentul în cauză drept „conflictul ucrainean intern” deși fără participarea trupelor rusești și a echipamentului militar rusesc, el ar fi fost imposibil.

Totodată, unul dintre cele mai importante obiective ale documentului semnat la data de 1 decembrie se referă la „consolidarea poziției presei ruse în spațiul informațional global”. Asumarea unei astfel de măsuri este de înțeles, în condițiile în care mass-media rusă este văzută drept principalul instrument de propagandă al Kremlinului. În ciuda limitelor bugetare cu care Federația Rusă se confruntă după prăbușirea prețului la hidrocarburi, este de așteptat să crească finanțarea pentru platformele sale mediatice, spre exemplu pentru anul 2017 fiind anunțată lansarea canalului Russia Today în limba franceză.²⁸

Semnamentele unei Rusii agresive

Noul Concept întărește realitatea că Rusia nu acceptă constrângeri asupra acțiunilor sale la nivel internațional, indiferent dacă acestea provin din partea unor organizații din care ea se revendică. Vladimir Putin savurează beneficiile de a fi acceptat drept un lider imprevizibil și ghidat de propriul interes.

Abordarea noului concept de politică externă a Federației Ruse comportă o disonanță stilistică majoră față de documentul precedent. Conceptul reflectă dinamica generală dezvoltată de-a lungul ultimilor trei ani și viziunea nu tocmai pacifistă a administrației de la Kremlin. Deși cu ocazia discursului său anual la data de 1 decembrie, Vladimir Putin declara în fața Adunării Federale că Rusia are nevoie de prieteni, nu de inamici²⁹, câteva ore mai târziu, odată cu semnarea noului concept de politică externă, ni se dezvăluie că Rusia este mai disponibilă ca oricând de folosirea forței sale militare atunci când contextul o va cere.

Importanța noului document este majoră fiindcă el devine mai degrabă un plan concret de acțiune și nu un ghid orientativ de politică externă. Ceea ce textul

²⁶ „North Atlantic Council statement on the situation in Ukraine”, disponibil la http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_107681.htm, accesat la 31.01.2017

²⁷<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-un-idUSKBN13U2LX?il=0>, accesat la 31.01.2017

²⁸ <http://www.politico.eu/blogs/on-media/>, accesat la 01.02.2017

²⁹<http://www.euronews.com/2016/12/01/russia-needs-friends-not-enemies-putin-addresses-the-nation>, accesat la 01.02.2017

ne dezvăluie este că rolul forței în relațiile internaționale este pe o pantă ascendentă. Conceptul subliniază creșterea profilului Federației Ruse pe scena globală și desemnează politica sa externă ca fiind „superioară din punct de vedere moral”, ignorând în întregime invaziile din Ucraina și Georgia, rolul său în programul nuclear al Iranului, ameninșarea împotriva Balcanilor și dislocarea rachetelor sale nucleare de rază scurtă la granița europeană.

Deși la nivel de discurs, Kremlinul pledează pentru o lume multipolară, în realitate, scopul este determinat de restabilirea unei lumi bipolare, prin împărțirea sferelor de influență. Cu toate acestea, avansul Rusiei ar putea să se prăbușească sub propria greutate ca urmare a efectelor crizei economice severe. Rapoartele oficiale vorbesc despre pierderi economice în perioada 2014-2017 de aproximativ 600 de miliarde de dolari.

Din tot acest instrumentar politico-ideologic transpare clar faptul că Moscova depune eforturi substanțiale pentru a deveni un centru de putere cu relevanță sporită pe marea tablă de șah. Din acest prim, dar nu unic considerent, este de așteptat ca eforturile de consolidare a prezenței militare în diversele conflicte unde poate obține monedă de schimb să fie intensificate. În egală măsură, Federația Rusă va căuta formule de compromis cu noua administrație de la Casa Albă, mai ales pe dimensiunea securitară. O lovitură de imagine la începutul mandatului lui Donald Trump poate așeza decorul pentru o serie de compromisuri la care în recenta campanie electorală a SUA s-a făcut referire atât la Washington, cât și la Moscova.

Autoritățile de la Kremlin vor continua să facă din politica externă un spațiu de cultivare a excepționalismului rus, păstrând totodată tonul contondent la adresa Occidentului ca formulă de coagulare a societății în jurul liderului providențial.

În contextul economic dificil pe care-l traversează Federația Rusă va căuta să-și diversifice partenerii comerciali în spațiul asiatic, însă nu va renunța foarte ușor la relațiile pe care le are în Uniunea Europeană. Mai mult decât atât va face un joc subversiv menit a semăna discordie în rândul partenerilor europeni, cu scopul declarat de a suspenda regimul de sancțiuni.

BIBLIOGRAFIE

<https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2016-12-07/threatening-a-pivot-towards-asia-a-new-foreign-policy-concept-russian>

<https://www.russiamatters.org/analysis/inside-russias-new-foreign-policy-master-plan>

[http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptI-CkB6BZ29/content/id/122186,](http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptI-CkB6BZ29/content/id/122186)
[http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptI-CkB6BZ29/content/id/2542248 ,](http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptI-CkB6BZ29/content/id/2542248)
[http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_107681.htm,](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_107681.htm)
[http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-un-idUSKBN13U2LX?il=0,](http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-un-idUSKBN13U2LX?il=0)
[http://www.politico.eu/blogs/on-media/,](http://www.politico.eu/blogs/on-media/)
[http://www.euronews.com/2016/12/01/russia-needs-friends-not-enemies-putin--addresses-the-nation,](http://www.euronews.com/2016/12/01/russia-needs-friends-not-enemies-putin--addresses-the-nation)

**ASPECTE ETICE PRIVITOARE LA UTILIZAREA
NEUROAUGMENTĂRII
ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII NAȚIONALE**

**ETHICAL ISSUES REGARDING THE USE OF
NEUROAUGMENTATION
FOR NATIONAL SECURITY APPLICATIONS**

Medic drd. Cosmin DUGAN*

Rezumat: *Neuroaugmentarea reprezintă totalitatea modalităților prin care se încearcă îmbunătățirea funcțiilor cognitive individuale și colective (naturale), cu scopul de a obține performanțe deosebite, peste cele uzuale ale speciei. Deși aplicațiile neuroaugmentării în domeniul securității naționale sunt multiple, se impune rezolvarea unor aspecte conceptuale și etice, cu scopul de a identifica cele mai eficiente soluții operaționale.*

Cuvinte-cheie: *neuroaugmentare, securitate națională, inteligență, neurosecuritate.*

Abstract: *Neuroaugmentation is most commonly defined as the the totality of interventions aimed at improving (natural) individual and collective cognitive and emotional abilities, over the typical capabilities of the species. Although there are several applications useful for the national security domain, conceptual and ethical issues must be solved, in order to identify the most effective operational solutions.*

Keywords: *neuroaugmentation, national security, intelligence, neurosecurity.*

Neuroaugmentarea – delimitări conceptuale. Definiții, limite, controverse.

Neuroaugmentarea este cel mai frecvent definită ca reprezentând „*utilizarea în scop non-medical (non-curativ) a substanțelor psihoactive și a unor tehnologii cu scopul de a produce o îmbunătățire selectivă a abilităților cognitive și afective ale unui individ*”³⁰, fiind o aplicație focală a conceptului de augmentare (enhancement) definit drept „*totalitatea intervențiilor destinate îmbunătățirii*

* Doctorand Academia Națională de Informații, email: dugcosmin@yahoo.com

³⁰ O definiție alternativă a conceptului de Îmbunătățire a Performanțelor Umane - „*totalitatea modificărilor cu scopul de a îmbunătăți performanțele individuale cu ajutorul intervențiilor bazate pe un fundament și tehnologii validate științific*” în European parliament, Science and Technology Options Assessment, *Human Enhancement Study*, mai 2009, Bruxelles, accesibil online la adresa https://www.itas.kit.edu/downloads/etag_coua09a.pdf.

anatomiei sau funcțiilor umane (naturale) peste limita a ceea ce este necesar pentru a restaura sau susține o stare optimă de sănătate”³¹. Definiții alternative frecvent citate sunt și cele propuse de cercetători recunoscuți din acest domeniu, precum Andreas Sandberg, care consideră neuroaugmentarea ca reprezentând „amplificarea sau extensia capacităților de bază ale minții umane prin îmbunătățirea sau augmentarea sistemelor externe sau interne de procesare a informațiilor”³², Dimitris Repantis – „neuroaugmentarea se referă la augmentarea și extensia abilităților/funcțiilor cognitive, afective și motivaționale, pornind de la înțelegerea substratului neurobiologic al acestor funcții, la persoane sănătoase”³³ sau Anjan Chatterjee – „intervențiile care au drept scop îmbunătățirea funcțiilor cognitive și afective la persoane sănătoase”³⁴. Cu toate că există un număr semnificativ de cercetări și studii despre neuroaugmentare, iar preocuparea pentru îmbunătățirea abilităților cognitive este întâlnită încă din antichitate, acest domeniu de interes nu este încă reglementat, iar terminologia este ambiguă și nu se bucură de un consens din partea tuturor specialiștilor.

Există o vastă terminologie utilizată în limbile de circulație internațională, cu sensuri asemănătoare, însă fără a stabili o linie clară a limitelor domeniului. Neuroaugmentare, augmentare cognitivă (farmacologică), ameliorare/îmbunătățire/intensificare cognitivă sau a inteligenței, amplificare (neuro)cognitivă, inteligență umană radical amplificată, dinamizare cognitivă, neurologie cosmetică, etc sunt termeni utilizați pentru a defini acest fenomen multifacțat (abordarea se poate realiza în funcție de multiple criterii precum obiective, mijloace utilizate, factori decizionali) care necesită explicații la mai multe nivele (individual, social, societal). Fiecare termen relevă atât o atitudine în raport cu acest fenomen (neutră, pozitivă sau deliberat peiorativă – ex. „study pill”, „brain steroid”, „study tool”, „botox for the brain”) și are în focar o fațetă a fenomenului, fără a putea cuprinde însă toate aspectele și clarifica controversile și ambiguitățile. Un alt aspect conflictual este cel al dimensiunii etice asociate conceptului de neuroaugmentare,

³¹ Elisabeth Hildt, *Cognitive Enhancement – A Critical Look at the Recent Debate*, in Elisabeth Hildt, Andreas G. Franke *Cognitive Enhancement An Interdisciplinary Perspective*, Springer Science+Business Media Dordrecht, 2013, pp. 2-3;

³² Andreas Sandberg, *Cognition Enhancement: Upgrading the Brain*, în Guy Kahane, Julian Savulescu, Ruud Ter Meulen (ed.), *Enhancing Human Capacities*, Ed. Wiley-Blackwell, 2011, p. 71;

³³ Dimitris Repantis, Peter Schlattmann, Oona Laisney, Isabella Heuser, *Antidepressants for neuroenhancement in healthy individuals: a systematic review*, *Poiesis & Praxis*, vol. 6, no. 3, august 2009, p. 139, accesibil online la adresa <https://www.thieme-connect.com/DOI/DOI?10.1055/s-0034-1398935>.

³⁴ Anjan Chatterjee, *Cosmetic neurology The controversy over enhancing movement, mentation, and mood*, *Neurology*, vol. 63, no. 6, sept. 2004, pp. 969-970, accesibil online la adresa <http://www-psych.stanford.edu/~ knutson/aaa/chatterjee04.pdf>.

parte a unei familii mai vaste de subiecte care abordează limitele îmbunătățirii performanțelor umane în contextul mediului tehnologic actual și a confruntărilor ideologice, dominate de tensiunile dintre ideile liberale și conservatorism.

Fără a realiza o analiză extinsă, o serie de precizări sunt necesare pentru a clarifica sfera semantică a conceptului, limitele acestuia și mai ales, delimitarea și dezambiguizarea în raport cu termeni similari, frecvent utilizați eronat.

1. Cel mai important aspect este că neuroaugmentarea nu reprezintă, în acest moment, o procedură medicală în sine, deși utilizează cel mai frecvent metode utilizate în scop terapeutic în cadrul mai multor specialități medicale (neurologie, psihiatrie, medicină sportivă, cardiologie, etc), este realizată uneori sub îndrumarea personalului medical și utilizează date obținute în cursul unor studii și cercetări medicale. Conceptul se adresează persoanelor declarate sănătoase din punct de vedere neurologic și psihiatric și are drept obiectiv depășirea performanțelor neuropsihologice (cognitive și emoționale) individuale, atât în sensul cantitativ cât și cel calitativ (al stăpânirii de sine și a propriilor aptitudini), cu scopul atingerii potențialului maximal. Abordarea este similară celei întâlnite la sportivii de performanță în cadrul medicinei sportive sau a categoriilor de militari (ex. trupe speciale, parașutiști, piloți de supersonice, astronauți, scafandri, submariniști, agenți operativi sub acoperire) și sportivi extremi (alpiști, exploratori arctici, parașutiști, scufundători de mare adancime, speologi, etc), rezultatul fiind aplicarea cunoașterii medicale pentru atingerea, în condiții de siguranță și având consimțământul și cooperarea individului, pragului biologic maximal care să permită obținerea unor recorduri individuale sau colective (peste capacitățile tipice ale speciei). La fel ca și în cazul sportului de performanță, în cazul neuroaugmentării, există o etapă de optimizare (soft, neinvazivă), care se realizează prin antrenamente personalizate și manipularea factorilor de mediu și o etapă de augmentare, care poate include și metode invazive, potențial riscante, care pot fi clasificate drept dopaj. O etapă distinctă poate fi considerată cea experimentală, având în vedere noutatea conceptului și lipsa unor studii extinse sau complexe.

2. Nu există în momentul de față o supraspecializare, curriculum medicală sau program acreditat dedicat conceptului de neuroaugmentare, având în vedere că nu este încă oficial recunoscut ca o disciplină, ci mai degrabă ca o practică individuală sau subcultură întâlnită mai ales în mediile universitare, militare și recent, în cazul sportivilor de performanță. Sistemele militare moderne, recunoscând importanța performanței și a factorilor care o pot influența au dezvoltat în instituții dedicate îmbunătățirii sau optimizării performanțelor umane (Human Performance Enhancement/Optimization), care abordează și aspecte privitoare la neuroaugmentare și neuroprotecție. Instituțiile militare și civile destinate cercetării, măsurării, standardizării, optimizării și augmentării performanțelor umane, utilizând metode

bazate pe dovezi științifice și cu respectarea codurilor de etică, reprezintă nucleele oficiale care contribuie la dezvoltarea unei concepții privind operaționalizarea metodelor utilizate în cadrul neuroaugmentării. Aceste rețele de experți distribuiți în cadrul unor instituții foarte diverse (de exemplu, la nivelul SUA – DARPA, IARPA, NASA, DoD, agenții de intelligence, centre sportive universitare și naționale, autorități de reglementare medicală și farmacologică, laboratoare de cercetare ale companiilor farmaceutice, spitale, start-up-uri medicale, companii de echipamente sportive sau militare) sunt generatorii principali de informație seminală teoretică și practică în domeniul neuroaugmentării. În mod similar, aspectele etice și legale sunt abordate de mici rețele de experți din domeniul universitar, practicieni sau antreprenori interesați de subiect.

3. Neuroaugmentarea se adresează persoanelor sănătoase spre deosebire de practicile medicale, care vizează prevenția, monitorizarea și tratarea unor boli existente sau cu risc crescut. Cu toate că unele metode asociate conceptului de neuroaugmentare sunt utilizate (în mod diferit) în practica medicală pentru prevenția sau tratarea deficitelor cognitive întâlnite în unele sau se presupune că ar putea preveni apariția precoce a unor boli neurodegenerative, totuși neuroaugmentarea nu poate fi privită ca o procedură medicală. Conform standardelor actuale reprezintă mai degrabă o procedură de tip estetic (augmentare non-terapeutică) care utilizează mijloace medicale, aspect care obligă la respectarea standardelor în privința procedurilor, eticii și siguranței. Din acest aspect derivă și o serie de conflicte etice care îngreunează practica, cercetarea și standardizarea la scară largă precum și recunoașterea și integrarea domeniului.

4. Variabilitatea mare a datelor obținute până în prezent prin utilizarea în mod controlat a tehnicilor de neuroaugmentare amplifică dificultatea standardizării metodelor de lucru bazate pe o predictibilitate a rezultatelor și a siguranței individului. Dificultatea derivă tocmai din identificarea unor indicatori care să servească la stratificarea inițială a candidaților în funcție de potențialele beneficii care pot fi obținute prin neuroaugmentare, identificarea planului de optimizare și augmentare la care persoana are un răspuns și complianța maximală, evidențierea factorilor individuali de risc care pot fi responsabili de eșec și apariția unor efecte secundare, răspunsul dinamic la terapie în sesiuni repetate, identificarea efectelor pe termen lung (peste 10 ani), compensațiile care pot fi solicitate în caz de eșec, asumarea responsabilității etc.

5. Efectele pe termen lung ale unor metode (ex. administrarea unor substanțe psihofarmaceutice la indivizi sănătoși, stimularea electrică și magnetică transcraniană sau eventuale modificări de expresie ale genelor) nu sunt cunoscute, fapt care îngreunează demersurile privind recunoașterea domeniului, care deși nu este unul medical, trebuie să se supună primului principiu hipocratic – „primum

non nocere”. Este puțin probabil ca studii cu anvergură și rigurozitatea celor clinice să fie inițiate în viitorul apropiat, astfel că aceste controverse vor persista și vor alimenta ambiguitățile legate de subiect. Totuși, domeniul neuroștiințelor avansează foarte rapid, fiind dezvoltate noi metode de diagnosticare de precizie neinvazive sau predictive (ex. neuroștiințele computaționale).

6. Riscul de dopaj derivă din faptul că unele substanțe medicamentoase utilizate pentru augmentarea cognitivă se pot regăsi pe listele substanțelor dopante datorită efectului psihoenergizant. Chiar dacă o serie de molecule prezintă un profil bun de siguranță, sunt utilizate la scară largă fără recomandare medicală, nu prezintă risc de adicție, efecte secundare sau contraindicații majore, lipsa unor ghiduri de practică recunoscute sau recomandări bazate pe un consens al experților poate atrage după sine culpa personalului medical în cazul prescrierii și administrării. Există de asemenea o discuție legată de utilitatea și etica utilizării nootropicilor în cadrul sistemului de învățământ, în special în situațiile competitive în care gratificațiile și beneficiile sunt diferențiate în funcție de ierarhia performanțelor școlare. Majoritatea autorilor consideră că acest „dopaj intelectual” cu „steroizi academici” ar trebui să fie recunoscut, depistat la nevoie și sancționat, deși există o serie de controverse legate de posibilitatea de implementare a unui sistem asemănător celui existent în competițiile sportive.

Precizările noastre exemplifică doar parțial dificultățile de înțelegere și stabilire a unor reglementări privind aspectele teoretice și practice ale neuroaugmentării în contextul mai larg al conceptului îmbunătățirii performanțelor umane. Considerăm astfel că acest demers trebuie să fie mai amplu și să implice specialiști din mai multe domenii, cu scopul de a valida o terminologie care să fie general acceptată și introdusă în lexiconul românesc.

Aspecte etice referitoare la utilizarea neuroaugmentării în domeniul securității naționale

O altă dimensiune controversată a conceptului de neuroaugmentare se referă la aspectele etice care rezultă din posibila aplicare la scară largă sau o eficiență crescută a procedurii. Însăși ideea de neuroaugmentare este pusă sub semnul întrebării, fiind chestionate motivele (potențialilor dezvoltatori și utilizatori, percepția și opinia publică), mijloacele utilizate și consecințele sale. Dezbaterile pe această temă au abordat subiecte foarte diferite, care pun în evidență provocările datorate dezvoltării rapide a cercetării destinate îmbunătățirii performanțelor umane și convergenței tehnologiilor de vârf (bio-nano-AI), dintre care redăm doar câteva aspecte de interes pentru tema abordată.

1. Un prim aspect se referă la instituțiile care vor reglementa și influența tehnologiile destinate îmbunătățirii performanțelor umane la nivel național și internațional, modalitățile de abordare și tipul de control politic care va fi

responsabil de elaborarea unor evoluții de perspectivă³⁵.

Spre deosebire de alte practici asemănătoare (ex. dopajul sportiv), neuroaugmentarea nu este recunoscută și reglementată în cadrul unui tratat internațional, aspect care îi determină pe unii dintre cercetători să afirme că toate cele cinci variante de abordare (interzicerea, permiterea, încurajarea, obligativitatea sau *lessez faire*) sunt potențial relevante. Există o dificultate de a realiza studii complexe de neuroaugmentare prin expunerea unor persoane sănătoase la proceduri potențial dăunătoare³⁶ și de a prezenta articole în publicații științifice de vârf datorită statusului ambiguu, lipsei unui consens sau a existenței unor organizații specifice autorizate. În prezent, majoritatea autorilor consideră că reglementările ar trebui realizate de autorități statale, apoi urmând să fie elaborate la nivel internațional, având în vedere potențialele implicații sociale, medicale și de securitate – conform Robert Dingwall „*statul are obligația de a se asigura ca înegalitățile deja existente nu vor fi agravate și că nu se va produce mai mult rău prin validarea unor tehnologii ineficiente, inutile sau periculoase*”³⁷. Un alt aspect esențial este contextul în care sunt utilizate, unii autori pledând pentru necesitatea și obligativitatea augmentării cognitive (învocând corelația între un IQ ridicat și creșterea productivității), a celei morale (ex. judecători, eșaloanele militare superioare, factori decizionali) sau interzicerea acestor forme de amplificare ca dopaj; cu toate acestea contextualizarea poate genera interpretări foarte diferite în funcție de tradițiile jurisprudenței naționale sau cele culturale³⁸. Nu poate fi ignorat nici faptul că atitudinea opiniei publice se modifică rapid, existând un grad tot mai crescut de entuziasm și acceptare în mediile tehnoprogresiviste, aflate în avangarda societății liberale bazate pe cunoaștere³⁹ sau din contra, de respingere din partea tradiționaliștilor și conservatorilor.

Argumentele pentru dezvoltarea și utilizarea neuroaugmentării aduc în discuție concepte precum virtutea, libertatea și autonomia cognitivă, utilitarismul, dobândirea de noi capacități superioare, aspecte considerate fundamentale pentru

³⁵ Arnold Sauter, Katrin Gerlinger, *The Pharmacologically Improved Human Performance-Enhancing Substances as a Social Challenge*, Final Report, Technology Assessment Studies Series, No 5, 2013, p. 265, accesibil online la adresa <http://www.itas.kit.edu/pub/v/2013/sage13a.pdf>.

³⁶ Heinz A., Kipke R., *Cognitive neuroenhancement: false assumptions in the ethical debate*, J Med Ethics 2012. vol. 38, pp. 372-375, accesibil online la adresa <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22228818>.

³⁷ Robert Dingwall, *Shaping The Future of Humankind: Three Commentaries on The Ethics of Enhancement*, Health Economics, Policy and Law, 2008, p. 103.

³⁸ Veljko Dubljević, *Cognitive Enhancement: Ethical Considerations and a Look into the Future*, in Shira Knafo, César Venero, *Cognitive Enhancement*, Elsevier, 2015.

³⁹ Ben Goertzel, *Technoprogressive Political Platform for the USA*, 09.11.2015, accesibil online la adresa <http://ieet.org/index.php/IEET/more/goertzel20151107>.

utilizarea etică a neuroaugmentării⁴⁰. Realizarea unui cadru legal bazat pe etică și principii, utilizând și expertiza acumulată în subdomeniul neurolegilor (neurolaw), cu scopul de a anticipa și influența felul în care tehnologiile destinate neuroaugmentării se vor dezvolta și implementa au produs unele rezultate interesante, precum proiectul Magna Cortica⁴¹. Un alt proiect ambițios, susținut de Comisia Europeană prin Programul FP7, este și NERRI (Neuro-Enhancement: Responsible Research and Innovation), al cărui scop este de a influența cadrul normativ care va sta la baza politicilor de reglementare a tehnicilor de neuroaugmentare. Proiectul se desfășoară pe o perioadă de trei ani și implică 18 parteneri din 11 țări europene⁴².

Astfel, utilizarea neuroaugmentării este justificabilă din punctul de vedere al moralei utilitariste (conform careia o acțiune este morală dacă aduce o îmbunătățire pentru un număr cât mai mare de persoane, în absența altor prejudicii) și al principiului autonomiei (un drept al persoanei, ca expresie a libertății individuale) însă condamnabilă din multe alte puncte de vedere (injustiție socială, hedonism, riscuri de securitate, consecințe neprevăzute). Este subliniat rolul societății civile, al sistemului juridic și medical în prevenirea abuzurilor asupra unor categorii vulnerabile (ex. utilizarea psihotropelor la copii sanatoși cu scopul augmentării cognitive, reprogenetică⁴³ - aplicarea ingineriei genetice pentru a realiza „super-copii”, clonare) sau în menținerea integrității profesionale (utilizarea unor diagnostice false sau artificiale cu scopul de a recomanda neuroaugmentarea)⁴⁴. Ca o concluzie, majoritatea autorilor constată necesitatea reglementării unor aspecte legate de neuroaugmentare, în condițiile unei curse a competitivității (sociale, economice, politice, militare) la nivel global care tinde tot mai mult să accentueze inegalitățile dintre diversele categorii sociale, profesionale sau etnice⁴⁵.

Pentru instituțiile din domeniul securității naționale gestionarea resurselor este un aspect vital, având în vedere dinamica mediului actual de securitate, astfel

⁴⁰ J. Hughes, *Ethical Arguments for the Use of Cognitive Enhancing Drugs (Part Two)*, 14.03.2014, accesibil online la adresa <http://ieet.org/index.php/IEET/more/hughes20140314>.

⁴¹ http://www.openthefuture.com/2014/05/magna_cortica.html.

⁴² <http://www.nerri.eu/eng/about.aspx>.

⁴³ Erick Parens, Lory P. Knowles, *Reprogenetics and public policy. Reflections and recommendations*, august 2003, accesibil online la adresa http://www.thehastingscenter.org/-uploadedFiles/Publications/Special_Reports/reprogenetics_and_public_policy.pdf.

⁴⁴ Jen Christensen, *Doctors have 'moral obligation' to prevent misuse of study drugs*, CNN, 13.03.2013, accesibil online la adresa <http://edition.cnn.com/2013/03/13/health/adhd-misuse-drugs-study>.

⁴⁵ Chad Beyer, Ciara Staunton, Keymanthri Moodley, *The implications of Methylphenidate use by healthy medical students and doctors in South Africa*, BMC Med Ethics. 2014, pp. 15-20, accesibil online la adresa <http://bmcmethics.biomedcentral.com/articles/10.1186/1472-6939-15-20>.

ca beneficiile și controlul riscurilor trebuie să justifice investiția în tehnologia de neuroaugmentare. La rândul lor, aceste instituții se pot implica în realizarea unei baze legale a tehnologiilor de neuroaugmentare în aspectele referitoare la combaterea traficului de droguri de mare risc, proliferarea tehnologiilor cu dublă utilizare, furnizarea de servicii de neuroaugmentare organizațiilor criminale sau teroriste, combaterea neurodegradării selective, a discriminării, in justiției sociale, stigmatizării, combaterea ciber-infracțiunilor, interzicerea unor curente politice care lezează demnitatea umană, etc.

2. În contextul lipsei unei reglementari, riscurile generate de cercetarea în domeniul neuroaugmentării sunt departe de a fi definite și cunoscute, de aceea un demers prospectiv este absolut necesar.

Un prim aspect este cel al riscului de proliferare a tehnologiilor cu dublă utilizare, neuroaugmentarea făcând uz sau urmând să utilizeze o serie de tehnologii de vârf cu potențial de utilizare duală, civil și militar, precum elemente de inteligență artificială, neuro-biometrie, interfețe creier-computer, robotică avansată, nanotehnologii, inginerie genetică. Chiar dacă aceste tehnologii sunt strict controlate și reglementate, convergența acestora poate genera produse cu potențiale aplicații militare. Abordarea este destul de similară cu cea întâlnită în cazul inteligenței artificiale autonome, considerată a reprezenta o altă tehnologie cu dubla utilizare generatoare de riscuri de securitate majore dificil de anticipat. Argumentul preventiv, atât de invocat în raport cu tehnologiile emergente în ultima jumătate de secol, stipulează că deși dezvoltarea actuală a neuroaugmentării nu prezintă un pericol iminent, generațiile următoare de tehnologii neuroaugmentative vor genera riscuri de securitate majore, dificil de anticipat și contracarat, astfel ca supra-reglementarea sau interzicerea cercetărilor cu scop militar ar trebui să reprezinte o prioritate pentru politica științei.

Invocând similitudinea cu AI, există preocuparea ca indivizii neuroaugmentați vor prezenta atât un interes crescut pentru perfecționarea acestor metode cât și resurse cognitive și alte mijloace pentru a se autoperfecționa mai rapid decât restul indivizilor neaugmentați. Deși acest scenariu este puțin probabil în prezent, totuși surprinde un aspect plauzibil, în special în măsura în care „singularitatea tehnologică” se va concretiza.

Riscul ca în decursul cercetării augmentării cognitive să se poată dezvolta noi metode și mijloace destinate degradării cognitive (colective sau individualizate), prin influențarea negativă a unor factori externi și interni care contribuie la funcționarea optimă a minții umane, nu poate fi neglijat. Mijloacele destinate neurodegradării variază de la cele „clasice” (clasificate drept tortură și îndelung utilizate în cursul istoriei – traumatisme repetate, deprivare de somn, înfometarea, tortura psihologică, izolare și deprivare senzorială, psihofarmaceutice, etc), la cele

„exotice” (precum psihochirurgia, neuroinfecții, boli prionice, neurotoxice potente, iradiere, atacuri informaționale sau utilizarea unor dispozitive psihotronice) sau „în perspectivă” (inserția de gene utilizând vectori virali, manipularea mediului electromagnetic și informațional utilizând AI, nano-toxine, binomul inginerie socială avansată - AI etc). Existența unor metode reversibile și controlabile de neurodegradare oferă posibilitatea utilizării ca metodă coercitivă, deși aduce atingere demnității umane sau poate fi utilizată în scop de extorsiune. Totuși, în aceeași măsură, studiul metodelor de neurodegradare contribuie la identificarea factorilor de risc individuali și a vulnerabilităților sistemelor de securitate, precum și la realizarea unei conduite preventive sau terapeutice în cazul unui atac direcționat.

Modularea afectivă reprezintă un alt domeniu de interes pentru serviciile de securitate națională, oferind posibilitatea de a influența semnificativ comportamentul individual și colectiv, memoriile, modul de percepție și interpretare a realității, relațiile sociale, controlul mulțimilor, palierul decizional, capacitatea de persuasiune și disuasiune, etc. Chiar dacă nu reprezintă unul din scopurile directe ale neuroaugmentării, totuși tehnologia, metodele de lucru și expertiza prezintă similitudini majore. O serie de cercetări efectuate în instituțiile de cercetare militară au drept scop perfecționarea tehnicilor actuale de manipulare afectivă, inclusiv dezvoltând elemente avansate de computing afectiv.

Agresiunea neuro-psihologică dirijată este tot mai frecvent o componentă a noilor forme de conflict, precum conflictul informațional sau războiul hibrid, și au drept efect inclusiv degradarea capacităților cognitive și emoționale ale populației supuse agresiunii ciber-informaționale. Cercetările din domeniul neuroștiințelor au permis atingerea unui grad înalt de rafinament al operațiunilor psihologice sau campaniilor de marketing, fiind afectată capacitatea decizională prin acțiuni simultane ciber-informaționale. Sinergia dintre conflictul informațional și cel cibernetic are drept consecință amplificarea efectelor agresiunii psihologice, prin demonstrarea omniprezenței agresorului – linia frontului este în mintea fiecăruia individ, atras fără voie înspre o realitate înfricoșătoare. Cel mai recent exemplu este conflictul informațional desfășurat de Kremlin împotriva Ucrainei, al cărui scop principal a fost acoperirea operațiunilor armate rusești desfășurate în Crimeea și estul Ucrainei precum și afectarea stabilității sociale a statului ucrainian și disoluția capacităților de guvernare, aspecte precursore fragmentării și dezintegrării.

Având în vedere caracterul experimental al războiului hibrid și componenta de agresiune neuropsihologică dirijată, considerăm că trebuie analizate posibilitățile de evoluție către generații viitoare ale acestei forme de conflict (variante, capacități necesare, finalitate, spin-off-uri), rolul și aplicabilitatea în cadrul NATO, precum și identificarea metodelor de prevenire, a contramăsurilor,

metodelor de creștere a rezilienței populației sau de obținere a superiorității în câmpul ciber-informațional.⁴⁶

O caracteristică a conflictelor viitoare va fi și utilizarea „operațiilor cu soldați augmentați – Enhanced Human Operations”, centrate pe utilizarea binomului om-mașină, robotica avansată, exoschelete, arme cu energie dirijată, soldați (neuro)augmentați. Există temerea că unele țări (Federația Rusă, China, Coreea de Nord, Iran) sunt implicate în dezvoltarea unor mijloace de augmentare militare care să ofere un avantaj asimetric, beneficiind de lipsa reglementărilor legale, încurajarea de către factorul politic autoritar și utilizarea în conflicte-proxy⁴⁷. Deloc surprinzător, în Federația Rusă accentul este pus pe utilizarea ultimelor generații de substanțe dopante și al dezvoltării unor tehnologii avansate de control. O altă direcție de cercetare în Federația Rusă este asigurarea controlului prin dezvoltarea tehnicilor psihologice, a dispozitivelor psihotronice și a neuroimplanturilor, metodelor de control a mulțimilor, manipularea conținutului mass-media. Interesul crescut pentru aceste tehnologii este demonstrat de finanțarea generoasă dedicată domeniilor de cercetare, în raport cu alte ramuri ale biotehnologiei, implicarea unor „investitori” milionari civili de anvergură (un fel de Elon Musk ruși) sau înființarea de start-up-uri în domeniile bio-nano-AI și volumul semnificativ de lucrări științifice publicate în raport cu alte domenii similare aflate în impas după căderea URSS. O anumită cultură politică a performanței sprijinite de stat (care oferă în schimb notorietate și sprijin politic intern) și o afinitate a gerontocrațiilor pentru tehnici restaurative și augmentative contribuie la sprijinirea politică și financiară a domeniului în Federația Rusă.

3. „Argumentul Algernon” pornește de la ideea că augmentarea inteligenței umane reprezintă un dezavantaj evoluționist net, altfel spus, dacă individul și umanitatea ar fi fost avantajată de apariția unei inteligențe superioare celei actuale, acest aspect s-ar fi realizat deja prin intermediul evoluției. Cel mai simplist argument este că speciile cele mai reziliente prezintă o inteligență redusă sau își pot îmbunătăți radical șansele de supraviețuire printr-un comportament social complex. O serie de studii au pus în evidență faptul că deși în ultimele două milioane de ani creierul uman a crescut în mod constant în greutate și complexitate, această

⁴⁶ Vezi și Cristian Barna, Cosmin Dugan, *The Ukrainian Hybrid Warfare And Neuroscience – Dismantling Some Facets Of The Psychosphere*, în N. Iancu, A. Fortuna, Cristian Barna, *Countering Hybrid Threats: Lessons Learned from Ukraine*, accesibil online la adresa <http://ebooks.iospress.nl/volumearticle/42931>.

⁴⁷ David Ignatius, *The exotic new weapons the Pentagon wants to deter Russia and China*, 23 februarie 2016, The Washington Post, accesibil online la adresa https://www.washingtonpost.com/opinions/the-exotic-new-weapons-the-pentagon-wants-to-deter-russia-and-china/2016/02/23/b2621602-da7a-11e5-925f-1d10062cc82d_story.html?utm_term=.bf7dc02fa5c9#comments.

tendință s-a inversat în ultimii 20 000 ani, una din explicații fiind că reprezintă un produs al evoluției necesar supraviețuirii, nu selecției inteligenței⁴⁸. Cauza principală este dezvoltarea „creierului social”, pe măsura creșterii complexității relațiilor sociale, a sistemelor de semnalizare și comunicare și apariției marilor aglomerări urbane care au impulsionat dezvoltarea civilizației umane⁴⁹.

Studiul inteligenței a pus în evidență și dilema evoluției biologice la om – este foarte dificil ca sistemul nervos central să sufere modificări semnificative care să-i permită realizarea de „salturi” către un grad de inteligență individual radical avansat. O multitudine de factori (care caracterizează achiziția, prelucrarea, producerea sau transmiterea informației, precum și consumul energetic, volumul, sustenabilitatea, reziliența, durata de supraviețuire, etc) se află într-o formulă complexă a cărei optimizare presupune compromisuri cu sumă zero, limita fiind stabilită în final de legile fizicii⁵⁰. Cu toate că limita teoretică a inteligenței umane individuale ar putea ajunge la un IQ de aproximativ 1000, în realitate este puțin probabil să depășească un coeficient în jurul a 200 puncte (șansa statistică de a identifica o persoană cu un IQ=202 fiind de aprox. $1/10^{10}$)⁵¹. Însăși fenomenul de neuroplasticitate, chiar dacă reprezintă o formidabilă adaptare evolutivă care oferă flexibilitatea cognitivă necesară adaptării la un spectru larg de medii, are limitele sale. În aceste condiții merită chestionat impactul neuroaugmentării în stadiul actual, în ce măsură poate oferi soluții de perspectivă și limitele acestei tehnologii.

Nu poate fi neglijat nici impactul neurotehnologiilor (și prin extensie, al neuroaugmentării) asupra diversității cognitive individuale, care poate consta în aptitudini deosebite sau unice, dificile de recunoscut, conceptualizat, acceptat și studiat. Aceste abilități pot fi alterate (uniformizare, stigmatizare socială) sau din contra, pot contribui la creșterea gradului de diversitate cognitivă în cadrul unor echipe pluridisciplinare dedicate identificării de soluții la probleme complexe. Într-o etapă ulterioară se dorește realizarea neuroaugmentării personalizate, către tipologii cognitive universal dezirabile.

Efectele detrimentală pe termen îndelungat reprezintă o altă preocupare legitimă, având în vedere că neuroaugmentarea se adresează persoanelor cu o stare

⁴⁸ Jeff Stibel, *The coming merge of human and machine intelligence*, Medical Xpress, 25.05.2015, accesibil online la adresa http://medicalxpress.com/news/2015-05-merge-human-machine-intelligence.html?utm_source=nwletter&utm_medium=email&utm_content=ctgr-item&utm_campaign=daily-nwletter.

⁴⁹ Roger M. Whitaker, Gualtiero B. Colombo, Stuart M. Allen, Robin I. M. Dunbar, *A Dominant Social Comparison Heuristic Unites Alternative Mechanisms for the Evolution of Indirect Reciprocity*, Nature, 06.2016, accesibil online la adresa <http://www.nature.com/articles/srep31459>.

⁵⁰ Douglas Fox, *The Limits of Intelligence*, Scientific American, iulie 2011 accesibil online la adresa http://www.cs.virginia.edu/~robins/The_Limits_of_Intelligence.pdf.

⁵¹ <http://www.iqcomparison.com/iqtable.aspx>.

de sănătate normală. Acest argument are în vedere observațiile legate de starea de sănătate a sportivilor de performanță, care frecvent se deteriorează după un deceniu de la stoparea activității competiționale iar durata medie de viață este în general identică sau chiar mai redusă decât în cazul populației generale. Stresul suplimentar datorat atingerii performanțelor cognitive maxime și menținerii acestora la un nivel ridicat timp de decenii poate reprezenta un factor favorizant, declanșator sau agravant pentru o serie de patologii neurocognitive (precoce), aducând în discuție etica procesului și dreptul subiectului de a fi corect informat asupra riscurilor potențiale la care este expus. Posibilitatea ca procedurile de neuroaugmentare îndelungate să determine modificări epigenetice transmisibile la urmași nu poate fi ignorată, cu toate că această ipoteză este susținută în prezent doar de argumente indirecte și este dificil de obiectivat.

Utilizarea neuroaugmentării în domeniul militar este condiționată atât de eficiență cât și de siguranța pe termen îndelungat, având în vedere că există precedente nefaste care îndeamnă la prudență și la utilizarea unor criterii înalte de etică și siguranță în cursul testărilor. Deși limita biologică a inteligenței umane reprezintă un factor de descurajare, din punct de vedere militar și comercial reprezintă un avantaj pe termen mediu, deoarece limitează capacitatea neuroaugmentării ca tehnologie asimetrică (este considerată un avantaj tactic) și stimulează dezvoltarea unor metode de abordare și tehnologii „laterale”, de tipul rețelelor cognitive ce distribuie inteligența umană-AI.

4. Un alt aspect moral este cel al dispariției (sau măcar diminuării) cauzalității între efortul depus și realizări, altfel spus, diminuarea responsabilității personale în obținerea propriilor reușite și a dezvoltării unor trăsături precum auto-disciplina, auto-motivarea, perseverența, autocontrolul emoțional, etc. Nu în ultimul rând este subminată ideea valorii creației ca urmare a efortului și sacrificiilor personale efectuate și a rolului formativ al procesului educațional. Deși afirmația poate reprezenta o temă validă de interes, este totuși condiționată de o tehnologie de augmentare funcțională și aplicabilă la scară mare, inexistentă astăzi, însă plauzibilă în viitor⁵². Se poate afirma că se realizează un nou raport între performanță și efort, într-un mod asemănător altor străpungeri tehnologice din istoria umană care au contribuit la dezvoltarea cognitivă, precum scrisul, matematica, gândirea științifică sau utilizarea computerelor, cu toate că mai mulți autori solicită realizarea unei diferențe între metodele „uzuale” de

⁵² Lisa Forsberg, *No Pain, No Gain? Objections to the Use of Cognitive Enhancement on the Basis of Its Potential Effects on the Value of Achievement*, in Elisabeth Hildt, Andreas G. Franke *Cognitive Enhancement An Interdisciplinary Perspective*, Springer Science+Business Media Dordrecht, SUA, 2013, pp. 162-169.

neuroaugmentare și cele „speciale”⁵³. Astfel, neuroaugmentarea este văzută ca o etapă naturală a dezvoltării tehnologice și progresului societal, care trebuie însă evaluată și abordată gradual⁵⁴. Nu pot fi ignorate nici modalitățile radicale de interacțiune cu alte forme de inteligență amplificată, umane sau non-umane (AI) ale căror consecințe sunt necunoscute (politice, sociale) și potențial nocive pentru indivizii neaugmentați⁵⁵ sau apariția unor forme noi de interacție colectivă și alterare a identității (ipoteza minții extinse – „stupul uman”)⁵⁶. Contextul mai amplu se referă la modificări ale personalității („autenticitatea personală”, atât în sensul de autoidentificare și coerență cât și în percepția observatorilor externi sau a unor programe avansate de AI), în special în cazul amplificării funcțiilor non-cognitive (emoționale).

Reglementarea și utilizarea în mod responsabil al neuroaugmentării ar permite adaptarea la noua situație caracterizată de amplificarea capacităților cognitive, iar posibilitatea accelerării cercetării științifice (în scop etic) ar justifica eventualele riscuri și efecte secundare.

5. Un aspect îngrijorător este considerat și presiunea socială de a utiliza metode de neuroaugmentare, ca răspuns la solicitările existente într-o societate tot mai competitivă și motivată de succes. În realitate se creează un cerc vicios, augmentarea determinând o presiune și mai mare legată de nevoia de succes social și profesional, dar și de identificarea unui nou ciclu de neuroaugmentare, de obicei mai radical și riscant. Un comportament bazat pe o spirală ascendentă este mai degrabă caracteristica dependențelor, astfel că o întrebare legitimă este în ce măsură cererea pentru dezvoltarea și utilizarea tehnologiilor de neuroaugmentare nu servește la alimentarea unor comportamente dezadaptative, care îl privează pe individ de libertatea interioară.

Folosirea neautorizată și fără supervizare medicală a tehnicilor de neuroaugmentare de către angajații instituțiilor de securitate națională reprezintă un risc, având în vedere mediul extrem de competitiv în perioada de pregătire și

⁵³ Nick Bostrom, Rebecca Roache, *Smart Policy: Cognitive Enhancement and the Public Interest*, in Julian Savulescu, Ruud Ter Meulen, Guy Kahane (eds.), *Enhancing Human Capacities*, Ed. Wiley-Blackwell, SUA, 2011, p. 141. (accesibil online la adresa <http://www.nickbostrom.com/papers/smart-policy.pdf>).

⁵⁴ Ross Andersen, *Why Cognitive Enhancement Is in Your Future (and Your Past)*, The Atlantic, 02.2012, accesibil online la adresa <http://www.theatlantic.com/technology/archive/2012/02/why-cognitive-enhancement-is-in-your-future-and-your-past/252566/>.

⁵⁵ George Dvorsky, *Humans With Amplified Intelligence Could Be More Powerful Than AI*, 22.05.2013, accesibil online la adresa <http://io9.gizmodo.com/humans-with-amplified-intelligence-could-be-more-powerful-509309984>.

⁵⁶ Kamil Muzyka, *Hive Minds: Law, Superorganisms, and Identity*, 05.03.2014, accesibil online la adresa <http://ieet.org/index.php/IEET/more/muzyka20140305>.

cerințele restrictive din mediul operațional. Utilizarea altor substanțe farmaceutice sau suplimente alimentare cu scopul de îmbunătățire a performanțelor sau în scop recreațional este întâlnită frecvent în armatele moderne în timp de pace, frecvența crescând în perioadele de concentrare sau combative⁵⁷. Cu toate că există reglementări stricte, este aproape imposibil de controlat utilizarea individuală a tuturor substanțelor farmaceutice (majoritatea putând fi achiziționate legal), cu atât mai mult cu cât sunt parte a unei „culturi a îmbunătățirii performanțelor” specifică specialităților militare de vârf.

6. Pornind de la premisa existenței unor metode de neuroaugmentare eficiente, un alt aspect este cel al impactului asupra justiției sociale, în special prin afectarea egalității de șanse. Monopolul asupra acestor metode sau costurile prohibitive vor determina accentuarea diferenței dintre o „elită neuroaugmentată” și restul societății, cu repercursiuni în special asupra celor deja dezavantajați economic și educațional. Altfel spus, este doar o problemă de timp până când indivizii (neuro)augmentați vor începe să-i considere inferiori pe cei neaugmentați, cu toate că unul din scopurile principale ale transhumanismului, de exemplu, este de a identifica soluții destinate combaterii tuturor formelor de injustiție, inegalitate sau prejudecăților⁵⁸. Similar, apartenența la o „castă” cu aptitudini și prerogative excepționale favorizează mai degrabă formele de discriminare socială (pozitive sau negative), monopolul asupra metodelor de îmbunătățire umană, dificultatea de a avea un anturaj sau creșterea distanței sociale față de persoanele „naturale” cunoscute⁵⁹. Efectul de polarizare asupra forței de muncă produs de tehnologie nu poate fi ignorat (rolul de degradare al șomajului tehnologic), inclusiv în domeniul securității naționale, având în vedere că reprezintă unul din cele mai averse domenii de tehnologie de vârf capabilă să substituie activitatea umană. Acest efect a însoțit toate revoluțiile tehnico-științifice și a favorizat dezvoltarea unor noi specializări și elite bazate pe aptitudini deosebite, originalitate, inovație, pregătire superioară. De altfel această temă a incapacității de adaptare a resursei umane la mediul tehnologic care se dezvoltă exponențial o identificăm încă din anii '70, când Alvin Toffler își exprima teama în cartea sa „Șocul viitorului” legată de „*stresul profund și dezorientarea distructivă pe care o vor resimți oamenii ca urmare a expunerii la*

⁵⁷ Bucher J., *Soldiering with substance: substance and steroid use among military personnel*, J. Drug. Educ., vol. 42, no. 3, 2012, pp. 267-292, accesibil online la adresa <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23705509>.

⁵⁸ Charles T. Rubin, *What Is the Good of Transhumanism?*, in Bert Gordijn, Ruth Chadwick, *Medical Enhancement and Posthumanity*, vol. 2, The International Library of Ethics, Law and Technology, Springer, 2008, p. 140.

⁵⁹ Michael Hauskeller, *Cognitive Enhancement – To What End?*, pp. 115-117, in Elisabeth Hildt, Andreas G. Franke *Cognitive Enhancement An Interdisciplinary Perspective*, Springer Science Media Dordrecht 2013.

prea multă schimbare într-un interval restrâns de timp”⁶⁰. Există o posibilitate semnificativă ca neuroaugmentarea să accentueze inegalitățile persistente la nivel global, reprezentând un factor de tensionare a relațiilor internaționale și a securității mondiale. Neuroaugmentarea ca și tehnologie asimetrică poate contribui la apariția unor noi forme de conflict și competiție între entități statale și non-statale și creează o serie de tensiuni în interiorul propriilor armate (soldați augmentați vs. neaugmentați, diminuarea impactului emoțional la combatanți, criteriile de eligibilitate pentru neuroaugmentare, promovarea preferențială a celor augmentați în dauna celor „naturali”, beneficiile pe care le pot obține militarii augmentați ca urmare a surplusului cognitiv și identificării unor noi oportunități, etc)⁶¹.

7. Unul din aspectele care trebuie avut în vedere este și cel al depersonalizării drept consecință a neuroaugmentării (ex.– o memorie autobiografică excepțională care nu permite subiectului să uite evenimente traumatice, aspecte care pot să-i afecteze capacitatea de luare a deciziilor sau funcționalitatea socială) sau al modificării fiziologice și anatomice radicale. Mai mulți autori (Allan Buchanan, Julian Savulescu, Nick Bostrom) consideră că neuroaugmentarea nu se referă doar la îmbunătățirea liniară a performanțelor cognitive și afective, dar mai ales la un control superior al acestor abilități, astfel încât modificările (calitative) de personalitate sunt în sensul perfecționării individuale.

În ce măsură acest control reprezintă un pas către augmentarea morală (considerată de Slăvescu ca reprezentând forma cea mai importantă și utilă de augmentare) sau o cale pentru a obține teroriști cu inteligență și capacitate de autocontrol deosebite rămâne un teren deschis de discuție, în special pe fondul paradigmatelor libertate vs. securitate și individual vs. colectiv⁶². Posibilitatea ca augmentarea morală să reprezinte un „produs secundar” al neuroaugmentării ar putea implica atribuții și obligații pentru profesiile implicate în menținerea securității și calității vieții (domeniul securității, medical, legislativ, politic), precum și obligativitatea unei forme permanente de neuroaugmentare⁶³. Conform filosofului Allen Buchanan, complexitatea problemelor globale poate antrena necesitatea augmentării cognitive și morale, pentru a putea înțelege și identifica soluții la dilemele contemporane și viitoare – „pentru a rezolva problemele pe care le-am creat – precum poluarea mediului, suprapopularea, modificările climatice –

⁶⁰ Alvin Toffler, *Șocul viitorului*, București, 1973, p. 14.

⁶¹ Al-Rodhan Nayef, *Brain gain: the emerging security and ethical challenges of cognitive enhancement*, 07.2015, accesibil online la adresa <http://www.gcsp.ch/News-Knowledge/Global-insight/Brain-Gain-The-Emerging-Security-and-Ethical-Challenges-of-Cognitive-Enhancement>.

⁶² Michael Hauskeller, *op.cit.*, pp. 117-118.

⁶³ Filippo Santoni de Sio, Nadira Faulmüller, Nicole A Vincent, *How cognitive enhancement can change our duties*, *Front. Syst. Neurosci.*, 17.06.2014 accesibil online la adresa [http://journal-frontiersin.org/article/10.3389/fnsys.2014.00131/full](http://journal.frontiersin.org/article/10.3389/fnsys.2014.00131/full).

*ființele umane vor trebui să își mărească capacitățile cognitive și probabil ca și pe cele morale*⁶⁴. În domeniul securității naționale, în care există frecvent tensiunea dintre nevoia de a păstra superioritatea în câmpul informațional sau teatrul operativ și sacrificarea soluțiilor etice, mărețirea morală ar putea reprezenta o tehnologie care să contribuie la o modificare de paradigmă (ethical intelligence).

O altă valență atribuită mărețirii morale utilizând neuroaugmentarea este cea a obținerii unui grad ridicat de conformitate morală (cu riscul de a sacrifica libertatea individuală), aspect controversat prin consecințele pe care le poate produce. Soluția unei „lumi perfecte” ar îmbina conformitatea morală cu libertatea într-un scenariu în care indivizii (neuroaugmentați voluntar) sunt liberi să facă „rău” dar înțeleg și aleg să facă „bine”⁶⁵. În cadrul instituțiilor militare conformitatea morală poate fi tradusă ca o intensificare a sentimentului patriotic, de loialitate, sacrificiu și apartenență, cu toate că interferența cu acest proces poate produce efecte controversate și riscante.

Modificările radicale anatomice și fiziologice, rezultate din utilizarea tehnicilor avansate de inginerie genetică, nanotehnologii, biotehnologii, neuroelectronică, inteligența artificială, etc reprezintă o altă preocupare etică, cu atât mai mult cu cât aceste scenarii sunt de multe ori idealizate. Cu toate că această etapă este încă îndepărtată, totuși o serie de pași precursori sunt în curs de materializare – ex. neuroproteze interne și externe, experimentele de „telepatie artificială”, mărețirea senzorială, experimente neurogenetice, clonare umană, nanotehnologii implantabile etc. Interacțiunea dintre cele două tipuri de inteligență mărețită – cea biologică și cea artificială este capabilă, în viziunea lui James Hughes să „ofere un acces inimaginabil la reacțiile noastre inconștiente și o capacitate de control nemaiaținsă anterior, să modifice modul în care ierarhizăm cunoașterea, să ne ofere o viziune de neconceput asupra propriilor noastre adicții și comportamente autodistructive, și modalități de a înțelege modul în care suntem manipulați comportamental de către marketing, autoritarismul carismatic și presiunea socială”⁶⁶. Dobândirea acestei cunoașteri a propriilor limite neaugmentate este în măsură să modifice radical percepția asupra propriei persoane și societății, fără a putea anticipa reacția și transformarea suferită de propria personalitate (alienare, solipsism, boala psihică, iluminare?). Cu toate riscurile și

⁶⁴ Allan Buchanan, *Beyond Humanity? The ethics of biomedical enhancement*, Oxford University Press, 2011, p. 2, accesibil online la adresa <http://philpapers.org/archive/ANOBHT.pdf>.

⁶⁵ John Danaher, *Moral Enhancement and Moral Freedom: A Critical Analysis*, accesibil online la adresa <http://ieet.org/index.php/IEET/more/Danaher2060726#When:07:48:00Z>.

⁶⁶ James Hughes, *Citizen Cyborg: Why Democratic Societies Must Respond To The Redesigned Human Of The Future*, Westview press, 2004, p. 200.

neajunsurile potențiale, procesul de reontologizare a omului, prin capacitatea de a interveni radical asupra propriilor capacități biologice și fiziologice pare să reprezinte una din trăsăturile definitorii ale contemporaneității.

În special în cazul angajaților din domeniul intelligence stabilitatea emoțională și autocunoașterea performanțelor cognitive sunt importante pentru obținerea unor rezultate de excepție și anticiparea evoluției unei confruntări. O modalitatea de neuroaugmentare devine inutilizabilă dacă are drept consecință și afectarea stabilității emoționale sau diminuarea controlului în situații de stress.

8. Având în vedere că una din valorile fundamentale ale civilizației occidentale este libertatea individuală, există o preocupare legitimă legată de modul în care neuroaugmentarea influențează libertatea cognitivă personală⁶⁷, intimitatea cognitivă, confidențialitatea informațiilor personale și a amprentelor neuro-biometrice⁶⁸ și relația dintre individ și societate. Conceptul aduce în discuție în special respectarea alegerii de a utiliza metode de neuroaugmentare (asociat ideii de „stil de viață”), atunci când nu generează comportamente sau efecte care pot afecta securitatea, bunăstarea sau libertatea altor indivizi și de a nu criminaliza utilizarea empirică a acestor metode (inclusiv în scop experimental sau recreațional). Acest concept este cel puțin parțial modelat după practica medicală a consimțământului informat, conform careia pacientul este singurul decident în privința conduitei terapeutice. O abordare observațională și inductivă, care să inventarieze efectele comportamentale rezultate în urma neuroaugmentării și consecințele sale sociale ar permite elaborarea unor recomandări legale bazate pe practica și analogia cu sistemul medical, alte tehnologii sau convenții sociale⁶⁹.

Aspectele privind securitatea biometrică și neurosecuritatea (securitatea dispozitivelor neurale), precum și protejarea libertății cognitive reprezintă teme de interes pentru organizațiile din cadrul sistemului de securitate națională. Sunt documentate mai multe atacuri cibernetice asupra instituțiilor medicale cu scopul de a sustrage date clinice și experimentale care pot contribui la identificarea

⁶⁷ Libertatea cognitivă este considerată a reprezenta „dreptul fundamental al oricărei persoane de a gândi independent, fără a fi constransă în vreun fel, de a putea să-și utilizeze întregul spectru al capacităților intelectuale și de a avea autonomie asupra posibilităților de influențare a capacității de gândire” conform Sententia, Wrye, *Neuroethical Considerations: Cognitive Liberty and Converging Technologies for Improving Human Cognition*, Annals of the New York Academy of Sciences, 2004, no. 1013, p. 223.

⁶⁸ Kate Knibbs, *Why We Need a Right to Privacy for Brain Data*, 23.02.2015, accesibil online la adresa <http://gizmodo.com/we-need-ground-rules-on-how-to-keep-our-brain-data-priv-1687456857>.

⁶⁹ Elisabeth Hildt, *Cognitive Enhancement – A Critical Look at the Recent Debate*, pp. 8-10, in Elisabeth Hildt, Andreas G. Franke *Cognitive Enhancement An Interdisciplinary Perspective*, Springer Science+Business Media Dordrecht 2013.

individuală, pot fi utilizate în scop de modelare comportamentală sau extorsiune⁷⁰. Realizarea unor politici de cibersecuritate reprezintă încă un deziderat, mediul legislativ este deficitar și ambiguu iar reglementările în domeniul siguranței dispozitivelor medicale, a programelor informatice medicale sau a procesării și stocării informațiilor nu reflectă o viziune coerentă.

Concluzii

Probabil că cel mai important aspect legal al neuroaugmentării este conceptualizarea și în special stabilirea limitelor și a zonelor de interfață cu alte practici similare. Deși există un consens asupra fiinalității procesului de neuroaugmentare și în mare măsură și asupra metodelor care pot fi utilizate, o serie de aspecte rămân încă neclare și solicită o dezambiguizare în plan etic și legal. Procesul nu este unul pur academic, existând multiple interese în zona comercială, socială și politică care militează pentru atragerea acestei practici în sfera de influență și interes încă de la debut. Este de așteptat ca în deceniul viitor, pe măsură ce noi mijloace eficiente de augmentare cognitivă vor fi validate și operaționalizate, dezbaterile în sfera legislativă și politică să devină tot mai intense, tensiunile și elementele precursoare acestor conflicte putând fi identificate în prezent. La rândul său, neuroaugmentarea ca și un element focal al ideii de îmbunătățire etică a performanțelor umane utilizând cunoșterea științifică, trebuie să rămână un aspect reprezentativ al progresului contemporan și al viziunii pozitive despre viitorul societății și speciei umane.

Dimensiunea etică a neuroaugmentării reprezintă un alt aspect esențial, care va avea un impact semnificativ asupra evoluției și operaționalizării conceptului. Interesul aparent disproporționat pentru etică în raport cu riscurile medicale și societale se datorează în mare parte unor aspecte istorice nefaste asociate cercetării performanțelor umane. În timpul Razboiului Rece cercetările în domeniul performanței umane au devenit mult mai extinse, diversificate și sofisticate, fiind interesate în special de manipularea și modelarea comportamentală individuală și colectivă, amplificare și degradare neuro-psihiologică, metode de protecție, tehnici de interogare, atacuri informaționale la distanță, tehnici de inginerie socială, remote-viewing, etc. Deși nu se poate realiza o evaluare exhaustivă a acestor programe experimentale, pe baza dezvălurilor și a documentelor desecretizate, putem afirma că au existat numeroase încălcări ale codurilor de etică și ale drepturilor omului. Având în vedere acest parcurs, discuțiile de natură etică doresc să contribuie la înțelegerea și clarificarea conceptului de neuroaugmentare, aducându-și contribuția la realizarea unui fundament legislativ menit să prevină

⁷⁰ Patricia AH Williams, Andrew J Woodward, *Cybersecurity vulnerabilities in medical devices: a complex environment and multifaceted problem*, Med Devices, vol. 8, iulie 2015; pp. 305–316, accesibil online la adresa <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4516335/>.

atingerile la adresa sănătății, demnității persoanei și să faciliteze dezvoltarea aspectelor pozitive ale domeniului.

Pentru instituțiile din sfera securității naționale conceptul este fără îndoială de interes, însă mai puțin în sfera conceptuală cât mai ales în partea sa operațională, ca metodologie asimetrică de obținere a supremației în infosferă. Există până în prezent un volum suficient de cercetări și practică pentru a justifica implicarea în dezvoltarea și utilizarea acestor tehnici pentru personalul din instituțiile de securitate națională dar și pentru a studia o serie de teme conexe (neurodegradare țintită, neuroprotecția personalului propriu, cibersecuritate, implicații de natură politică). De altfel tema reprezintă doar o nouă etapă a unei culturi și practici îndelungate de îmbunătățire a performanțelor umane în instituțiile militare și de intelligence. Utilizarea neuroaugmentării este condiționată atât de obiectivarea unor efecte reale, cât și de potențialul tehnologiei și al demonstrării capacității de utilizare în condiții de siguranță timp îndelungat.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări de autor:

- AH WILLIAMS P., WOODWARD J.A., *Cybersecurity vulnerabilities in medical devices: a complex environment and mult ifaceted problems* 2013.
- ANDERSEN R., *Why Cognitive Enhancement Is in Your Future (and Your Past)*, The Atlantic, 2012;
- BARNA C., DUGAN C., *The Ukrainian Hybrid Warfare And Neuroscience – Dismantling Some*
- BEYER C., STAUNTON C., MOODLEY K., *The implications of Methylphenidate use by healthy medical students and doctors in South Africa* , BMC Med Ethics, 2014;
- BOSTROM N., ROACHE R., *Smart Policy: Cognitive Enhancement and the Public Interes*, în Julian Săvulescu, Ruud Ter Meulen, Guy Kahane (eds.), *Enhancing Human Capacities*, Ed. Wiley-Blackwell, SUA, 2011;
- BUCHANAN A., *Beyond Humanity? The ethics of biomedical enhancement*, Oxford University Press, 2011;
- BUCHER J., *Soldiering with substance: substance and steroid use among military personnel*, J. Drug. Educ., 2012;
- CHATTERJEE A., *Cosmetic neurology The controversy over enhancing movement, mentation, and mood*, Neurology, vol. 63, no. 6, sept. 2004;

- CHRISTENSEN J., *Doctors have 'moral obligation' to prevent misuse of study drugs*, CNN, 2013;
- DANAHER J., *Moral Enhancement and Moral Freedom: A Critical Analysis*;
- DINGWALL R., *Shaping The Future of Humankind: Three Commentaries on The Ethics of Enhancement*, Health Economics, Policy and Law, 2008;
- DUBLJEVIĆ V., *Cognitive Enhancement: Ethical Considerations and a Look into the Future*, in Shira Knafo, César Venero, *Cognitive Enhancement*, Elsevier, 2015;
- DVORSKY G., *Humans With Amplified Intelligence Could Be More Powerful Than AI*, 2013;
- Facets Of The Psychosphere*, în N. Iancu, A. Fortuna, Cristian Barna, *Countering Hybrid Threats: Lessons Learned from Ukraine*;
- FORSBERG L., *No Pain, No Gain? Objections to the Use of Cognitive Enhancement on the Basis of Its Potential Effects on the Value of Achievement*, in Elisabeth Hildt, Andreas G. Franke *Cognitive Enhancement An Interdisciplinary Perspective*, Springer Science+Business Media Dordrecht, SUA, 2013;
- FOX D., *The Limits of Intelligence*, Scientific American, iulie 2011;
- GOERTZEL B., *Technoprogressive Political Platform for the USA*, 2015;
- HAUSKELLER M., *Cognitive Enhancement – To What End?*, in Elisabeth Hildt, Andreas G. Franke *Cognitive Enhancement An Interdisciplinary Perspective*, Springer Science Media Dordrecht 2013;
- HEINZ A., KIPKE R., *Cognitive neuroenhancement: false assumptions in the ethical debate*, J Med Ethics 2012;
- HILDT E., *Cognitive Enhancement – A Critical Look at the Recent Debate*, în Elisabeth Hildt, Andreas G. Franke *Cognitive Enhancement An Interdisciplinary Perspective*, Springer Science+Business Media Dordrecht, 2013;
- HILDT E., *Cognitive Enhancement – A Critical Look at the Recent Debate*, 2013;
- HUGHES J., *Citizen Cyborg: Why Democratic Societies Must Respond To The Redesigning Human Of The Future*, Westview press, 2004;
- HUGHES J., *Citizen Cyborg: Why Democratic Societies Must Respond To The Redesigning Human Of The Future*, Westview press, 2004;
- HUGHES J., *Ethical Arguments for the Use of Cognitive Enhancing Drugs (Part Two)*, 2014;
- IGNATIUS D., *The exotic new weapons the Pentagon wants to deter Russia and China*, The Washington Post, 2016;
- KNIBBS K., *Why We Need a Right to Privacy for Brain Data*, 2015;
- MEULEN T. (ed.), *Enhancing Human Capacities*, Ed. Wiley-Blackwell, 2011;

- MUZYKA K., *Hive Minds: Law, Superorganisms, and Identity*, 2014;
- NAYEF Al-R., *Brain gain: the emerging security and ethical challenges of cognitive enhancement*, 2015;
- PARENS E., KNOWLES P.L., *Reprogenetics and public policy. Reflections and recommendations*, august 2003;
- REPANTIS D., SCHLATTMANN P., LAISNEY O., HEUSER I., *Antidepressants for neuroenhancement in healthy individuals: a systematic review*, Poiesis & Praxis, vol. 6, no. 3, august 2009;
- RUBIN T. C., *What Is the Good of Transhumanism?*, in Bert Gordijn, Ruth Chadwick, *Medical Enhancement and Posthumanity*, vol. 2, The International Library of Ethics, Law and Technology, Springer, 2008;
- SANDBERG A., *Cognition Enhancement: Upgrading the Brain*, în Guy Kahane, Julian Savulescu, Ruud
- SANTONI DE SIO F., FAULMÜLLER N., VINCENT A.N., *How cognitive enhancement can change our duties*, Front. Syst. Neurosci, 2014;
- SAUTER A., GERLINGER K., *The Pharmacologically Improved Human Performance-Enhancing Substances as a Social Challenge*, Final Report, Technology Assessment Studies Series, No 5, 2013;
- STIBEL J., *The coming merge of human and machine intelligence*, Medical Xpress, 2015;
- TOFFLER A., *Șocul viitorului*, București, 1973;
- WHITAKER M.R., COLOMBO B.G., ALLEN M.S., DUNBAR I.M.R., *A Dominant Social Comparison Heuristic Unites Alternative Mechanisms for the Evolution of Indirect Reciprocity*, Nature, 2016;

Pagini Internet accesate:

- <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
- <http://www.cochrane.org/>
- <http://www.medscape.com/>
- <http://www.apa.org/pubs/index.aspx>
- <http://www.proquest.com/>
- <http://www.darpa.mil/>
- <https://www.iarpa.gov/>
- <http://medicalxpress.com/>
- <http://neurosciencenews.com/>
- <http://www.techinsider.io/>
- <http://sharpbrains.com/>
- <https://www.sciencedaily.com>
- <http://www.medicaldaily.com/>

<http://nextbigfuture.com/>
<http://www.eagleman.com/>
<http://www.ted.com/>
<http://www.defensenews.com/>
<http://phys.org/>
<http://www.predictiveanalyticstoday.com/>
<http://www.defenseone.com/>
<http://cordis.europa.eu/>
<http://www.sciencemag.org/>
<http://www.kurzweilai.net/>
<http://www.engadget.com/>
<http://www.futuristspeaker.com/>
<http://www.reuters.com/>
<http://www.defenseinnovationmarketplace.mil/>
<http://www.css.ethz.ch/>
<https://www.wired.com>
<http://www.accelerating.org/>
<https://www.cso.nato.int/>
<http://web.cecs.pdx.edu/>
<http://motherboard.vice.com/>
<http://ec.europa.eu/>
<http://www.aleph.se/>
<https://danieltoker.com>
<https://hplusbiopolitics.wordpress.com>
<http://www.biointelligence-explosion.com/>
<https://neurosecurity.wordpress.com/>
<http://www.theneuroethicsblog.com/>
<http://www.techinsider.io/>

MUNTENEGRU – IZVOR DE SECURITATE ÎN BALCANI

MONTENEGRO – SOURCE OF SECURITY IN THE BALKANS

*Gl. (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU**
*Lt. drd. Valentin DULGHERU***

Rezumat: Al XXIX-lea stat, viitor membru NATO înseamnă un pas înainte în stoparea extinderii influenței Rusiei în zonă, combaterea conflictelor etnice și a crimei organizate în regiunea considerată „Butoiul cu pulbere al Europei”.

Cuvinte-cheie: securitate, NATO, corupție, crimă organizată, droguri, secesiune, migrație.

Abstract: The next 29th state joining NATO means a step forward towards stopping the expansion of Russian influence in the area, fighting ethnic conflicts and organized crime in the region known as the "powder keg of Europe"

Keywords: security, NATO, corruption, organized crime, drugs, secession, migration.

Muntenegro – stat suveran din sud-estul Europei – pe coasta Mării Adriatice, se învecinează la vest cu Croația, la nord-vest cu Bosnia și Herțegovina, la nord-est cu Serbia, la est cu Kosovo și la sud-est cu Albania.

Ținând cont de motivele istorice și regionale și fostele republici iugoslave Macedonia și Slovenia se pot considera vecini și cei ai fostei Iugoslavii: Austria, Ungaria, România, Bulgaria și Grecia.

Un prioritar obiectiv strategic pentru Muntenegru este integrarea în Uniunea Europeană; de altfel acest deziderat rămâne în centrul politicii externe pentru viitorul apropiat.

Un alt obiectiv pentru politica externă muntenegreană, poate la fel de important, mai ușor de realizat în viitorul apropiat este aderarea la Alianța Nord - Atlantică, fapt ce ar asigura stabilitatea și securitatea în spre urmărirea altor obiective strategice și totodată facilitarea integrării în NATO.

Alianța Nord Atlantică a rămas o sursă esențială de stabilitate în această parte a Europei și nu numai, prin îndeplinirea sarcinilor prevăzute în conceptul

* General (Chestor de Poliție în rezervă), membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: xwx52@yahoo.com

** doctorand la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, E-mail: vali.dulgheru@yahoo.com

strategic al NATO: apărarea colectivă, gestionarea crizelor și securitate prin cooperare.

George Friedman aprecia că „*Moscova își urmărește interesele naționale și profitând de slăbiciunea Uniunii Europene, a NATO ...*” și că *Rusia este cu mult mai puternică decât era în urmă cu 10 ani, UE traversează o perioadă de tensiuni interne*⁷¹, iar Putin a așezat din nou Rusia la masa discuției față de SUA.

În acest nou context internațional, pe fondul asaltului nemaîntâlnit al migrației din Orientul Mijlociu și Apropiat, din Nordul Africii spre Europa, SUA și statele din Uniunea Europeană sprijină aderarea Muntenegrului la NATO, în spiritul securității, stabilității în această parte a Peninsulei Balcanice, atât de mult încercată, însângărată de nenumărate conflicte armate, de destrămarea violentă a statului federal Iugoslavia.

Muntenegru, cu o suprafață de numai 14 000 kmp, o populație de 700 000 locuitori, un ritm de dezvoltare pozitiv de peste 4%, un ținut mirific, așezat la Marea Adriatică, un loc geopolitic strategic excelent, un popor de luptători recunoscuți în toată zona.

Balcanii, punctul de întâlnire dintre Est și Vest, granița dintre culturi, mentalități, ideologii și sfere de influență diferite, dar interconținuate de evenimentele istoriei multimilenare în aceste locuri.

În timpul istoriei au apărut probleme complexe, tensiuni, conflicte și nu întâmplător zona era considerată un butoi de pulbere a Europei.

După secesiunea sângeroasă a Iugoslaviei, acest stat a fost singurul care nu a avut conflicte religioase, etnice sau alte violențe față de drama celorlalte state, componente ale Iugoslaviei din zonă, precum: Serbia, Croația, Slovenia, Macedonia.

Muntenegru, chiar dacă nu a rezolvat integral discuțiile cu Serbia, pare însă un loc de stabilitate prin rezolvarea problemelor grave care afectează celelalte foste state componente ale Iugoslaviei, prin combaterea corupției maligne care a caracterizat zona, a crimei organizate, a drogurilor, de aplicare a reformelor, în toate domeniile, mai ales în securitate.

Față de cele mai recente rapoarte ONU, când zona Balcanilor era socotită lider mondial la corupție, crimă organizată (anul 2008) cu tot arsenalul acestora: taxă de protecție, fraudă, droguri, deturnarea de fonduri, îngemănarea serviciilor de informații locale cu crima organizată de tot felul, drumul recunoscut de înaltele foruri internaționale al drogurilor din Orient spre Europa, s-a ajuns la o oarecare ameliorare a situației.

⁷¹ George Friedman, *Ținuturi de frontieră*, Editura Rao, București, 2013, p. 89.

Permisibilitatea frontierelor a determinat ca mafia albaneză să stăpânească zona și alături de criminalitatea normală s-a adăugat și traficul de arme și muniții, mai ales după spargerea depozitelor de arme din Albania, radicalizarea comunităților musulmane din regiune, amplificarea nivelului violenței din zonă și din cauza tendințelor de reîmpărțire a zonelor de influență între grupările de crimă organizată din Balcani recunoscute în toată Europa prin ferocitatea lor.

Să nu uităm că în această zonă a Balcanilor au funcționat la granița dintre Albania și Bosnia, trei tabere de pregătire ale teroriștilor între anii 1992 - 1995, cu sponsorizări masive, generoase din partea multor state musulmane, în frunte cu Arabia Saudită. Aici dorea Ossama bin Laden să formeze din cele trei state: Albania, Bosnia și Kosovo primul Califat din lume, aici a luat naștere celebra „Al Qaida Albă”, formată din mujahedinii din toată lumea, dar mai ales din Caucaz, care s-a răpândit în toată Europa.

Chiar Bin Laden în persoană a vizitat zona împreună cu șeful informațiilor din Albania, de două ori, dovedind interesul față de acest cap de pod din Europa.

Cei peste 5000 de mujahedini care au luptat în zonă, după potolirea conflictelor și obligați de SUA și NATO să plece din zonă, fie s-au căsătorit cu localnice sau au emigrat în Europa. La toate au contribuit imamii itineranți sau care s-au statornicit în noile moschei construite rapid, după dărâmarea celor 150 de biserici ortodoxe și construind câteva sute de moschei în această zonă.

Foarte multe investiții de la statele musulmane în crearea infrastructurii islamice de învățământ, școli, moschei, literatură islamică teroristă peste tot, tipografii în domeniu.

Ameliorarea situației generate de amploarea criminalității organizate, endemice în această zonă a Europei depinde de: continuarea reformelor; creșterea autorității statelor din zonă; consolidarea legislației; combaterea traficului de orice fel, dar mai ales de droguri, arme și carne vie; întărirea securității frontierelor.

Cooperarea statelor din zonă este vitală, precum și continuarea eforturilor de asistență din partea UE și NATO pe domeniu.

Prin aderarea României și a Bulgariei la NATO și UE s-a întregit o centură de securitate în zonă, cu o influență benefică pentru toate statele.

Se poate aprecia, cu toate amenințările „țarului Putin”, la adresa statului Muntenegru de aderare la NATO, că transformarea regiunii Balcanilor într-un pol de stabilitate politică, de dezvoltare și creștere economică, poate constitui o prioritate a organismelor europene NATO și UE.

Securitatea statelor balcanice, parte componentă a securității europene și globale nu este amenințată de izbucnirea unui conflict militar de proporții deși se mențin încă unele focare de tensiune, de nemulțumire a redesenării hărții în această zonă a Europei atât de mult încercată.

Baza militară a Rusiei din Serbia constituie o amenințare continuă în această zonă.

Aderarea la NATO a Muntenegrului poate duce la un plus de siguranță în această zonă de instabilitate, cu un istoric tumultuos, cu multe răni istorice încă nevindecate de trecerea timpului, cu multe conflicte care încă mocnesc.

Reformele statelor din zonă, în domeniile politice, economice, de bună vecinătate, stabilitate, poate aduce liniștea mult dorită, în provinciile, statele care cunosc o explozie demografică precum în Albania, Kosovo (nerecunoscut de România) cu un somaj de 70%, dar cu enorme resurse minerale de cărbune, zinc, aur, argint, plumb etc., supranumit „Kuweitul Balcanilor”.

Al XXIX-lea membru NATO și din punct de vedere politic înseamnă un pas mare în stoparea extinderii influenței Rusiei în Peninsula Balcanică.

În concluzie integrarea în Uniunea Europeană și în Alianța Nord-Atlantică sunt principalele obiective strategice ale Muntenegrului. După acordul dat de Parlamentul Muntenegrului – acesta va deveni, cel mai probabil, al XXIX-lea stat membru NATO.

Balcanii au nevoie, cât mai repede, de o întărire a securității, și din cauza influenței Rusiei în zonă; tentativa de asasinare a premierului Muntenegrului și atacul terorist din ziua alegerilor reprezintă reale motive de îngrijorare.

BIBLIOGRAFIE

FRIEDMAN G., *Ținuturi de frontieră*, Editura Rao, București, 2013

CALIFATUL TERORII ISIS, AMENINȚARE LA ADRESA OCCIDENTULUI ÎN CONTEXTUL ACTUAL

ISIS, THE CALIFATE OF TERROR, A THREAT TO THE WESTERN WORLD IN THE CURRENT CIRCUMSTANCES

*Gl. (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU**
*Lect. univ. dr. Cătălin ENUȚĂ***

Rezumat: Statul Islamic (ISIS) s-a dezvoltat rapid de la un actor regional către un actor global, amenințând securitatea lumii; amenințarea securității lumii s-a datorat eșuării statelor occidentale și a restului lumii în rezolvarea problemelor noii ordini mondiale, inclusiv ale Europei.

Pentru întreaga lume, nu numai pentru politicieni, migrația este importantă și inevitabilă. Populația Europei va scădea în continuare și numărul creștinilor din Europa va fi depășit de numărul musulmanilor.

Ocidentul pare a fi muribund și nu reacționează, deși este cel mai afectat. Islamul este o religie în expansiune în timp ce creștinismul este în regres.

Cuvinte-cheie: Europa, migrație, luptător, terorism, amenințare teroristă, globalizare, islamizare, ISIS, Jihad, Califat, Sharia, Islam

Abstract: The Islamic State's rapid rise from regional to global player, threatening world security, was due to the failure of the West and the rest of the world in solving issues that turned out to be disastrous for the world order, including Europe. For the whole world, not only for politicians, migration is inevitable and important. Europe's population will continue to decrease and the overall number of Christians will be exceeded by the number of Muslims. The Western world seems to be on the verge of annihilation; yet, it does not react despite being the most affected. Islam is an expansionist religion while Christianity seems to be weaker and weaker.

Keywords: Europe, migration, fighter, terrorism, terrorist threat, globalization, islamization, ISIS, Jihad, Califate, Sharia Law, Islam

Încă de la apariția religiei islamice, Europa s-a confruntat din plin cu tendințele expansioniste ale triburilor arabe la început și ale Imperiului Otoman până odinioară. Trebuie să menționăm că islamul a apărut într-un context de decădere totală a Europei, cel puțin a Europei occidentale. Existau astfel doi pionieri:

* General (Chestor de Poliție în rezervă), membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: xwx52@yahoo.com

** Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, E-mail: catalin_cdt@yahoo.com

triburile arabe cu o religie în plină forță de exprimare, cu veleități războinice și o motivație extrem de puternică; și Europa, un continent deja bătrân, măcinat de conflicte între Apus și Răsărit, slăbit de invaziile popoarelor barbare, cu moralul la pământ.

Motivația declanșării *Jihadului* este reacție adversă a lumii musulmane față de modernitate și globalizare și nu față de valorile democratice ale Occidentului.

O amploare deosebită a acțiunilor teroriste s-a constatat după formarea Statului Islamic ISIS. Acesta a fost planul macabru al unui ofițer irakian din serviciile secrete ale lui Saddam, Haji Bakr, după invadarea Irakului. Rămas fără slujbă, ofițerul creează un grup terorist în Siria pentru a ataca mai târziu Irakul.

Revista germană *Der Spiegel*⁷² prezintă metodele de construcție a acestei organizații teroriste, modul cum a anihilat orice altă opoziție, cum a câștigat adepți pretutindeni, cum a colectat fonduri și a antrenat populația la această idee, cum a ajuns cea mai puternică organizație teroristă din lume din toate punctele de vedere.

Toate posturile de conducere au fost ocupate de foști ofițeri din armata lui Saddam, cu funcții de conducere la acea vreme și din serviciile de informații. Există însă și o excepție, un etnic cecen, fost ofițer în Serviciile Secrete Georgiene.

ISIS se folosește de tehnologie modernă pentru a recruta oameni, pentru a colecta fonduri, a antrena populația, devenind astfel din toate punctele de vedere mai importantă ca Al Qaeda lui Bin Laden.

Statul Islamic a devenit nu doar o organizație teroristă, dar și una care și-a adaptat și exploatat la maxim noile condiții create în Orientul Mijlociu și Apropiat. A exploatat din punct de vedere religios până și ultima zi a Ramadanului în anul 2014 și a anunțat la 24.06.2014 nașterea Statului Islamic, respectiv Califatul Mondial.

De fapt, această exploatare se concretizează prin: proiect de stat, finanțare, rețele de socializare, audiență globală, profitând în același timp de haosul creat în zonă, inclusiv de Nordul și Centrul Africii, de erorile occidentalilor care au contribuit mult la dezvoltarea acestui nou stat.

ISIS a ocupat în scurt timp un teritoriu mai mare ca cel al României, devenind cea mai bogată organizație teroristă din lume, (exceptând Organizația de Eliberare a Palestinei) cea mai dotată cu armament din lume, respectiv arsenalul luat din depozitele sirienilor și irakienilor, armament de proveniență americană și rusă.

Printr-o propagandă modernă a reușit să atragă mulți luptători din armatele Irakului, Siriei, Libiei și din multe state ale Occidentului. Este cea mai bogată

⁷² Loretta Napoleoni, *ISIS - Califatul terorii*, Editura Corint, București, 2014, p.10.

organizație teroristă după ce a reușit să cucerească majoritatea puțurilor de petrol din Siria și Irak.

Chiar dacă a mai pierdut din suprafața inițială de aproape 90 000 – 100 000 km², în prezent ISIS având 70 000 km², precum și din veniturile lunare, de la 90 de milioane de dolari la 50-60 de milioane de dolari, totuși, musulmanii văd în Statul Islamic original, primul Califat creat de profetul lor Mahomed, deci o influență deosebită în lumea musulmană.

Se poate aprecia că ISIS, ca organizație teroristă, redesenează harta Orientului Mijlociu, desenată de francezi și de britanici cu mulți ani în urmă. Deci este socotit un stat, care are un teritoriu, un steag, o conducere, guvernatori locali, o organizare ca orice stat.

Este sponsorizat masiv de Arabia Saudită, Kuweit, Qatar și alte state din zonă, precum și de bogații șeici din Golful Persic. În ciuda tratamentului brutal, barbar, al introducerii Legii Sharia, mesajul ISIS este pozitiv: ordine în dezordinea din Nordul Africii și a Orientului.

Adepti să se înroleze în armata ISIS se găsesc destui, inclusiv din Occident, din miile de jihadiști care au fost eliberați din închisorile din Egipt și din alte state. În Magrebul Islamic, ISIS are mii de simpatizanți și destui din fosta Al Qaida care s-au declarat adepti ISIS.

Primăvara Arabă a deschis Cutia Pandorei într-o zonă atât de vastă ca Orientul și Nordul Africii. Și în Europa sunt mulți adepti, mulți din Albania, Bosnia, după războaiele din 1992 - 1995 când foarte mulți mujahedini au luptat în această parte a lumii, foarte aproape de România, cu multe baze de pregătire pe care chiar Bin Laden le-a vizitat. Idem este cazul statului artificial Kosovo, nerecunoscut de România. În aceste zone din Peninsula balcanică a luat ființă Al Qaida Albă pentru ca apoi să se răspândească în toată Europa, cu preponderență în partea de vest.

Prin Legea Sharia care a fost introdusă în teritoriile cucerite, ISIS a creat panică și teroare datorită cruzimii măsurilor precum:

- decapitarea occidentalilor;
- crucificări;
- incendierea pilotului iordanian;
- oameni îngropați de vii;
- reguli drastice privind respectarea Coranului.

Toate acestea au dus la anihilarea oricărei opoziții, la câștigarea de noi adepti, aventurieri care au dorit să se înroleze în ISIS, un prestigiu mai mare ca Al Qaeda lui Bin Laden.

Mesajele pozitive către musulmani precum „*O nouă Epocă de aur a Islamului*”, au dat roade, utilizând și poleiala religioasă, mașinăria politică militară,

tacticile teroriste, o administrație a teritoriului în marea dezordine de mai mulți ani din Orient, precum cantinele volante, distribuirea electricității, repararea drumurilor, etc.

Se dorește anexarea Iordaniei, Israelului, Libanului, iar Califatul Mondial enunțat va fi din vestul Chinei și Indiei, Asia Centrală, Orientul Mijlociu și Apropiat, Nordul și Centrul Africii, Peninsula Iberică, cea Balcanică, inclusiv România.

Se poate aprecia că ISIS este un nou tip de terorism, cheia succesului fiind viteza de privatizare a terorismului față de alte organizații teroriste. La toate se mai adaugă contrabanda cu petrol, arme de tot felul, taxe pe afaceri cu o avere de peste 2 miliarde de dolari, dar și priceperea de a colabora cu liderii locali, câștigând aderența acestora cu facilități, chiar cu bani, motivarea luptătorilor ISIS, aceștia fiind plătiți, plus redistribuția bogățiilor acumulate.

S-a reușit printr-o propagandă bine pusă la punct, psihologic, să se îmbine metodele războiului modern cu cel tradițional, iar inactivii pot rămâne în condițiile în care aleg ori convertirea la islamism ori sunt executați.

Ascensiunea rapidă a ISIS, de la actor regional la cel mondial, de amenințare a securității lumii s-a datorat și eșecului Occidentului și restului lumii de a soluționa problemele dezastruoase pentru ordinea mondială, inclusiv pentru Europa.

Occidentul pare muribund și nu reacționează, deși este cel mai afectat. Islamul este o religie expansionistă iar Creștinismul este slab. Creștinarea în lumea arabă nu funcționează (vezi încercarea din Tunisia) iar numărul creștinilor scade, concomitent cu cel al creșterii islamiștilor în lume.

Menținerea migrației din statele musulmane la cote ridicate va duce la Eurabia până la sfârșitul secolului, iar numărul moscheilor va depăși pe cel al bisericilor creștine. A se vedea cazul bisericilor creștine dărâmate în Kosovo și Bosnia și construirea în locul lor a moscheilor, dar în număr dublu.

O lucrare, considerată cea mai bună privire de ansamblu asupra evenimentelor politice, rivalităților regionale și aspectelor economice din lumea arabă contemporană⁷³, aprecia că SUA și Europa nu au acționat pentru oprirea conflictului din Siria și Irak, iar Rusia și Iranul au sprijinit pe Assad.

Războiul civil din Siria a cauzat peste 1 milion de morți și peste 11 milioane de oameni care au imigrat în Turcia, Iordania, Liban, Egipt și în final spre Europa.

De fapt refugiații din Orientul Mijlociu și Apropiat, plus Nordul Africii au imigrat sau încearcă să ajungă în Europa. Disoluția ordinii statale din Orientul Mijlociu, eșecul statului sirian, irakian sau libian a dus la retribalizarea acestor

⁷³ Peter Mansfield, *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, București, 2015.

state. Primăvara arabă a determinat alte câteva sute de mii de victime și milioane de refugiați.

Europolul apreciază că rata anuală de infiltrare a imigranților ilegali în Europa este de peste 500 000 de persoane pe an, rezultat al activității a peste 30 000 de traficanți de ființe umane, din care 3000 numai în Marea Mediterană.

Se apreciază că din 11 septembrie 2001, până în prezent au avut loc mai mult de 27 000 de accidente provocate de islamiștii teroriști iar ISIS ar fi infiltrat în Europa 4000 - 5000 de luptători islamiști pentru cucerirea din interior a Europei,

Chiar fostul imam Al - Bagdhadi, șeful ISIS a propăvăduit emigrarea ca pe o datorie a fiecărui musulman, pentru a cuceri Roma și a stăpâni lumea cu voia lui Allah.

„Secolul XXI va fi secolul migrantului determinat fiind de numărul mare al migrațiilor și al formelor de migrațiune sau cel al haosului, violenței și dezordinii”⁷⁴.

În nici un caz soluția nu este aceea de a ține migrații la granița Uniunii Europene, dar nici aceea de a renunța la aplicarea fermă a legilor în domeniu, față de cei care ignoră cu bună știință normele elementare de conduită, legile și obiceiurile statelor care i-au primit și adoptat.

Se poate aprecia că valul de refugiați spre Europa reprezintă doar un început al migrației spre Occident, care se va amplifica continuu.

Costul războiului din Irak s-a ridicat la peste 4 trilioane de dolari iar statul este retribalizat. Așadar, patru state din Orientul Mijlociu au încetat să mai funcționeze ca state suverane: Libia, Yemen, Irak și Siria, iar în locul lor este un califat parțial dominat de Sharia.

În India sunt mai mulți de 100 de milioane de musulmani, în China populația asigură alte milioane, plus statele din Asia Centrală, Orient, Nordul Africii, cu o populație totală mai mare ca a Europei.

Cele patru state eșuate care totuși puteau ține pe loc populația, au dispărut și se naște întrebarea *cine va mai opri milioanele de refugiați de teama ISIS?*

S-a terminat cu ordinea și liniștea din Europa de mai mult timp. Uniunea europeană și-a subminat prestigiul și autoritatea pentru o mare perioadă de timp sau pentru totdeauna.

Gafa Germaniei, prin vocea Cancelarului, lansarea invitației pentru imigranții din orientul Mijlociu să vină în Germania și Europa a creat tensiuni grave, iar o rezolvare a problemei refugiaților se prelungește la infinit. Din toate câștigă Turcia, pe seama situației create care amenință cu deschiderea granițelor

⁷⁴ Colectiv, *Efectul migrației asupra securității României și Europei*, Editura Rao, București, 2016, p. 262.

pentru refugiați aflați în taberele acestei țări, dacă nu se vor rezolva cere cerute cu prilejul întrevederilor diplomatice, respectiv primirea în UE și ajutor financiar substanțial.

O parte din fondurile structurale ale UE din perioada 2014 - 2020 vor merge pentru refugiați, cu toate consecințele negative față de populația Uniunii. Șansele de a controla emigrația sunt minime, reduse, iar consecințele sunt dramatice. De aceea se susține că Europa este prima putere care decontează conflictul din Orientul Mijlociu. De fapt, situația creată în Orientul Mijlociu este ca o bombă cu explozie întârziată care va produce ravagii pentru foarte mulți ani.

De ce s-a lăsat surprinsă Europa la toate aceste evoluții nefaste, de ce nu a percutat atâtia ani, ba chiar a contribuit la producerea acestui cataclism prin participarea la coaliția armată împotriva teroriștilor.

„Hărțile se redesenează”, aprecia un cunoscut autor⁷⁵.

Ascensiunea ISIS are la bază așadar necorelările existente între superputeri, slăbiciunile UE în forma prezentă și insistențele Islamului. La toate se adaugă faptul că mulți teroriști din ISIS, proveniți din Occident sunt sprijiniți să se întoarcă în țările de unde provin, adică vestul Europei, ceea ce constituie cea mai mare primejdie pentru Europa.

Aceștia au o bogată experiență de luptă în domeniu, sunt formați să ucidă și vor constitui pericole grave pentru ordine din UE. Din informații rezultă faptul că peste 4500 de luptători ISIS se vor reîntoarce în Europa, iar valurile de migranți au constituit mijloacele, căile cele mai bune pentru acest scop. Mulți luptători ISIS sunt lăsați în adormire și așteaptă semnalul să intervină, iar mediul din Occident este tot mai prielnic pentru acțiunile islamiștilor.

Studiile întreprinse au demonstrat că musulmanii din generația a II-a și a III-a din rândul imigranților sunt tot mai puțin toleranți și integrați decât părinții sau bunicii lor, deci un eșec total în acest domeniu. Mulți s-au transformat în frustrați, nemulțumiți, exilați în cartierele mărginașe ale marilor orașe, fără serviciu, mulți dintre ei transformați în teroriști sau cel puțin sunt deja în vizorul forțelor de ordine.

De fapt, periferiile marilor orașe europene sunt pierdute de forțele de ordine, fapt dovedit de ultimele acte teroriste grave comise în Paris, Bruxelles, Malmo, Berlin, Frankfurt.

Ultimii trei papi au cerut oamenilor reîntoarcerea la religie, la rădăcinile ei, la conciliere, dar fără un efect deosebit.

⁷⁵ Paul Dobrescu, *Crizele după criză. O lume fără busolă și fără hegemon*, Editura Litera, București, 2016, p. 228.

Pe lângă actele teroriste comise în Europa ultimilor 2-3 ani, se impune și evidențierea altora care au fost asimilate de forțele de ordine și de informații, precum: Marea Britanie, 2009, de Paști se dorea în Manchester, zonele comerciale să se producă atentate teroriste grave, dar au fost dejucate de forțele de informații⁷⁶. La final au fost arestate 12 persoane din Pakistan.

La fel și în anul 2010 în Londra și în alte 4 orașe din Marea Britanie și acestea dejucate.

Caz similar în Italia anului 2010, când se pregăteau atentate în locuri publice, în locuri care vizau simboluri naționale italiene, precum tentativa unui cetățean tunisian de a arunca în aer turnul din Pisa, dejucată însă la timp de forțele de ordine.

Și pe teritoriul Spaniei au existat astfel de tentative de atentat, dar care la fel au fost depistate și dejucate la timp, la fel și pe teritoriul Germaniei au fost sortite eșecului tentativele de la Frankfurt și Dusseldorf.

În sfârșit, în Europa s-a luat măsura închiderii unor moschei din Franța și Germania unde de foarte mulți ani era cunoscut faptul că aceste lăcașe de cult serveau imamilor itineranți să recruteze și să pregătească viitorii teroriști islamici.

În mai multe state ale Europei, precum Suedia, Olanda, Danemarca, bandele violente de imigranți au creat mari probleme forțelor de ordine publică. Oricum, periferiile marilor orașe europene sunt pierdute de mai bine de 8 - 9 ani de către forțele de ordine, poliția nemaiavănd autoritate, singurii care mai pot pătrunde fiind structurile de poliție militară de tip jandarmerie.

Sunt bine cunoscute gravele dezordini provocate cu ocazia sărbătorilor de iarnă din anul 2015 din marile orașe europene, precum și situația că factorul politic a tolerat aceste fapte grave cu consecințe pe termen lung.

„Lumea se află pe punctul unui război global între civilizații, fără câmpuri de bătălie și frontiere”⁷⁷.

Referitor la strategiile antiteroriste, adică planurile de acțiune, politicile, rețelele strategice de combatere a terorismului nu se bazează în nici un caz pe concesiile. Statele lumii au adoptat căi diferite în lupta cu teroriștii; SUA și Israelul utilizează dronele, în peste 800 - 900 din cazuri au fost folosite în lupta împotriva liderilor Al Qaida și ISIS. Toate statele utilizează serviciile de informații, forțele de ordine publică, forțele speciale de intervenție.

Strategia U.E. utilizează și se bazează pe cei patru piloni, respectiv: prevenire, protecție, urmărire și răspundere, iar în acest domeniu complex, în anul 2014, Consiliul de Justiție și Afaceri Interne (CJAI) a stabilit:

⁷⁶ Cristian Barna, *Jihad în Europa în numele Califatului Terorii*, editura Top Form, București, 2016, p. 162.

⁷⁷ Idem

- prevenirea radicalizării și a extremismului;
- schimbul rapid de informații în domeniu;
- descurajarea;
- detectarea și stoparea călătorilor suspecți;
- investigarea și tragerea la răspundere a celor vinovați.

Europol, Eurojust și Frontex au obligații pe această linie de combatere a terorismului în timp ce doctrinele Bush - Obama nu au dus la rezultatele dorite. De fapt, nu există nici o politică de combatere viabilă a terorismului universal valabilă pentru democrație.

Fiecare măsură împotriva terorismului își are propriile sale caracteristici unice. Manualul Armatei SUA apreciază că operațiunile includ măsurile luate pentru a preveni, descuraja, anticipa și răspunde împotriva terorismului.

Pe lângă atacurile cu drone, utilizate de SUA și Israel împotriva unor lideri ai ISIS ori Hamas, au adoptat și regula de a nu discuta cu aceste organizații teroriste, nici măcar la răscumpărarea ostaticilor. De regulă, statele lumii au dezvoltat tactici de reacție rapidă și echipe de elită pentru salvarea de ostatici.

Uniunea Europeană a adoptat prin CJAI următoarele directive cu caracter obligatoriu pentru statele membre:

- schimbul de date privind pasagerii;
- utilizarea eficientă a bazei de date în spațiul Schengen.

În același timp a fost cerută și incriminarea terorismului în legislația penală națională și condamnarea strictă a acestuia precum și a tuturor acțiunilor/inacțiunilor care au legătură directă cu terorismul, respectiv:

- intimidarea, provocarea sau formarea de celule teroriste;
- facilitarea acțiunilor teroriste inclusiv finanțarea acestora.

S-au mai cerut în același timp intensificarea controalelor în spațiul Schengen și la frontierele externe, reintrodus de aproape toate statele după invazia migranților.

Pe această direcție sensibilă, Uniunea Europeană a întreprins și alte măsuri:

- sporirea capacităților Europol și Eurojust;
- adaptarea unei definiții comune a terorismului;
- mandatul european de arestare;
- atașați de securitate;
- standarde stricte privind importul, exportul și transferul de arme de foc.

SUA conduce lupta antiteroristă de pe poziții de forță, precum amenințări ferme care constau în atacuri catastrofale, spre exemplu, împotriva ISIS au adoptat raiduri aeriene concentrate dar și acțiuni de asistență umanitară în statele afectate de teroriști. Din păcate, până în prezent, cele mai multe strategii de combatere a

terorismului s-au dovedit ineficiente și se constată o neimplicare a moderatorilor din toată lumea, inclusiv a liderilor politici.

Se poate aprecia că, anumiți lideri occidentali au fost prea preocupați de revenirea economică post criză, confortul țărilor pe care le conduc, dar totodată, această disperare se poate revărsa oricând peste liniștea și bunăstarea Uniunii Europene.

Anumite politici sau strategii au fost elaborate sub impactul rutinei, al ezitării, tergiversării și eschivării, prin baricadarea într-o proprie fortăreață care pe moment doar amână ceea ce nu poate fi de fapt evitat. „*Autoizolarea este iluzia amară că lumea în care trăim se schimbă accelerat*”⁷⁸. În nici un caz soluția nu este gardul de sârmă ghimpată.

Cât va fi pace în lumea islamică (va mai fi vreodată?) nu vom fi în deplină siguranță aici, în mica noastră Europă, pe care încă ne place să o mai credem creștină⁷⁹. Oare pentru cât timp?

Conflictele din Orientul Mijlociu și Apropiat se prelungesc. Războaiele, conflictele locale se poartă prin intermediari; Iranul și Rusia îl sprijină pe Assad; Arabia Saudită, Kuweitul, Qatarul sprijină ISIS, iar SUA sprijină rebelii din Siria.

Așadar, asistăm la eșecul Occidentului și al restului lumii de a nu putea soluționa problema, cu consecințe dezastruoase pentru ordinea mondială, mai ales pentru Europa.

Francis Fukuyama⁸⁰, aprecia că cea mai bună strategie de anihilare a teroriștilor este lupta pentru cucerirea sufletelor musulmanilor, acest lucru fiind subliniat și de Ali Laïdi⁸¹, respectiv sprijinirea lor, îmbunătățirea condițiilor de trai, pregătire, însă acest lucru durează.

Iar în ceea ce privește România, situația este la fel de nesigură, incertă, deoarece „*imperiile se întâlnesc acolo unde este și există România*”⁸², spunea

⁷⁸ Peter Mansfield, *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, București, 2015, p. 513.

⁷⁹ Manualul Armatei SUA, p. 517.

⁸⁰ Francis Fukuyama, născut la 27 octombrie 1952, este un sociolog și un politolog american. A urmat studii clasice la Universitatea Cornell și a obținut doctoratul în științe politice la Universitatea Harvard, cu o teză despre politica externă a URSS în Orientul Mijlociu (1981). În anii 1979-1980, 1983-1989 și 1995-1996 a fost colaborator al Departamentului de Științe Politice al Corporației RAND, iar în anii 1981-1982 și 1989 a lucrat la Departamentul de Stat al SUA. Sfârșitul istoriei și ultimul om (1991) este cartea care i-a adus notorietate internațională. A publicat numeroase studii și articole despre democratizare și politica economică internațională. În ultimii ani s-a concentrat asupra rolului culturii și al capitalului social în viața economică modernă și în tranziția către societatea informatizată.

⁸¹ Ali Laïdi, jurnalist și cercetător științific, analist politico militar axat pe probleme de război și informații, dar mai ales pe terorismul islamist.

⁸² Colectiv, *Efectul migrației asupra securității României și Europei*, Editura Rao, București, 2016, p. 353.

George Friedman⁸³.România nu a construit o politică externă coerentă, de bună vecinătate, iar prăbușirea încrederii este evidentă.

BIBLIOGRAFIE

- BARNA C., *Jihad în Europa în numele califatului terorii*, în Colecția Geopolitica, Editura Top Form, București, 2016;
- Colectiv, *Efectul migrației asupra securității României și Europei*, Editura Rao, București, 2016;
- DOBRESCU P., *Crizele după criză. O lume fără busolă și fără hegemon*, Editura Litera, București, 2016;
- FUKUYAMA F., *Construcția statelor. Guvernarea și ordinea mondială în sec XXI*. Editura Antet, București, 2004;
- FUKUYAMA F., *Marea ruptură. Natura umană și refacerea ordinii sociale*. Editura Humanitas, București, 2011;
- GIDDENS A., *Europa în epoca globală*, Editura Ziua, București,;
- MANSFIELD P., *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, București, 2015;
- NAPOLEONI L., *ISIS Califatul terorii*, Editura Corint, București, 2014;
- WEISS M., Hassan H., *ISIS. Armata Jihadului*, Editura Corint, București, 2016;
- WEISS M., Hassan H., *ISIS. Armata Jihadului*, Editura Corint, București, 2016.

⁸³ George Friedman, născut în anul 1949, este un om de științe politice și autor american. El este fondatorul companiei private de informații STRATFOR. Este autor a câteva cărți, printre care *The Next 100 Years*, *The Next Decade*, *America's Secret War*, *The Intelligence Edge*, *The Coming War With Japan* și *The Future of War*. În studii și cercetări s-a focusat inițial pe Marxism, apoi și pe conflicte internaționale, inclusiv examinarea relațiilor dintre URSS și SUA din perspectivă militară. După destrămarea Uniunii Sovietice, Friedman a studiat un potențial conflict dintre SUA și Japonia și a co-scriș cartea *The Coming War with Japan* în 1991.

**CICLUL INFORMAȚIONAL CA PROCES, PROCESUL ȘI CICLUL
„INTELLIGENCE” - ÎN CADRUL ACȚIUNILOR MILITARE
MODERNE**

**THE INFORMATION CYCLE AS A PROCESS AND THE
"INTELLIGENCE" PROCESS AND CYCLE WITHIN THE
MODERN MILITARY ACTION**

Col.(r.) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU*
Col.drd. Iulian-Marius IORGA**

Rezumat: În acest articol sunt evidențiate trei elemente esențiale ale proceselor informaționale specifice acțiunii militare: abordarea ca proces a ciclului informațional, procesul și ciclul „intelligence” precum și conceptul ISTAR.

Ciclul informațional poate fi considerat ca un proces, deoarece cuprinde o succesiune de operațiuni prin care se produce o modificare a plus-valorii sale prin transformarea datelor și a informațiilor în produse de „intelligence”.

Studiind relația dintre date, informații și „intelligence” am ajuns la concluzia că informațiile procesate sunt transformate în produse de „intelligence” care, la rândul lor, sunt obținute dintr-un proces structurat numit în doctrinele NATO sau a unor membri ai Alianței - ciclul „intelligence”.

În armatele statelor membre NATO, pentru a integra activitățile de informații sub un singur nume, a fost standardizat conceptul ISTAR (informații, supraveghere, achiziția țintelor și recunoașterea), care este o componentă principală a sistemului informațional militar.

Abordarea acestor concepte s-a făcut prin prezentarea conceptelor specifice armatei americane, ale NATO și ale Armatei Române.

Cuvinte-cheie: date și informații; ciclul informațional; operații întrunite; sprijin cu informații; ciclul „intelligence”; sistem informațional militar.

Abstract: This article highlights three essential elements of information processes specific to military action: approaching the information cycle as a process, the “intelligence” process and cycle, as well as ISTAR concept. The information cycle can be considered a process because it contains a succession of operations through which it gains supplementary value by transforming data and information into “intelligence” products. Studying the relationship between data, information and “intelligence” we came to the conclusion that the information processed is converted into “intelligence” products which,

* Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale, Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: boarugheorghe@yahoo.com

** Doctorand la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, E-mail: iuli_iorga@yahoo.com

in turn, are obtained from a structured process called – in NATO doctrines or doctrines of some members of the Alliance – the “intelligence” cycle. In NATO member states’ armed forces, in order to integrate intelligence activities under a single umbrella term, the ISTAR concept was standardized (intelligence, surveillance, target acquisition and reconnaissance), as the main component of military information system. The article approaches these concepts by presenting their specific features in the US military, NATO and the Romanian Army.

Keywords: data and information; information cycle; joint operations; supporting information; “intelligence” cycle; military information system.

Introducere

Activitatea de informații, în cadrul structurii operaționale a unui comandament militar, reprezintă un proces complex pentru prelucrarea datelor și informațiilor astfel încât acestea să poată fi utilizate în procesele decizionale.

Multitudinea de activități, care se desfășoară în cadrul acestui proces, implică intervenția simultană sau succesivă a omului și a mijloacelor tehnice de tratare a datelor și informațiilor, pentru: culegerea, formalizarea și stocarea datelor precum și pentru analiza, interpretarea și prelucrarea datelor. De asemenea se desfășoară activități specifice pentru obținerea, recepția și asimilarea informațiilor obținute în procese paralele iar în final stocarea și distribuirea informațiilor.

Structura de informații, din cadrul comandamentului militar, acționează pentru a asigura, în timp oportun, fluxul de informații critice și produsele de informații necesare, pe verticală și orizontală, atât în interiorul cât și în exteriorul structurii proprii.

Nevoile de informații relevante și termenele de raportare sunt stabilite de comandantul structurii militare operaționale care trebuie să precizeze care sunt ceilalți beneficiari ai informațiilor și să se asigure că aceștia vor primi informațiile în timp util, realizând concordanța între fluxurile informaționale și nivelurile de luare a deciziei, conform principiului „necesității de a cunoaște”.

Ciclul informațional ca proces

Ciclul informațional a fost definit, în lucrări de specialitate consacrate acestui domeniu (doctrină, regulamente, manuale, instrucțiuni, publicații militare,...), ca fiind un proces fundamental al domeniului informațiilor militare, metodă secvențială sau chiar cadru de lucru.

Considerăm că *ciclul informațional* reprezintă de fapt o serie ciclică de succesiuni logice de activități specifice structurate logic și sistematic sub forma unor etape distincte și că poate fi considerat un **proces** deoarece, acesta reprezintă o succesiune de operații prin care se produce o schimbare cumulativ-valorică, prin

transformarea datelor și informațiilor în informații prelucrate sau chiar în produse de „intelligence”.

Din aprecierea unui reputat specialist în domeniul informațiilor militare rezultă că acest proces cuprinde o succesiune de activități și algoritmi preciși afirmând că structurile de conducere specializate vor defini „...totalitatea activităților de culegere de informații, evaluare, colajonare, interpretare și distribuire a produselor informative prin activități care se execută într-o succesiune și cu algoritmi bine definiți”⁸⁴.

În accepțiune oficială românească *Ciclul informațional* conține activități structurate pe patru etape: direcționarea, culegerea, procesarea și diseminarea⁸⁵. Natura ciclică a acestora rezultă din cerința ca informația prelucrată să fie actualizată și reevaluată, în vederea menținerii oportunității și relevanței acesteia.

Ciclul Informațional, în accepțiune americană, conține șase etape: Planificarea și Orientarea, Culegerea, Procesarea și Exploatarea, Analiza și Producția, Diseminarea și Integrarea, Evaluarea și Feedback-ul⁸⁶.

NATO, în Doctrina sa specifică de informații⁸⁷, definește ciclul informațional, ca fiind un proces ciclic - cadrul de lucru în care se desfășoară cele patru etape distincte - orientarea, culegerea, analiza, culminând cu distribuirea informațiilor prelucrate finite.

În Doctrina de specialitate românească (I.P.S-3), pentru activitățile de informații militare sunt stabilite 5 etape (faze) care constă în: planificarea și direcționarea, culegerea datelor și informațiilor, procesarea datelor și informațiilor, diseminarea informațiilor⁸⁸.

Alte armate, ale căror metodologii sunt bazate pe același set de principii, prevăd, în cadrul *Ciclului Informațional*, cinci etape. Din cele cinci etape *diseminarea și feedbackul* sunt contopite și incluse într-una singură.

Analizând conceptele principale privind *Ciclul Informațional* putem trage concluzia că acesta reprezintă o serie ciclică de succesiuni logice, de operații structurate sistematic sub forma unor etape distincte. Am observat, de asemenea că, în funcție de doctrina de informații a fiecărei armate în parte, acesta este principalul

⁸⁴ General de brigadă dr. ing. Gheorghe SAVU - *Rolul și misiunile Serviciului de Informații Militare - activitățile necesare executării cercetării strategice*, GMR, nr. 6, 2006, pp.11-18.

⁸⁵ S.M.G./Cc.-2.3, *Manualul pentru pregătirea informativă a câmpului de luptă*, București, 2005, p.71.

⁸⁶ Air Force Doctrine Document 2-9, *Intelligence, Surveillance and Reconnaissance Operations*, iunie 2007, p.9.

⁸⁷ AJP-2, *Doctrina Aliată pentru informații, contrainformații și securitate* (na.a NATO), 2003.

⁸⁸ I.P.S-3, *Doctrina pentru informații, contrainformații și securitate a armatei* (na.României), București, 2005, p.23.

model utilizat în acest domeniu, având o multitudine de detalieri și nuanțări constitutive, care în esență se rezumă la patru, cinci sau șase etape esențiale.

Se apreciază că în contextul acțiunilor militare moderne cea mai complexă și de actualitate formă o reprezintă operațiunile întrunite. Din acest motiv am ales să facem analiza ciclului informațional pentru acest tip de operație.

Ciclul informațional specific nivelului operațiilor întrunite are următoarele faze, așa după cum se prezintă grafic în *figura 1*. Considerăm că această etapizare a ciclului informațional, prezentată în *Doctrina pentru Sprijinul cu Informații al Operațiilor Întrunite*, este mai bine explicată sub această formă.

Figura 1. Fazele ciclului informațional⁸⁹

În cadrul acestu ciclu datele sunt transformate în informații prin procesul de analiză. Atât datele dar mai ales informațiile sunt importante, ele putând coexista în forme diverse și pot fi valorificate în procesul decizional.

Structurile specializate de informații, într-o acțiune militară de tip „operație întrunită”, fac identificarea și stabilirea cerințelor de informații. Se apreciază că pentru actualitatea și realismul informațiilor solicitate și obținute „este extrem de important ca pe întreg parcursul acestui proces să existe interacțiunea (comunicarea), cea mai reală între utilizatorul final și producătorul principal (analistul)”⁹⁰.

⁸⁹ *Doctrina pentru Sprijinul cu Informații al Operațiilor Întrunite*, București, 2003, p.22.

⁹⁰ Ghe. Savu, A. Pârlog, *Producția de intelligence*, Editura MEDRO, București, 2008, p.36.

În scopul realizării sprijinului cu informații al operațiilor întrunite, în activitatea de planificare a acțiunilor structurii de forțe operaționale, se desfășoară un proces complex de analiză și evaluare, desfășurat de către *structurile de informații/cercetare*.

Planificarea *acțiunilor de sprijin cu informații* trebuie să asigure: identificarea și evaluarea amenințării, cunoașterea situației, elaborarea cursurilor acțiunii și selectarea celui optim, elaborarea planificării acțiunilor forțelor și mijloacelor pentru culegerea informațiilor, implementarea planului informațiilor, desfășurarea acțiunilor de culegere a informațiilor.

În cadrul statului major al structurii respective, care desfășoară activități necesare elaborării cursurilor de acțiune, participă și structurile de informații care desfășoară activități specifice. În timpul acestora, șeful structurii de informații/cercetare identifică cerințele de informații și elaborează „*Planul de culegere a informațiilor*” ca bază pentru declanșarea unor acțiuni de cercetare viitoare.

Pe timpul planificării operațiilor, ansamblul activităților specificate mai înainte se regăsesc în conceptul general de „*pregătire informativă a spațiului (câmpului) de luptă*” cunoscută sub denumirea de *IPB* (Intelligence Preparation of the Battlespace) și se execută la toate eșaloanele participante la acțiunea militară respectivă.

Conform opiniei unui colectiv de autori din mediul universitar militar, *IPB* „*reprezintă o estimare detaliată a situației și sprijină procesul elaborării deciziei de către comandanți și statele lor majore, fiind definit ca un proces dinamic și continuu de analiză a amenințărilor și a mediului înconjurător în zona geografică în care urmează să se desfășoare operația*”⁹¹.

În deplin consens cu publicațiile de actualitate, românești și ale NATO, autorii unei lucrări de specialitate în domeniul sistemelor informaționale militare apreciază că „*Utilizarea procesului de pregătire informativă a zonei de operații permite comandantului să folosească efectiv și să maximizeze capacitatea combativă în punctele critice prin:*

- *determinarea cursurilor probabile de acțiune ale inamicului în operația preconizată;*

- *cunoașterea mediului operațional în care forțele proprii desfășoară acțiuni, precum și a efectelor mediului asupra pregătirii și desfășurării operației întrunite*”⁹².

⁹¹ Sorin Topor, Ion Călin, Costinel Nițu, Draga-Nicola Crăciun, *Despre informații și sisteme informaționale militare*, Editura BREN, București, 2008, p.204.

⁹² Alexandrescu C., Alexandrescu G., Boaru Gh. *Sisteme informaționale militare – servicii și tehnologie*, Editura Universității Naționale de Apărare, „Carol I”, București, 2010, p.28.

Procesul cerințelor de informații și coordonarea culegerii este recunoscut în limbajul NATO sub acronimul *CCIRM* și se referă la activitățile desfășurate de structurile de informații/cercetare, pentru punerea eficientă în practică a etapelor ciclului informațional, astfel încât acesta să răspundă cerințelor de informații al structurii militare respective. Acesta asigură desfășurarea optimă a activităților, pornind de la coordonarea efortului de culegere a informațiilor până la finalizarea produselor informative.

CCIRM este definit ca fiind procesul de transformare a cerințelor de informații în cerințe de culegere, stabilire a misiunilor și de coordonare a elementelor și resurselor de culegere, monitorizare a rezultatelor și de reformulare a misiunilor, atunci când este necesar, și este alcătuit din două componente majore - managementul cerințelor de informații și coordonarea efortului de culegere a informațiilor.

Managementul cerințelor de informații decurge din operații și misiuni și pornește de la *cerințele critice de informații ale comandantului – CCIR*.

Pe timpul planificării operației, comandantul solicită rapoarte privind starea unor structuri, iar răspunsurile pot fi date prin culegere și diseminare iar unele dintre ele trebuie descoperite.

Informații privind intențiile inamicului, sunt cele mai importante și de aceea răspunsul cere o evaluare a capacității operaționale a acestuia. O astfel de evaluare nu poate fi făcută prin simpla identificare a datelor. Ea necesită o analiză a datelor și informațiilor primare, pentru a fi transformate în informații prelucrate.

Datorită importanței acestui tip de informații pentru procesul de stabilire a cursului optim de acțiune, ele sunt numite *cerințe prioritare de informații – PIR* și sunt formulate de compartimentele informații și operații în numele comandantului. Pe timpul planificării și ducerii operației, statul major poate solicita *cerințe de informații – IR*.

CCIR, PIR și IR pot fi diferite în funcție de nivelul și numărul eșaloanelor pe care le deservește compartimentul de informații militare și se încadrează în *Zona de Responsabilitate Informativă – AIR* și în *Zona de Interes Informativ - AII*.

AIR și *AII* sunt stabilite în conformitate cu *Zona de Operații* a comandantului sau a beneficiarului de informații și vor fi dezvoltate continuu pe timpul procesului de planificare și luare a deciziei, ca urmare a modificării permanente a situației curente.

Din *CCIR, PIR și IR* rezultă misiunile de culegere care vor fi cuprinse în Planul de culegere a informațiilor.

În *Planul de culegere a informațiilor* sunt stabilite categoriile de informații care trebuie culese pentru a răspunde la cerințele de informații. Acesta este documentul de conducere prin care, cerințele de informații sunt convertite în

misiuni și prin care se asigură coordonarea și controlul efortului de culegere a informațiilor așa cum este prezentat în figura 2.

Când în organica structurii militare respective nu sunt elemente specifice de culegere sau acestea nu sunt disponibile, cerințele de informații sunt transmise sub formă de *Cereri de (pentru) Informații – RFI* la structurile de informații, de la alte niveluri ierarhice.

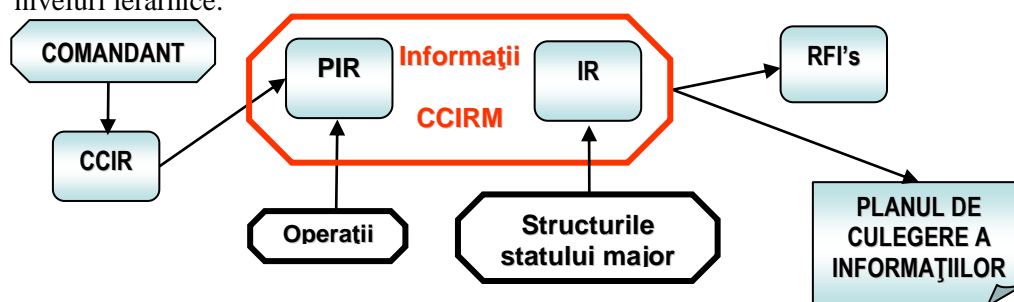

Figura 2. Locul procesului de Management al cerințelor de informații (CCIRM) în activitatea de stat major⁹³

Legendă:

CCIRM - Managementul cerințelor de informații și coordonarea culegerii (Collection Coordination and Intelligence Requirements Management)

CCIR - Cerințe Critice de Informații ale Comandantului (Commander's Critical Information Requirements)

PIR - Cereri Prioritare de Informații (Priority Information Request)

IR - Cereri de Informații (Information Request)

RFI - Cereri de (pentru) informații (Request for Information's)

În cadrul activității de stat major, locul procesului CCIRM, este prezentat în figura 2 din care reiese faptul că procesul de identificare, selectare și combatere a țintelor (Targeting Process) se bazează pe un algoritm performant pentru determinarea (detectarea, identificarea și localizarea) țintelor și inițierea unei reacții adecvate față de acestea în concordanță cu capacitățile și posibilitățile operaționale la dispoziție.

Ciclul informațional, reprezintă așadar baza procesului informațional constituind, de asemenea, fundația proceselor *ISTAR*, care semnifică - *Informații, Supraveghere, Achiziția țintelor* (identificarea, selectarea și combaterea acestora) și

⁹³ S.M.G./Cc.2.3, Manualul pentru pregătirea informativă a câmpului de luptă, Editura Militară, București, 2005, p. 96.

Recunoașterea precum și a activităților specifice pentru *Pregătirea Informativă a Câmpului de Luptă*, cunoscute sub acronimul *IPB*, ale căror componente sunt în legătură directă cu etapele ciclului informațional.

Procesul și ciclul „Intelligence”

Conform Doctrinei Aliate⁹⁴, valoarea informației, poate fi evidențiată atunci când se face asocieria unei informații cu alte informații existente/colectate deja sau atunci când este analizată în funcție de experiența de care dispune deja destinatarul informației. Datele în sine, colectate de un senzor, au un grad de utilizare relativ redus. Considerăm că, dacă formatul datelor colectate de la un senzor se modifică, acestea se pot transforma în informații.

Dacă acestea sunt corelate cu alte informații deja cunoscute și dacă sunt analizate în corelație cu experiențe trecute (colaționare și procesare), ele vor da naștere la un nou set de semnificații cu o altă valoare informativă, atunci proces este denumit „*intelligence*”.

Studiind relația dintre date, informații și „*intelligence*” putem concluziona că informațiile procesate sunt transformate în produse de „*intelligence*” care se obțin în urma unui proces structurat, denumit în doctrinele NATO sau ale unor state Aliate, *ciclu de „intelligence*”.

O traducere aproximativă pentru termenul „*intelligence*”, în cadrul doctrinelor militare românești, o reprezintă cuvântul „*informații*”. Deși cei doi termeni sunt similari nu reprezintă același conținut. Termenul „*informații*” este mai puțin cuprinzător decât „*intelligence*”, în sensul că informațiile sunt transformate în produse de „*intelligence*” prin intermediul ciclului de „*intelligence*”.

În abordare americană⁹⁵, termenul „*intelligence*” reprezintă un set important și distinct de informații relevante care există în toate categoriile ierarhiei cognitive și este integrat în procesul de comandă și control. Informațiile (incluzând și „*intelligence*”) de la toate eşaloanele, generează imaginea operațională comună. În același timp, paleta de cuprindere a termenului *informații* este mai largă în contextul relației „*intelligence* - *informații relevante* - *informații de execuție*”.

Într-o ediție mai nouă a Glosarului NATO de termeni și definiții, „*intelligence* reprezintă produsul rezultat în urma prelucrării informațiilor cu privire la națiunile străine, forțele sau elementele ostile ori potențial ostile sau zonele de operații actuale ori potențiale. Termenul este aplicat activității de producere a informațiilor și organizațiilor angajate în astfel de activități”⁹⁶.

⁹⁴ AJP 2, *Doctrina Aliată pentru informații, contrainformații și securitate*, 2003, p.1.2.1.

⁹⁵ FM 6-0, *Comanda și controlul în Forțele Terestre ale SUA*, 2003, art. 1-15 la 1-22.

⁹⁶ AAP 6, *Glosarul NATO de termeni și definiții*, 2010, p.2-I-6.

Analizând diferența dintre termenii „intelligence” și informații câțiva experți militari români, afirmă că „conceptul de „intelligence” reprezintă obținerea de informații relevante prelucrate (procesate) pentru înțelegerea exhaustivă a mediului operațional, acțiunilor și intențiilor inamicului și pentru generarea imaginii operaționale comune”⁹⁷.

Apreciem că, în cazul operațiilor întrunite multinaționale desfășurate de NATO, „intelligence” nu înseamnă informații ci reprezintă un proces complex prin care se determină intențiile și cursul de acțiune ale inamicului cel mai probabil.

În cadrul sistemelor și proceselor de bază implicate în planificarea operației întrunite multinaționale – „intelligence” poate avea atributul de: funcțiune de luptă; capacitate de luptă; ciclu; proces și sistem.

Dependența de informații a sistemelor de comandă și control este exprimată cu claritate și în unele lucrări de specialitate⁹⁸ autohtone.

Din evoluția conceptului de sistem de comandă, control, comunicații, calculatoare și informații militare, C4I, pe care îl prezentăm în continuare, se poate vedea locul, rolul și permanența prezenței componentei de informații:

- C2 (comandă și control), reprezintă funcțiile de bază ale procesului managerial;

- C3 (comandă, control și comunicații), afirmă rolul vital al comunicațiilor în realizarea sistemului și desfășurarea procesului de comandă și control. În Doctrinile Aliate există abordări diferite ale acestui acronim. Astfel, în Glosarul de termeni NATO, C3 reprezintă acronimul termenilor consultanță, comandă și control (*Consultation, Command and Control*), în timp ce în Doctrina Aliată întrunită, C3I reprezintă comandă, control, comunicații și informații/intelligence. În urma studiului Doctrinelor Aliate, am observat că astfel de abordări parțial diferite sunt foarte rare și nu influențează înțelegerea comună a noțiunilor prezentate;

- C3I (comandă, control, comunicații și informații/intelligence), consacră rolul informațiilor/intelligence în etapa actuală;

- C4I (comandă, control, comunicații, calculatoare și informații/intelligence), stabilește rolul calculatoarelor în stocarea, prelucrarea și transmiterea volumului foarte mare de informații necesare în pregătirea și desfășurarea operațiilor moderne; a permis apariția conceptului de conducere - decizie în timp aproape real;

⁹⁷ Constantin Alexandrescu, Gelu Alexandrescu și Gheorghe Boaru, *op.cit.*, p.25.

⁹⁸ SMG 6.0, *Doctrina pentru sprijinul cu sisteme de comandă, control, comunicații, computere și informații (C4I) în operațiile întrunite*, București, 2004.

• *C4I2 (comandă, control, comunicații, calculatoare, informații/intelligence și interoperabilitate)* impune nevoia unei viziuni comune a Statelor NATO privind realizarea sistemelor informaționale în cadrul operațiilor Alianței.

NATO, utilizează sintagma *C3I* cu sensul „*comandă, control, comunicații și intelligence*“, iar sistemele de sprijin/suport informațional sunt reprezentate de sistemele de comunicații și informații (*CIS - Communication and Information Systems*).

NATO mai utilizează și alți termeni conecși, cum sunt *C2CS (Sisteme de comunicații de comandă și control)* și *C2IS (Sisteme informaționale de comandă și control)*.

Conform Doctrinei Aliate întrunite citată mai înainte, în limbajul *NATO* întâlnim, de asemenea, sintagma *C3I* având sensul „*comandă, control, comunicații și intelligence*“ și termenul *CIS* cu sensul „*sistemele de comunicații și informații*”

În publicațiile militare de specialitate mai recente, se utilizează și acronimul *C4ISTAR*.

Conform opiniei unor specialiști militari români⁹⁹, în armatele statelor membre *NATO*, pentru integrarea activităților de informații/intelligence sub o denumire unică, este standardizat conceptul *ISTAR (intelligence, supraveghere, achiziția țintelor și recunoaștere)*. Aceiași autori mai precizează că se mai folosesc diferite variante ale acronimului *ISTAR* cum ar fi: *STAR, RSTA, STA, ISR*, pentru evidențierea numai a unor activități informaționale parțiale.

În analiza procesului de intelligence am considerat Doctrina *NATO* pentru intelligence ca fiind sistemul de referință pentru că la aceasta au fost raportate aspectele de „intelligence” analizate din activitatea unor Forțe *NATO*, a unor Forțe Armate ale unor state Aliate precum și a Doctrinelor de „intelligence” ale acestora¹⁰⁰.

Pentru realizarea cerințelor de „intelligence” sunt necesare structuri de „intelligence” adaptate noilor realități ale mediului operațional, bazate pe o pregătire care să le permită abordarea cu succes a provocărilor legate de aplicarea noilor concepte Aliate: „*hybrid operations*”, „*comprehensive approach*”, „*information sharing*”, „*need to know vs. need to share*”.

⁹⁹ Constantin Alexandrescu, Gelu Alexandrescu, Gheorghe Boaru, *op.cit.* p. 24-25.

¹⁰⁰ *Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite (a Forțelor Armate ale României, n.a.)*, 2003;

Doctrina pentru intelligence în operațiile întrunite (a Forțelor Armate ale Canadei, n.a.), 2003; *JDP 2-00, Înțelegerea și sprijinul de intelligence în operațiile întrunite (a Forțelor Armate ale Marii Britanii, n.a.)*, 2011;

JP-2, Intelligence în operațiile întrunite (a Forțelor Armate ale Statelor Unite ale Americii, n.a.), 2007.

În abordare modernă, adaptată acestor noi concepte și cerințe termenul „intelligence” este tratat ca: funcțiune de luptă; capacitate de luptă; ciclul de intelligence; proces de intelligence; sistem de intelligence.

Termenii analizați, explicațiile sau definițiile utilizate în acest articol sunt conforme cu Glosarul NATO de termeni și definiții, AAP-6.

În Doctrina NATO de „intelligence”, sunt prevăzute opt principii de bază ale activității de „intelligence”, pe care le prezentăm în continuare:

1. *Controlul centralizat* - este necesar pentru a evita dublarea nejustificată a muncii, asigurarea sprijinului reciproc și utilizarea eficientă a tuturor resurselor;

2. *Oportunitatea* - oricât de valoroasă este o informație sau un produs de „intelligence”, dacă acestea nu sunt diseminate utilizatorilor autorizați în timp oportun, acestea nu mai sunt relevante.

Foarte important: sursele și agențiile de „intelligence” trebuie să fie în măsură să reflecte, fără întârziere, orice modificări semnificative ale situației din zona de operații întrunite;

3. *Exploatarea sistematică* - sursele și agențiile trebuie să fie exploatate sistematic, prin intermediul unei planificări metodice, bazată pe o cunoaștere aprofundată a capabilităților și a limitelor lor;

4. *Obiectivitatea* - trebuie interzisă orice încercare de a denatura anumite informații pentru a se potrivi unor idei preconcepute;

5. *Accesibilitatea* - informațiile relevante și datele operative trebuie să fie disponibile și ușor accesibile pentru personalul de „intelligence” și pentru utilizatorii autorizați. Toate informațiile și produsele de „intelligence” trebuie procesate de către personalul de „intelligence” din statul major al Grupării de forțe întrunite multinaționale. Acest fapt presupune colacionarea, compararea datelor și informațiilor cu cele obținute anterior. Produsele de „intelligence” nu au nici o valoare dacă nu sunt diseminate sau dacă nu sunt accesibile utilizatorilor autorizați care au nevoie de ele;

6. *Capacitatea de reacție* - personalul de „intelligence” trebuie să răspundă prompt la cerințele prioritare de informații/intelligence ale comandantului în orice moment;

7. *Protecția surselor* - toate sursele de informații trebuie să fie protejate în mod adecvat;

8. *Revederea continuă* - produsele de „intelligence” trebuie să fie reanalizate în permanență, iar dacă este necesar, revizuite, luându-se în considerare informațiile noi și comparându-le cu cele cunoscute deja.

Pentru a ne edifica mai bine asupra contribuției „intelligence” la managementul sprijinului de „intelligence” în operațiile întrunite multinaționale,

considerăm că este util a prezenta în continuare nivelurile și tipurile de „intelligence”.

Conform doctrinei NATO de „intelligence” sunt precizate trei niveluri ale activității de „intelligence” - de nivel strategic, operativ și tactic, astfel:

1., *„Intelligence” de nivel strategic* - contribuie la realizarea politicii, planificării militare și la furnizarea de indicații de avertizare la nivel național și/sau internațional;

2., *„Intelligence” de nivel operativ* - contribuie la planificarea, executarea și sprijinul campaniilor și operațiilor întrunite multinaționale, care se desfășoară într-o zonă de operații întrunite (Joint Operations Area - JOA) și este condusă de un comandament întrunit. Altfel spus, este activitatea de „intelligence” desfășurată în zona de interes informativ/pentru intelligence (Area of Intelligence Interest - AII) a comandantului forței întrunite (Joint Force Commander - JFC);

3., *„Intelligence” de nivel tactic* - contribuie la planificarea și executarea operațiilor de nivel tactic. La acest nivel, activitatea de „intelligence” cuprinde atât activitatea personalului de „intelligence” din statul major, cât și activitatea structurilor de „intelligence” din cadrul forței de nivel tactic.

Pe timpul desfășurării operațiilor întrunite multinaționale, conform aceleiași Doctrine, sunt utilizate trei tipuri de produse de „intelligence”:

1. *De bază* - produse de „intelligence” despre un subiect care este menținut în baza de date și care sunt actualizate atât pe timp de pace cât și pe timpul operațiilor întrunite multinaționale desfășurate de NATO. Conform Glosarului AAP-6, acestea reprezintă „produsele de intelligence, pe orice subiect, care pot fi folosite ca material de referință pentru planificare și ca bază pentru procesarea informațiilor/produselor de intelligence ulterioare”¹⁰¹.

2. *Curente* - produse de „intelligence” realizate ca răspuns la cerințele de „intelligence” ale comandantului Grupării de forțe întrunite multinaționale (CCJTF¹⁰²) pentru conducerea operației curente și planificarea operației viitoare. Acestea se referă la evenimente care au loc pe timpul operațiilor întrunite multinaționale desfășurate de NATO. Conform Glosarului AAP-6, „produsele de intelligence curente reflectă situația curentă, atât la nivel strategic cât și la nivel tactic”¹⁰³.

3. *Pentru achiziția țintelor* - produsele de „intelligence” care asigură date pentru procesul de achiziție a țintelor, „targeting”, care reprezintă „procesul de selectare și prioritizare a țintelor și de furnizare a unui feedback corespunzător împotriva acestora, luând în considerare cerințele operaționale și capacitățile

¹⁰¹ AAP-6, *Glosarul NATO de termeni și definiții*, 2010, p. 2-B-2.

¹⁰² CCJTF - Commander Combined Joint Task Force.

¹⁰³ AAP-6, *Op.cit.*, p. 2-C-20.

*Grupării de forțe întrunite multinaționale*¹⁰⁴. Cea mai eficientă utilizare a acestui proces are loc pe timpul sprijinului de foc al ofensivei.

Conform AAP-6, „*produsele de intelligence pentru achiziția țintelor descriu și localizează componentele unei ținte sau ale unui complex de ținte, indică vulnerabilitatea acestora și stabilește importanța lor*”.

Activitatea de intelligence se desfășoară prin intermediul surselor și agențiilor de intelligence. În conformitate cu Doctrina NATO de intelligence, o „*sursă*” reprezintă o persoană sau un lucru de la care se pot obține informații.

Conform aceleiași Doctrine NATO, „*sursa*” reprezintă originea primară a informației, fie că informația este deținută de sursă, fie că sursa demonstrează prin activitatea proprie, că informația există. O sursă nu are capacitatea de a procesa informații. Singura modificare pe care sursa o poate efectua la informații constă în schimbarea formatului acestora. Acest lucru poate consta, de exemplu, într-o traducere dintr-o limbă în alta printr-un contact uman sau într-o conversie a unei imagini, dintr-o imagine vizuală într-un semnal digital, de către un satelit. „*Collector-ul/ agentul/agenția/sistemul de colectare*” este persoana sau sistemul care obține informația de la sursă.

„*Agenția de intelligence*” este definită conform Glosarului AAP-6, ca fiind o persoană sau o organizație angajate în culegerea și/sau procesarea informațiilor. O agenție de intelligence poate să culegă și să proceseze informațiile, sau poate doar să le culegă și să le transmită altei agenții care să le proceseze. În Doctrina NATO de „intelligence” se preizează faptul că într-o parte a spectrului agențiilor de „intelligence” sunt structurile de cercetare de infanterie care raportează despre activitățile inamicului, iar în cealaltă parte a spectrului sunt un număr mare de agenții guvernamentale care primesc informații dintr-o mare varietate de surse și care dispun și aplică o mare putere de procesare a informațiilor, în scopul de a asigura produsele de „intelligence” la nivel strategic.

Conform Doctrinei NATO¹⁰⁵, sursele de „intelligence” provin din:

- informații din semnale (*SIGINT*) care sunt derivate din interceptarea comunicațiilor - Communication Intelligence (*COMINT*) și din alte emisii electromagnetice - Electronic Intelligence (*ELINT*);
- informații din surse umane (*HUMINT*);
- informații din imagini (*IMINT*);
- informații din surse deschise (*OSINT*).

Privind ciclul de „intelligence”, în doctrina NATO¹⁰⁶, sunt prevăzute 4 etape ale ciclului de „intelligence”:

¹⁰⁴ Idem, p. 2-T-3.

¹⁰⁵ AJP-01 (D), *Doctrina Aliată întrunită*, 2010, p. 1-2-5.

- direcționarea;
- culegerea;
- procesarea;
- diseminarea.

Din abordările dinainte rezultă cu claritate că la baza desfășurării procesului de „intelligence” stă ciclul de „intelligence”.

Sistemul ISTAR în acțiunile militare moderne

Ciclul de „intelligence” este considerat fundamentul pe care se desfășoară și procesele *ISTAR*, *IPB* (*Intelligence Preparation of the Battlespace*, Pregătirea de intelligence a spațiului de luptă) și *JIPOE* (*Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment*, Pregătirea de intelligence a mediului operațional).

Doctrina NATO de „intelligence”¹⁰⁷ prezintă de asemenea ciclul de „intelligence”, supraveghere, recunoaștere/cercetare și achiziție a țintelor (*Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance-ISTAR*).

Astfel, *ISTAR* este definit ca „o activitate specifică pentru operațiile de intelligence, care integrează și sincronizează planificarea și exploatarea senzorilor și mijloacelor de intelligence, supraveghere, recunoaștere și achiziție a țintelor, cu sistemele de procesare, exploatare, stabilire (fixare) a țintelor („targeting”) și diseminare, în sprijinul direct al executării operațiilor curente și planificării operațiilor viitoare”¹⁰⁸.

În armatele statelor membre NATO, pentru integrarea activităților de informații sub o denumire unică, este standardizat conceptul *ISTAR* care constituie o componentă principală a sistemului informațional militar, relativ independentă, și definește un complex de echipamente și funcții ce asigură asistarea forțelor luptătoare pentru exploatarea rețelelor de senzori proprii și a altor echipamente specifice, precum și pentru managementul informației.

În Armata României, Conform *Doctrinei pentru Informații, Contrainformații și Securitate a Armatei*, conceptul *ISTAR* a fost acceptat și integrat în normele specifice naționale ca o „soluție de natură organizatorică menită să integreze funcțional totalitatea capacităților de colectare disponibile, definite normativ, în condițiile utilizării unui ansamblu de acțiuni, procedee, măsuri și resurse (tehnice, umane, financiare etc.)”¹⁰⁹. Acest concept a fost proiectat normativ pentru a asigura „legătura dintre culegerea, procesarea și diseminarea datelor și

¹⁰⁶ Idem., p. 1-3-2.

¹⁰⁷ AJP-2, *Doctrina Aliată pentru informații, contrainformații și securitate*, 2003, p. 1-4-1.

¹⁰⁸ Definiție funcțională convenită de către Grupul Întrunit de Supervizare ISTAR (Joint ISTAR Custodial Group).

¹⁰⁹ IPS-3, *Doctrina pentru Informații, Contrainformații și Securitate a Armatei*, București, 2005, p.34.

informațiilor în vederea sprijinirii comandantului pentru atingerea obiectivelor operaționale din spectrul de conflict”¹¹⁰.

În concluzie faptul că există o astfel de capacitate normativă și de execuție în domeniul informațiilor militare, la nivelul Armatei României, demonstrează că esența concepției de integrare a eforturilor de sprijin informativ este de utilizare într-un mediu integrat a tuturor posibilităților oferite pentru acest domeniu și care permite integrarea mediului procedural românesc cu cel al altor state membre NATO.

BIBLIOGRAFIE

- AAP-6, *NATO Glossary of terms and definitions*, 2010;
Air Force Doctrine Document 2-9, *Intelligence, Surveillance and Reconnaissance Operations*, iunie 2007;
AJP-01 (D), (*Allied Joint Doctrine*) *Doctrina Aliată întrunită*, 2010;
AJP-2, *Doctrina Aliată pentru informații, contrainformații și securitate*, 2003;
Doctrina pentru intelligence în operațiile întrunite Forțelor Armate ale Canadei, 2003;
Doctrina pentru Sprijinul cu Informații al Operațiilor Întrunite, București, 2003;
FM 6-0, *Comanda și controlul în Forțele Terestre ale SUA*, 2003;
I.P.S.- 3.1, *Manualul privind procedurile de informații militare pentru sprijinul operațiilor*, SMG, București, 2006;
I.P.S.-3, *Doctrina pentru informații, contrainformații și securitate a armatei*, București, 2005;
Joint Vision 2020, *Americas Military - Preparing for Tomorrow*, USA, GPO, Washington, D.C., June 2000;
JP 2.0, *Joint Intelligence, Defence Department*, 2013;
JP-2, *Intelligence în operațiile întrunite a Forțelor Armate ale Statelor Unite ale Americii*, 2007;
S.M.G./Cc.-2.3, *Manualul pentru pregătirea informativă a câmpului de luptă*, București 2005;
SMG 6.0, *Doctrina pentru sprijinul cu sisteme de comandă, control, comunicații, computere și informații (C4I) în operațiile întrunite*, București, 2004;

¹¹⁰ Idem, p. 35.

- ALEXANDRESCU C., ALEXANDRESCU G., BOARU G., *Sisteme informaționale militare- servicii și tehnologie*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010;
- ALEXANDRESCU C., ALEXANDRESCU G., BOARU G., *Sisteme informaționale - fundamente teoretice*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009;
- ALEXANDRESCU C., BOARU G., ALEXANDRESCU G., *Bazele teoretice ale sistemelor informaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2014;
- ALEXANDRESCU G., BOARU G., ALEXANDRESCU C., *Sisteme informaționale pentru management*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012;
- CHIRIAC M., *Cercetarea în acțiunile de luptă*, Editura Academiei Militare, București, 1979;
- SAVU G., A. Pârlog, *Producția de intelligence*, Editura MEDRO, București, 2008;
- SAVU G., *Rolul și misiunile Serviciului de Informații Militare - activitățile necesare executării cercetării strategice*, GMR, nr. 6, 2006;
- SAVU G., *Rolul și misiunile Serviciului de Informații Militare - activitățile necesare executării cercetării strategice*, GMR, nr. 6, 2006;
- TOPOR S., CĂLIN I., NIȚU C., CRĂCIUN D.-N., *Despre informații și sisteme informaționale militare*, Editura BREN, București, 2008.

ROLUL INSTITUȚIILOR NAȚIONALE PENTRU COMBATAREA CRIMEI ORGANIZATE TRANSFRONTALIERE

THE ROLE OF NATIONAL INSTITUTIONS IN COMBATING CROSS-BORDER ORGANIZED CRIME

*Drd. Eduard Paul PETRESCUL**

Rezumat: În această lucrare sunt prezentate câteva aspecte despre crima organizată transfrontalieră și despre rolul instituțiilor naționale privind lupta împotriva crimei organizate.

În zilele noastre, crima organizată transfrontalieră reprezintă un mare pericol pentru toate statele, indiferent de mărimea sau puterea lor economică. Definirea crimei organizate transfrontaliere este foarte importantă pentru înțelegerea luptei împotriva acestei crime și strategiilor de eradicare/combateră, cât și prevenția crimei organizate.

La sfârșit se trage o concluzie privind rolul instituțiilor românești în această luptă privind crima organizată transfrontalieră.

Cuvinte-cheie: crima organizată transfrontalieră, amenințare împotriva statului de drept, democrație, drepturi fundamentale și libertăți, reformă economico-financiară.

Abstract: The paper presents a few aspects of cross-border or transnational organized crime and the role of national institutions in the struggle against organized crime. Nowadays, cross-border organized crime represents a great danger for all the states, no matter their size or economic power. Defining cross-border organized crime is very important for understanding the struggle against it as well as the strategies and tactics meant to prevent and eradicate organized crime. In the last part, a conclusion is drawn regarding to the role of the Romanian institutions in this struggle against cross-border organized crime.

Keywords: cross-border organized crime, threat against the rule of law, democracy, fundamental rights and freedoms, economic-financial reform.

I ntroducere

Rețelele de Crimă Organizată Transfrontalieră (COT) planifică, organizează și execută acțiuni și activități în domeniul: extorcării; racketing; traficului de droguri, arme, oameni/carne vie; falsificării banilor și documentelor; crimei economico-financiare; fraudei și evaziunii fiscale și spălării banilor; exploatarea

* Doctorand la Universitatea Națională de Apărare Carol I - Informații și securitate națională, E-mail: eduard.petrescul@yahoo.com

sexuală a femeilor traficate; infracțiunilor privind mediul ambiant (infracțiunilor ecologice); imigrării ilegale; contrabandei (în special cu țigări) etc.

În statele din Sud-Estul Europei, organizațiile de COT** profită de orice oportunitate oferită de procesul complex de transformare socială, politică și economică de genul celor ce se desfășoară și în țara noastră. În România, COT a depășit dimensiunile critice și a devenit o amenințare împotriva statului de drept, democrației, drepturilor fundamentale și libertăților omului, reformei economico-financiare, progresului social, dezvoltării durabile și securității naționale.

Astăzi, COT și corupția reprezintă grave amenințări pentru toți cetățenii onești; ele accentuează permanent sărăcia, împiedică dezvoltarea economico-socială a statelor, diminuează oferta de servicii publice de bază, aduc grave prejudicii democrației și securității națiunilor. COT și corupția distrug competiția capitalistă bazată pe prețuri și calitate și instaurează procesul de corupție bazat pe mită cu consecințe extrem de grave asupra dezvoltării vieții economico-sociale a statelor. De aceea ele sunt două dintre cele mai mari amenințări la adresa dezvoltării oricărei societăți/națiuni și trebuie combătute de instituțiile statului, de organizațiile internaționale și de ONG-uri naționale și internaționale pe baza unor legi, strategii și programe naționale și internaționale.

Amenințările crimei organizate transnaționale

Pentru mai buna înțelegere a fenomenelor de crimă organizată și de corupție este necesară mai întâi definirea unor concepte. Conceptul de crimă organizată este legat de organizațiile nelegale care acționează pe baza unei conspirații criminale, prin propagarea terorii, corupției și manipulării ilegale a oamenilor și instituțiilor de stat, având o organizare judicios structurată în scopul obținerii unor profituri mari și a altor avantaje ilicite. Principalele activități/acțiuni ale crimei organizate sunt: coruperea funcționarilor publici; trafic de persoane; trafic de droguri și substanțe psihotrope; spălarea banilor; trafic de armament; falsificarea bancnotelor/banilor și documentelor; furt și trafic de obiecte culturale; furt și trafic de materiale nucleare și folosirea lor împotriva oamenilor; acțiuni teroriste; furt și trafic de autovehicule etc.

În acest context conceptul de corupție înseamnă „*folosirea abuzivă a puterii în interes propriu*”¹¹¹.

COT s-a adaptat perfect la noile condiții oferite de globalizare, respectiv la: internaționalizarea informației; diminuarea suveranității statelor și utilizarea

** COT - Crimă Organizată Transfrontalieră

¹¹¹ Cristina Vasile-Mardale, *Criminalitatea organizată transfrontalieră – o amenințare în expansiune*, Univers Strategic, nr. 2, iunie, 2010, București, Editura Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, p. 146.

reglementărilor internaționale; creșterea fără precedent a schimbărilor informaționale, economice și altele între state, entități economice, internaționale etc.; folosirea unor baze de date și rețele (reale și virtuale) de către COT.¹¹²

Grupul de crimă organizată poate fi definit ca fiind o organizație formată din cel puțin trei persoane care acționează pe o perioadă mare de timp cu scopul comiterii unor grave infracțiuni printr-o acțiune bine orchestrată și dirijată utilizând corupția, violența, intimidarea, amenințarea și alte metode și mijloace pentru obținerea (directă sau indirectă) a profiturilor financiare sau materiale.¹¹³

Prin corupție, amenințare și violență, COT își extinde afacerile ilegale și influențează funcționarii administrației publice, instanțele de judecată și instituțiile statului în scopul obținerii unor beneficii financiare și materiale sau de altă natură.

Rețelele de COT au acționat în secolul XXI în special în domeniul traficului ilicit de droguri, persoane și carne vie, falsificării bancnotelor, CEC-urilor și cărților de credit, migrației ilegale, materialelor NBC*, spălării banilor, fabricării și traficului de droguri sintetice și terorismului.¹¹⁴

Din experiența specialiștilor în COT a reieșit că nu întotdeauna se poate dovedi caracterul organizat al COT, ci doar atunci când fenomenul este analizat din perspectivă internațională.¹¹⁵

Societățile democratice ale statelor membre UE și în special ale statelor occidentale sunt ușor de penetrat de agenții crimei organizate transfrontaliere care pot amenința ordinea publică și siguranța națională dacă instituțiile naționale care au rol în combaterea crimei organizate nu pun oportunități în aplicare măsurile legale.

Terorismul și crima organizată sunt două pericole mari la adresa securității naționale a statelor și se manifestă sub noi forme, care constau în organizarea unor rețele perfecționate cu o funcționare mai eficientă și în modificarea tipologiei agenților crimei organizate și a acțiunilor comise.

Structurile de drept ale statelor nu mai pot face față cu succes combaterii și distrugerii rețelelor de crimă organizată transfrontaliere căci aceste rețele au o putere din ce în ce mai mare ajungând chiar să aibă puterea de a controla aproape toate domeniile: cibernetic, informatic, financiar, politic, economic etc.

Analizând prevederea constituțională: „CSAT organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și securitatea națională”¹¹⁶, rezultă că este vorba și de COT.

¹¹² Ibidem, p. 147.

¹¹³ Idem.

* nucleare, biologice și chimice

¹¹⁴ Idem.

¹¹⁵ Idem.

¹¹⁶ *Constituția României*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767/31.10.2003.

Pe plan internațional COT a căpătat caracteristici noi prin lărgirea sferei de cuprindere și acționare la o amploare fără precedent. COT amenință suveranitatea națională, democrația, economia națională din statele foste comuniste deoarece acționează conform strategiei companiilor transnaționale (multinaționale) prin alianțe și acorduri pentru a-și asigura o mai mare protecție împotriva instituțiilor naționale.

Crima organizată a devenit un fenomen omniprezent în societate și o amenințare la adresa securității naționale și o adevărată frână a dezvoltării economice a statelor. Crima organizată și corupția merg mână în mână deoarece organizațiile criminale nu-și pot realiza obiectivele fără a corupe pe funcționarii din economia națională și din instituțiile statului. De aceea există funcționari corupți începând cu funcțiile mici și ajungând până la cele mai înalte. După anul 1989 în România s-au format și s-au organizat anumite grupuri de interese economice care au corupt politicieni cu funcții înalte. În acest fel au apărut rețelele de crimă organizată care au acționat în secret, în grup, sistematic pentru a influența deciziile luate de instituțiile statului prin corupție, șantaj și chiar violență.

Crima organizată transnațională are o serie de caracteristici¹¹⁷ printre care evidențiem următoarele (figura nr. 1):

1. Lărgirea capacității de acțiune a organizației criminale (COT) și de concurență nelegală;
2. Asigurarea siguranței agenților de crimă organizată în fața instanțelor de judecată;
3. Specializarea funcțiilor agenților grupului criminal;
4. Realizarea ierarhizării agenților grupului criminal;
5. Respectarea unui comportament strict („omerta”) al membrilor organizației de crimă organizată;
6. Obiectivul/scopul acțiunilor organizațiilor de crimă organizată este obținerea de profituri uriașe;
7. Producerea și vinderea de produse sau de servicii ilegale;
8. Participarea nelegală la procesul de elaborare a deciziilor (politice, economice și financiare);
9. Afaceri legale ale organizațiilor de crimă organizată;
10. Acțiuni/acte de corupere a funcționarilor/demnitărilor.

¹¹⁷ Benone Andronic, Eugen Siteanu, *Implicațiile corupției și ale crimei organizate asupra sistemului social din perspective securității naționale*, Revista de Științe Militare Nr. 1/2014, pp. 37-38.

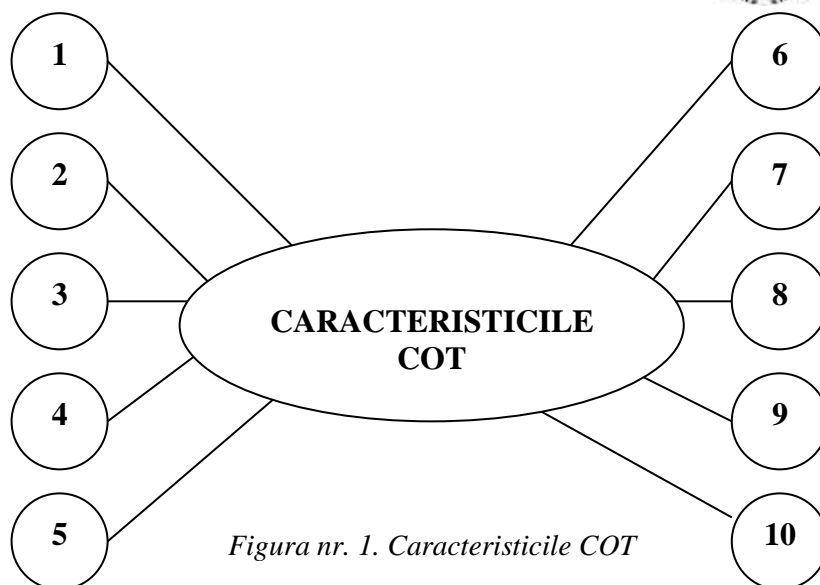

Figura nr. 1. Caracteristicile COT

Din cele menționate anterior rezultă că prin influențarea demnitarilor corupți se pot adopta sau respinge unele decizii care să favorizeze crima organizată și se poate asigura securitatea acelor organizații criminale. După 1990, COT a reușit să-și infiltreze agenții lor în partide politice, în sindicate, în unele instituții ale statului, inclusiv în instanțele de judecată.

S-a constatat că de mulți ani crima organizată acționează în deplin secret și câștigă nelegal/illegal profituri fabuloase, organizându-și activitatea pe carteluri, pe teritorii și dispune de monopol în diferite domenii/sfere. Totodată, crima organizată aplică metode criminale în economie, finanțe etc. și este un pericol major împotriva statului pentru că are o mare putere financiară cu ajutorul căreia deturneză procesele democratice și manipulează/conduce în secret procesele din economie, politică, justiție și domeniul social (figura nr. 2). Astfel, crima organizată a reușit să dezorganizeze activitățile politice, sociale și spirituale distrugând independența justiției.

Prin crimă organizată se înțelege un tip/fel distinct de criminalitate deși se aseamănă cu criminalitatea de grup, cu crima profesională și cu cea de recidivă. Crima organizată este legată de activitățile criminale transnaționale, având caracter internațional (regional, continental și intercontinental), care a cunoscut o largă extindere datorită fenomenului globalizării, a tehnologiei IT&C, a proceselor economice, financiare și a transporturilor. Crima organizată funcționează pe bază de amenințări, corupție și șantaj în care actorii sunt marii maeștri criminali.

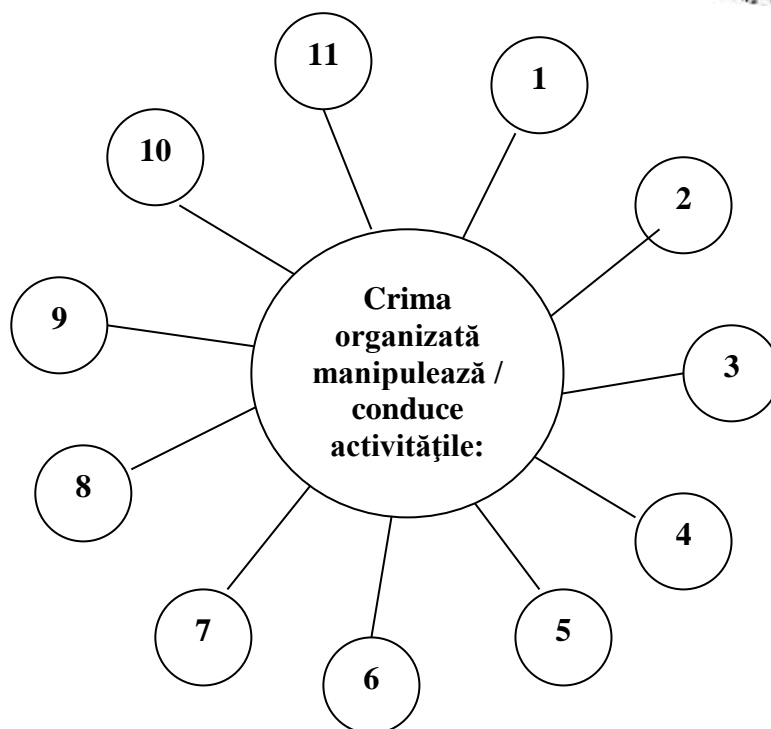

Figura nr. 2. Activități manipulate/conduse de crima organizată
 În care: 1 – economice; 2 – politice; 3- financiare; 4 – siguranță națională;
 5: spirituale; 6 – ordine publică; 7 – legislative; 8 – din justiție; 9 –
 sociale; 10 – sindicale; 11 – din administrația publică.

Fiecare organizație criminală are cel puțin un interlop corupător care identifică funcționarii care pot fi corupți și pe care îi mituiește, îi șantajează și îi intimidează; este vorba de funcționarii din poliție, jandarmerie, justiție, guvern, Parlament, dar și pe cei din mediul economico-financiar.¹¹⁸

Dezvoltarea COT a fost favorizată de un ansamblu de factori naționali și internaționali printre care amintim: apariția și evoluția noului concept al „spațiului european comun” care a creat niște oportunități formidabile COT datorită universalității rețelelor Uniunii Europene; mecanismele fragile, insuficient dezvoltate și verificate în practica economică de fostele țări socialiste; scăparea de sub control a fenomenului imigraționist din statele membre ale UE și apariția unor

¹¹⁸ Benone Andronic, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 38.

rețele ale COT pe criterii etnice ce au devenit niște insule de criminalitate greu de contracarat de instituțiile statului din cauza diferențelor lingvistice, culturale și manierei inedite în care funcționează; revoluția IT&C a determinat creșterea nivelului de flexibilitate și mobilitate a rețelelor COT; libera circulație a persoanelor și bunurilor în spațiul UE a creat condiții excepționale de dezvoltare a activităților COT.

Corupția se clasifică în funcție de nivelul la care se comit actele de corupție în: crima stradală, crima în afaceri și crima instituționalizată. Primele două fac parte din crima administrativă reprezentând mita ce se dă vameșului, doctorului, polițistului de controlul circulației, iar ultima formă se referă la cele mai înalte funcții publice, până la vârful statului, până la corupția „de stat”. Prin crima instituționalizată se înțelege luarea deciziilor guvernamentale sau politice în favoarea intereselor particulare sau de grup.¹¹⁹

Combaterea COT de către instituțiile naționale

Faptele noi care sunt comise azi nu se mai pot contracara/combate cu ajutorul vechilor strategii și măsuri/acțiuni ale forțelor de ordine publică, serviciilor de informații și autorității judecătorești (instanțelor judecătorești și Ministerului Public), ci printr-o nouă strategie de cooperare a acestor forțe și participarea opiniei publice la acțiuni de ajutorare a lor.

Securitatea națională și în special COT nu poate fi de competența doar a unei instituții naționale indiferent de categoria ei (armată, ordine publică, siguranță națională, instanțe judecătorești, serviciu secret, DIICOT*, DNA etc.).

Este nevoie de un efort comun al instituțiilor abilitate naționale și internaționale (UE și ONU) și a unor instituții europene specializate (EUROPOL**, FRONTEX***), într-o abordare holistică/globală.¹²⁰ Dar în conformitate cu titlul articolului nostru, în această lucrare ne vom cantona doar la rolul instituțiilor naționale și instituțiilor internaționale în combaterea COT.

Strategiile de combatere a COT trebuie să asigure angajarea cetățenilor României în lupta împotriva COT pentru ca aceasta să nu mai aibă caracter generalizat și instituționalizat și să nu mai afecteze întreaga economie națională și administrație.

¹¹⁹ Ibidem, p. 44.

* Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism

** Oficiul European de Poliție

*** Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operaționale la Frontierele Externe ale Statelor Membre ale UE.

¹²⁰ Anghel Andreescu, *Implicarea Organizației Atlanticului de Nord în managementul situațiilor de criză determinate de combaterea terorismului și a crimei organizate*, Revista de Științe Militare, nr. 4/2014, p. 42-43.

În procesul globalizării se diferențiază două tendințe opuse: unele benefice și altele negative; printre acestea din urmă se remarcă COT, corupția și criminalitatea economico-financiară care distrug sistemele economico-financiare și instituțiile statelor democratice pe fondul unor legi ineficiente, a relațiilor ilegale dintre domeniile economice, politice și administrației de stat și a slabei cooperări dintre ministerele și alte instituții ale statului / care au atribuții în combaterea COT.

Corupția și crima organizată sunt prezente în toate statele numai că unele sunt mai puțin vulnerabile decât altele care suferă efecte dintre cele mai grave ale crimei organizate și corupției ce s-au extins, aflându-se într-o strânsă legătură de cauzalitate cu dezvoltarea economico-financiară și socială a țării și mai ales cu disfuncțiile din aceste domenii. Din aceste cauze este posibil ca unele state să fie preluate (capturate) și conduse de COT prin corupție la cel mai înalt nivel.¹²¹

În consecință, problemele grave de combatere a COT și corupției au determinat comunitatea internațională să elaboreze o strategie globală în care sunt enunțate o serie de măsuri economice, sociale, legislative și tehnico-economice care privesc toate aspectele economice și sociale. De asemenea, pentru realizarea acestei strategii există numeroase instrumente anticorupție și de combatere a COT de unele organizații internaționale (ONU, OECD*, UE, Consiliul Europei etc.).

În țara noastră, timp de peste 25 de ani, s-au abrogat unele legi, fără nici un discernământ fără a se înlocui cu altele, sub motivul că aparțineau unui alt guvern, care au instaurat haos și vidul legislativ în societatea românească. În plus, legile sau ordonanțele de guvern elaborate și aprobate la repezeală de Parlament sau de Guvern au favorizat proliferarea COT și marii corupții (crime instituționalizate). Instituțiile statului specializate în lupta împotriva COT trebuie să ia măsuri drastice în scopul limitării puterii COT, diminuării acesteia și pe termen lung, eradicării fenomenului COT, ceea ce este foarte greu de realizat.

Guvernul, Parlamentul și alte instituții naționale nu au acționat mereu eficace și eficient împotriva COT, ci cu unele erori grave în domeniul legislativ:

- apariția unor grave incoerențe sau lacune în cuprinsul unor legi și O.G. (O.U.G.) cum ar fi, de exemplu: ambiguitatea unor reglementări sau chiar lipsa lor, tratarea în legi diferite a unor infracțiuni/contravenții fără o delimitare exactă între acestea, modificarea frecventă a unor legi (acte normative), ceea ce conducea la unele confuzii în interpretarea legilor;
- instabilitatea cronică a reglementărilor juridice;

¹²¹ Teodor Frunzeti, Vladimir Zodiac, *Lumea 2009. Enciclopedie politică și militară (Studii strategice și de securitate)*, Editura CTEA, București, 2009, p. 1050.

* Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

- abrogarea frecventă a unor reglementări și existența uneori a unui vid legislativ care au diminuat autoritatea și eficiența instituțiilor abilitate în lupta împotriva COT;

- erori în percepția și implementarea legilor;
- dispoziții legale/procedurale penale care au limitat capacitățile de acțiune ale organelor de cercetare penală etc.

Instituțiile statului sunt obligate să combată COT și corupția și să apere cetățenii împotriva abuzurilor săvârșite de autorități. UE a scos în evidență în numeroase cazuri „*incapacitatea instituțiilor României de a combate fenomenul corupției*”¹²², însă unii demnitari români nu iau în considerație aceste sesizări și alții chiar le-au negat.

Rețelele de COT au sume enorme de bani acumulate prin activități ilicite și prin coruperea unor politicieni și magistrați din mai toate instituțiile statului, care au devenit vulnerabile și ineficiente în lupta împotriva organizațiilor crimei organizate, situație specifică, evident, și țării noastre.

Pentru a defavoriza actele COT și corupției, instituțiile statului trebuie să acționeze cu mai multă hotărâre în următoarele direcții principale: combaterea contrabandei, gestiunii incorecte, privatizării frauduloase, restructurării defectuoase/păgubitoare din sectorul minier, construcții de mașini și industrie chimică, precum și agricultură, proastei reglementări în domeniul TVA, accizelor, subvenționării unor servicii sau produse, reșalonărilor plăților obligațiilor față de stat fără garanții sau control. Toate deficiențele enumerate anterior reprezintă niște oportunități, oferite de instituțiile statului, pentru apariția și proliferarea activităților de COT și corupție. La toate acestea mai putem să luăm în considerare și alți factori: comercializarea frauduloasă a produselor petroliere, nerepatrierea/nerecuperarea valutei provenite din export, pierderea de către statul Român a unor sume importante de valută forte ca urmare a importului de „Know-how” etc.

Instituțiile naționale au scăpat de sub control traficul de armament și produse strategice, care este o amenințare la adresa securității naționale, în urma transformărilor politice și sociale din statele Europei de Sud-Est după 1990.

Amenințările COT asupra securității României

România trece printr-o perioadă de 27 de ani de tranziție nesfârșită din cauza nevalorificării posibilităților economice, financiare, culturale, demografice, informaționale, educaționale, sociale etc. ale sistemului capitalist ca urmare a clientelismului politic care a luat locul concurenței capitaliste libere pentru că

¹²² Benone Andronic, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 43.

oamenii de afaceri se bazează pe sprijinul unui partid politic care ajunge la putere sau pe cel al guvernului. De asemenea, FMI și BM au făcut o estimare greșită a echilibrului între costul economic și cel social al reformei cu efecte dezastruoase asupra politicii bugetare. Cu toate că prin creșterea fiscalității au fost mărite veniturile bugetare, aceasta nu a adus o creștere corespunzătoare a investițiilor, ci doar a consumului social, adică în locul dezvoltării economice au crescut subvențiile și cheltuielile aferente asistenței sociale.

Figura nr. 3. Câteva consecințe ale crimei organizate

În care: 1. extinderea corupției; 2. micșorarea autorității statului; 3. scăderea prosperității și creșterii sărăciei; 4. scăderea încrederii în instituțiile statului; 5. legislație inadecvată; 6. criza morală a societății României.

În plus, timp de 20 de ani nu s-au făcut privatizări semnificative, iar apoi ele s-au desfășurat haotic și în defavoarea statului român, dar în favoarea celor care au luat mită sau comisioane grase.

În mai puțin de 25 de ani, printr-o politică de fiscalitate diabolică întreprinderile românești au fost lichidate deoarece n-au putut rezista la enorma

presiune fiscală ajungându-se la o mare economie subterană, la evaziune fiscală, corupție și crimă organizată, ceea ce înseamnă că instituțiile statului se fac vinovate de proliferarea COT.

Normele legislative care au intrat în vigoare în urmă cu câțiva ani, inclusiv cele penale, dar mai ales Codul Penal și Codul de Procedură Penală au peste 100 de articole pe care CCR le-a declarat neconstituționale. În plus, SRI și DNA au format echipe mixte cooperând inadmisibil în fabricarea a mii de dosare penale dintre care foarte multe au fost respinse de instanțele de judecată, iar dintre condamnații la ani grei de pușcărie mulți au câștigat la CEDO obligând statul român la plata a zeci de milioane de Euro. Ca urmare, nu s-au obținut rezultate suficiente în lupta împotriva COT și corupției, iar peste 80% dintre cetățenii români sunt sceptici „în privința încrederii în justiție și în independența acesteia”¹²³.

După ce multe bănci au fost falimentate devalizate au apărut unele strategii pentru apărarea acestora de noi jafuri; obiectivul acestor strategii consta în combaterea COT și corupției prin instruirea corespunzătoare a personalului din instituțiile respective și o mai bună cooperare între bănci și organizațiile/instituțiile care au prerogative în domeniul luptei împotriva COT.

Aceste strategii nu au dat rezultate, iar COT și corupția au continuat să-și facă din plin prezența în societatea românească, ceea ce a indus sentimentul de nesiguranță în rândul populației.

Așadar, este nevoie de legi și strategii care să fie eficace și eficiente în lupta necruțătoare împotriva COT și corupției. Strategiile Naționale Anticorupție (SNA) din anii 2001/2004, 2005/2007 și 2008/2010 au avut obiective mărețe de combatere a corupției și COT, dar efectele dezastruoase se pot constata și astăzi în România deoarece lupta aceasta s-a dus mai ales pentru eliminarea unor adversari politici prin fabricarea unor dosare și nu pe bază de probe.

În combaterea COT și corupției un rol important în culegerea informațiilor îl au următoarele instituții: DNA, DIICOT, Poliția Română, IGP de Frontieră, SRI, SIE, SPP și alte instituții ale statului român. Aceste informații, conform prevederilor Legii nr. 39 din 2003, trebuie transmise Ministerului Public care le compară cu baza de date a parchetelor pentru a face studii (analize) strategice privind componerea grupurilor de COT și înaltă corupție și rețeaua lor de legături.

Din cercetările penale în cazurile de COT și înaltă corupție s-a constatat că o mare parte din „câștigurile” rețelilor de COT s-a folosit pentru coruperea funcționarilor publici în scopul obținerii protecției acestora.¹²⁴

¹²³ Benone Andronic, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 37.

¹²⁴ *Ibidem*, p. 42.

În primele două decenii ale secolului XXI s-a constatat că în România, la fel ca și în țările Europei de Sud-Est, corupția și COT au fost amplificate de liberalizarea pieței și de privatizările frauduloase. În Parlament s-a afirmat că în România de mult timp nu mai există stat de drept, iar un președinte de partid a spus că România este un stat mafiot.

De fapt, România este un stat cu o birocrație excesivă în care sunt cerute o serie de avizări, chiar prea multe, de autorizări și aprobări, ceea ce conduc la rente nelegale pentru funcționarii publici. Aceste rente trebuie eliminate întrucât ele sunt specifice statului discreționar, fără respectarea regulilor europene și nici a procedurilor UE și care nu pot obține sprijinul cetățenilor onești, ci doar al interlopilor, corupților și membrilor rețelelor de crimă organizată. Un astfel de stat, care favorizează corupția, amenință democrația, statul de drept și securitatea națională. În cei 27 de ani, câți au trecut de la Revoluția din 1989, se manifestă în continuare atacuri la democrație, la drepturile omului și la libertățile fundamentale ale cetățenilor consfințite de dreptul european.

Lupta împotriva COT și a corupției nu poate să aibă succes fără sprijinul cetățenilor. De aceea, pentru combaterea corupției trebuie mai întâi educați cetățenii prin școli, universități, prin conferințe, seminarii, simpozioane astfel încât aceștia să înțeleagă că nu trebuie să mai dea nici un fel de mită contra serviciilor oferite de funcționarii publici. Cetățenilor trebuie să li se explice faptul că ei au interesul să lupte pe toate căile împotriva corupției pentru că cele mai mari fraude economico-financiare sunt în guvernele ce se succed la conducerea statului și în sectorul privat, iar ei, cetățenii sunt victimele. În consecință ei trebuie să se implice cu mai mult curaj în combaterea corupției și COT învățând din cunoștințele și experiența avocaților, universitarilor, polițiștilor, judecătorilor, ONG-urilor și reprezentanților unor instituții ale statului, iar acestea din urmă au obligația să apere cetățenii de abuzuri și de actele de corupție de care se lovesc zilnic aceștia.

Astăzi, în România, ca urmare a gamei/spectrului tot mai larg de manifestare, a formelor și implicațiilor tot mai diverse pe care le are, corupția îmbracă tot mai mult forma crimei organizate cu un caracter din ce în ce mai organizat și profesionalizat prin instaurarea unei adevărate rețele (formală și informală) de indivizi și organizații ilicite ce corup decidenții aparținând celor mai înalte sfere din justiție, politică, legislativ și administrație.

Fenomenul corupției este perceput de cetățean ca un cancer care distruge structurile de putere și instituțiile statului, precum și economia națională, climatul de echitate socială menit să asigure șanse egale pentru fiecare cetățean și care favorizează accensiunea unor interlopi și unor infractori până la cele mai înalte funcții ale statului.

Filosoful grec Socrate (Sokrates) (469-399 î.Cr.), mentorul lui Platon, Xenofon, Aristip și alții „a fost condamnat la moarte sub acuzația nedreaptă de corupere a tineretului atenian”¹²⁵.

Ca o ironie a sorții, tocmai el, care era un cetățean model, onest și cult, a fost ucis de cei mai corupți cetățeni din Atena pentru că lupta împotriva corupției. Ce coincidență! Și în România, după aproximativ 2500 de ani se întâmplă ceva asemănător: cei corupți se asociază și se apără între ei reușind să condamne pentru acte de corupție în procese cu dosare fabricate, folosind procurori și judecători corupți, pe cei care luptă împotriva corupției. Așadar, fenomenul corupției nu poate fi eradicat. Dintre sutele de exemple de cetățeni cinstiți condamnați pentru corupție ne vom opri asupra comisarului Berbeceanu căruia procurorii corupți i-au fabricat un dosar și au reușit să-l aresteze. Dar adevărul a ieșit la suprafață ca untdelemnul și Berbeceanu a reușit să-și demonstreze în instanță nevinovăția. De asemenea, fostul ministru Traian Decebal Remeș, după ce a fost condamnat pentru corupție în dosarul „Caltaboșul” și-a demonstrat nevinovăția după ce a stat ani grei la închisoare.

În consecință, considerăm că trebuie elaborată și votată de urgență în Parlament legea Răspunderii Magistraților pentru a se opri condamnarea în continuare a sute de nevinovați la pușcărie fără ca nici un magistrat vinovat să răspundă în fața legii.

Concluzii

Instituțiile statului ar putea să obțină rezultate mai bune în lupta împotriva COT și corupției în perioadele în care se realizează redresarea politică, economică și morală a societății, ceea ce ajută la asigurarea respectării legii de majoritatea cetățenilor. În acest mod este posibilă diminuarea numărului actelor de corupție și de crimă organizată împotriva intereselor României și a cetățenilor ei. Ca urmare, strategiile de combatere a COT și a corupției trebuie fundamentate pe derularea unor reforme economico-financiare și administrative viabile și pe întărirea rolului instituțiilor naționale: Parlament, instituții judiciare, Guvern, DNA, DIICOT, mass-media (instituții de informare a cetățenilor).

Reformele menționate ar trebui să aibă loc și în domeniul economico-financiar prin modernizare, restructurare, re tehnologizarea industriei, echilibrarea, reducerea speculei și inflației, precum și șomajului și creșterea nivelului de trai a populației.

¹²⁵ *Mic dicționar enciclopedic*, Ediția a II-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 1721.

În cazul în care instituțiile juridice nu sunt suficient de consolidate și nu au experiență suficientă, iar reformele economico-financiare nu sunt concepute just, ele stimulează corupția și COT. De fapt așa s-au petrecut evenimentele în România. Evident că reformele economico-financiare viabile conduc spre diminuarea actelor de crimă organizată și de corupție. Dar dacă prin procesul de privatizare se trece de la un monopol public într-un monopol privat, nu se poate combate crima organizată și corupția. Este, deci, logic să se demonopolizeze fiecare monopol public și după aceea să se facă privatizarea în acel domeniu, printr-o licitație corectă, transparentă și nu printr-una trucată. Reformele economico-financiare ar putea să asigure o stabilizare macroeconomică și eliminarea creditelor avantajoase; în plus privatizările corecte, transparente asigură depolitizarea întreprinderilor (firmelor) de stat. Totodată, în scopul combaterii corupției și actelor de crimă organizată această reformă a politicilor economico-financiare singură este insuficientă pentru crearea unui regim simplu, coerent și de impozite echitabile și în plus mai trebuie să se elimine scutirile de taxe.

Este necesară, așadar, crearea unor mecanisme transparente și viabile, precum și o reformă instituțională completă, coerentă care să cuprindă inclusiv pe cea juridică și vamală.

Criza economico-financiară globală a condus la o contestare masivă a inechităților peste tot în lume; „peste tot se discută, în cadrul evidențiat, de falimentul modelului economic neoliberal, de dictatură a capitalului financiar”¹²⁶. În documentele ONU se specifică: „Combaterea criminalității internaționale, a corupției, traficului de droguri și de ființe umane sunt submediocre în termeni reali”¹²⁷, cu alte cuvinte, instituțiile statelor precum și cele regionale și internaționale nu și-au făcut datoria la nivelul preconizat în lupta împotriva COT. În cazul statelor corupte, în curs de dezvoltare, slăbite de crize „etnice, teritoriale, religioase, corporația (transnaționalele – n.n.) impune regulile, cointeresând elitele locale”¹²⁸.

BIBLIOGRAFIE

*** *Constituția României*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767/31.10.2003;

¹²⁶ Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian, *Lumea 2013. Enciclopedie politică și militară. Studii strategice și de securitate*, Editura RAO, 2013, p. 8.

¹²⁷ Ibidem, p. 10.

¹²⁸ Ibidem, p. 24.

- *** *Mic dicționar enciclopedic*, Ediția a II-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978;
- ANDREESCU A., *Implicarea Organizației Atlanticului de Nord în managementul situațiilor de criză determinate de combaterea terorismului și a crimei organizate*, Revista de Științe Militare, nr. 4/2014;
- ANDRONIC B., SITEANU E., *Implicațiile corupției și ale crimei organizate asupra sistemului social din perspective securității naționale*, Revista de Științe Militare Nr. 1/2014;
- FRUNZETI T., ZODIAC V., *Lumea 2009. Enciclopedie politică și militară (Studii strategice și de securitate)*, Editura CTEA, București, 2009;
- FRUNZETI T., ZODIAN V., *Lumea 2013. Enciclopedie politică și militară. Studii strategice și de securitate*, Editura RAO, 2013;
- VASILE-MARDALE C., *Criminalitatea organizată transfrontalieră – o amenințare în expansiune*, Univers Strategic, nr. 2, iunie, 2010, București, Editura Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”.

TENDINȚE PRIVIND AMENINȚĂRILE GLOBALE ȘI REGIONALE ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII

TRENDS REGARDING THE GLOBAL AND REGIONAL THREATS IN THE AGE OF GLOBALIZATION

*Gl. bg. (r.) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU**
*Col. (r.) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC***

Rezumat: Astăzi, pe fondul unui mediu ambient ce devine din ce în ce mai turbulent, amenințările la adresa securității națiunilor par a fi mai pregnante ca niciodată. Organismele de securitate internaționale fac eforturi ca pacea pe Planeta Albastră să se mențină, cel puțin la stadiul actual și nu se știe dacă efortul lor va fi încununat de succes.

În acest climat de nesiguranță, pe fondul unei globalizări tot mai accentuat, unele națiunile par a nu-și găsi, cel puțin în acest moment, căile de acțiune pentru a face față noilor amenințări globale și regionale.

Autorii articolului arată, în opinia lor, care ar fi amenințări globale și regionale, maniera în care s-ar putea manifesta acestea la adresa securității naționale a României și cum ar trebui să se comporte factorii responsabili, față de modul în care ar trebui să acționeze, pentru a ne păstra integritatea și suveranitatea națională.

Cuvinte-cheie: globalizare accentuată; mediul de securitate instabil; amenințare; destabilizare economică; agresiuni posibile; securitate națională.

Abstract: Nowadays, in the context of a security environment that becomes more and more turbulent, the threats to nations' security seem to be more intense than ever. International security organizations are making efforts to maintain peace on the Blue Planet at least at the present stage, but little is known about their chances of success.

In this unstable environment, in the framework of globalization, some nations do not seem able to find, at least for the time being, the right ways of action so as to handle the new global and regional threats.

The authors of this paper show their opinions on the current global and regional threats, the ways in which they might affect Romania's national security and how decision-makers should react in order to preserve national integrity and sovereignty.

Keywords: increased globalization; unstable security environment; threat; economic destabilization; possible aggression; national security.

* Prof. Univ. Asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru titular al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: mirceaudrescu@yahoo.com,

** Prof. univ. asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: benoneandronic@yahoo.com

Teorii actuale ale conducerii sugerează că managementul unei firme poate reacționa la influențele mediului exterior fie prin adaptarea la mediu, fie prin influențarea factorilor de influență în sensul dorit de organizația expusă și, în cazul în care cele două direcții de acțiune nu sunt posibile, managementul trebuie să ia în calcul schimbarea obiectului de activitate. Până să se ia decizia potrivită asupra sensului de acțiune, managementul este obligat să sesizeze mutațiile ce se produc în mediul exterior, mutații ce se pot concretiza în factori de risc sau în amenințări la existența proprie. Desigur, fiecare țară, ca macroorganizație recunoscută în plan regional și internațional, își studiază mediul de securitate, încercând să sesizeze atât amenințările globale cât și pe cele regionale, cu scopul de a asigura continuitatea progresului social. Prin risc politic putem înțelege probabilitatea de a înfrunta o situație neprevăzută, de angajare într-o activitate nesigură, chiar periculoasă, în care nu este cuantificată cu mare certitudine șansa de câștig sau de pierdere. Situațiile de risc managerial oferă mai multe variante de acțiune, în condițiile în care fiecare dintre acestea nu garantează obținerea unui rezultat. În condițiile ultimelor luni, pentru România se pare că mediul ambiant devine dintr-o dată mai turbulent. Pe această linie, considerăm că se pun din ce în ce mai mult în evidență următoarele situații, ca generatoare de riscuri și amenințări globale și regionale, astfel:

- Actualitatea politică și economică este zdruncinată de tendințele majore rezultate din desfășurarea lucrărilor de la Forumul Economic Mondial, din 17-20 ianuarie 2017 de la Davos, care se pare că vor marca evoluțiile viitoarelor decenii ale omenirii. Cu această ocazie, noua administrație americană a declarat cu claritate că a devenit adversara globalizării economice mondiale, SUA urmând să se concentreze pe aspecte ce țin preponderent de interese naționaliste. În replică, chiar președintele Chinei a avertizat că nimeni nu trebuie să se joace cu o asemenea opțiune, deoarece problemele omenirii nu sunt generate acum de evoluția globalizării. China însăși de acum este rezultatul globalizării, ea asigură salariu pentru câteva sute de milioane de oameni, iar eliminarea principiilor de bază ale globalizării economiei – libertatea circulației capitalurilor, libertatea comerțului și libertatea circulației forței de muncă – ar duce inevitabil la destabilizarea gravă a economiei mondiale. Instabilitatea economică mondială în mod cert va influența negativ stabilitatea socială, ceea ce va pune sub semnul întrebării însăși pacea globală. La rândul său, Uniunea Europeană este obligată să se adapteze la noile provocări, deciziile politice urmând să aibă consecințe chiar în planul liniștii sociale și construcției securității comune.

- Previzunile STRATFOR pentru 2017 sugerează următoarele previziuni imediate, astfel: SUA va continua să fie o mare putere globală, dar una obosită. Ea va direcționa propriile acțiuni dinspre componenta internațională a politicilor sale

către latura lor națională. Este de așteptat ca SUA să înlocuiască unele surse de aprovizionare de sorginte euro-asiatică cu unele ce țin de piața națională, inclusiv punerea în operă a exploatațiilor economice de șist. Se fac tot mai auzite vocile care dezaprobă politicile hazardate de implicare majoră a SUA în țări de la periferia NATO, ca Ucraina, Georgia etc. Anglia se va plia politic pe consolidarea legăturilor tradiționale cu SUA. Uniunea Europeană găsește tot mai greu drumul spre prosperitatea comună, ceea ce face să crească sentimentele de nemulțumire ale funcționării acestei construcții politice. În UE devine tot mai accentuat curentul naționalist. Este posibilă regândirea mecanismelor de funcționare ale UE. Pentru Rusia sunt previzibile acțiuni de rediscutare favorabilă a sancțiunilor internaționale. Sunt previzibile acțiunile Rusiei de consolidare a unei uniuni vamale ce ar putea implica unele state din spațiul ex-sovietic. De asemenea, Rusia s-ar putea să beneficieze de pe urma scumpirii unor produse naturale, mai ales a petrolului și gazelor naturale. România este văzută ca foarte dependentă de UE și lipsită de încredere în forțele proprii. Pentru a-și putea folosi în interes național poziția sa geo-politică – se găsește între UE, piața unică rusească și porțile Orientului – României i se indică să acționeze în următoarele direcții: utilizarea pieței proprii de desfaceri, reducerea dependenței de UE, consolidarea încrederii în forțele proprii, stimularea pătrunderii pe piețele Balcanilor, Ucrainei și pe piața Mării Mediterane, depășirea fricii de Rusia. Desigur, România cunoaște aceste previziuni, dar pare să nu găsească forme specifice de manifestare curajoasă, astfel încât să pară tendințele ca aceste tendințe regionale și globale să nu se transforme în adevărate agresivități.

• Schimbarea centrului de greutate al politicii mondiale. Multă vreme omenirea s-a găsit sub cupola a doi poli de putere – puterea occidentală și puterea comunistă – o cupolă care polariza strategiile de securitate ale tuturor celorlalte state. Chiar și așa-zisele state nealiniat, în mod individual se aliniau, funcție de interesul lor de moment și funcție de interesul puterilor dominante din cadrul celor doi poli de putere, uneia sau alteia dintre oportunități. Odată cu victoria occidentului asupra estului comunist, SUA s-a autointitulat marea putere globală, mondială și a crezut că va fi urmată necondiționat în toate demersurile cerute de ordinea mondială, tot mai globalizată. Drept urmare, organismele tradiționale ale ordinii mondiale, cu precădere ONU, și Consiliul de Securitate au început să fie ignorate, s-a evidențiat excepționalitatea americană, ceea ce a dus la radicalizarea unor aspecte ce caracterizează climatul de ordine internațională. Acum SUA par să fie o mare putere obosită, care își propune să se îngrijească mai mult de sine, decât să vegheze la apărarea unei ordini mondiale de tip american. În asemenea condiții se consideră că istoria nu s-a sfârșit, ci se reinventează, se rescrie. Tendințele politice actuale scot în evidență apariția și consolidarea a trei poli majori de putere

mondială: un pol ce se structurează pe tradiționalismul anglo-american, un pol specific Babilonului european marcat geografic de Uniunea Europeană, iar al treilea pol este dat de o tot mai evidentă coeziune euro-asiatică, în care Rusia, China și India încearcă să se exprime în comun. O geopolitică tripolară este pe cale să se afirme, fiecare pol de putere având în zona sa de influență alte structuri polarizante de susținere. SUA și Regatul Unit se declară gata de a reveni la alianța lor privilegiată, în care primează interesul național, iar NATO pare a fi un organism depășit, numit astfel chiar de fondatorul său de bază – SUA. China și Rusia au devenit cele mai înfocate apărătoare ale globalizării și internaționalizării, cu respectarea înțelegerilor globale, iar UE încearcă o coagulare politică, susținând și pe mai departe importanța NATO, dar într-o formulă modificată. Chiar în Strategia Globală a UE se declară cu claritate: „În acest context, UE trebuie să fie consolidată ca o comunitate de securitate: eforturile europene în domeniul securității și apărării ar trebui să permită UE să acționeze în mod autonom, contribuind în același timp, de asemenea, și prin întreprinderea de acțiuni în cooperare cu NATO. O apărare europeană mai credibilă este esențială, de asemenea, pentru un parteneriat transatlantic solid cu Statele Unite ale Americii.”¹²⁹ În acest proces grandios de rescriere a configurației polilor de putere mondială, unele țări aflate la periferia ariei de interes este posibil să suporte agresiuni ce vizează suveranitatea, securitatea și integritatea teritorială, așa cum s-a mai întâmplat de multe ori în istorie. Fără un cuvânt greu de spus în context european, cu o economie destructurată, cu o armată redusă la elemente simbolice, cu o dezbinarea socială tot mai evidentă, cu o viață politică supusă intereselor companiilor multinaționale, cu vecini nemulțumiți de trecutul istoric comun, România apare ca o țară care ignoră condamnatibil riscuri tot mai probabile, chiar posibile, ce deocamdată stau ascunse în spatele unor angajamente strategice, la care puțini mai fac referiri.

- La capătul axei noastre strategice occidentale de securitate și dezvoltare se află SUA. De acolo, s-au făcut auzite direcțiile strategice de acțiune ale partenerului nostru strategic, astfel: Interesul SUA va fi în toate situațiile pe primul loc; se proiectează o reformă fiscală istorică, care va reduce rata de impozit pe companiile americane, astfel încât acestea să poată concura și prospera oriunde și cu oricine; se promite lansarea reconstrucției țării, printr-o legislație care va declanșa investiții de mii de miliarde de dolari pentru infrastructura națională, acțiune în care se vor crea milioane de locuri de muncă pentru americani; se pregătește reformarea radicală a sistemului de imigrare în SUA, după un sistem bazat pe merit, de acceptare de imigranți cu anumite capacități profesionale, capabili să se întrețină pe ei și familiile lor; se continuă susținerea fermă a NATO, în care rolul de lider al SUA trebuie să

¹²⁹ Cf. Foreign policy România, nr. 1/2017, p. 11.

crească, concomitent cu creșterea contribuției celorlalte state, mai ales în plan financiar, la gestionarea securității mondiale; lupta antiteroristă va căpăta importanță capitală imediată; se impune restabilirea urgentă a integrității și a prerogativelor statului de drept la granițele SUA. Când SUA declară că angajamentele cu celelalte state pornesc de la principiul interesului primordial al SUA, toate statele lumii sunt îndreptățite să creadă că bună parte din angajamentele comune existente între cele două părți la un moment dat nu mai sunt de actualitate, și parte din aspectele acoperitoare în trecut pot deveni vulnerabilități proprii, chiar factori de risc pe termen mediu și lung.

• Pe axa strategică euro-atlantică a securității naționale, elementul central structural și funcțional este dat de construcția europeană. România s-a pus la dispoziția UE în 2007 cu convingerea că nivelul de prosperitate și de securitate al țării va fi catalizat de organismele comunitare. Se vorbea atunci de un viitor politic, de un viitor economic, de un viitor de securitate comun. De atunci, s-au produs evenimente care au dus la erodarea susținerii construcției europene, ca: respingerea constituției europene de state importante, criza financiară din 2008, ieșirea Marii Britanii din UE, gestionarea dureroasă a deficitelor bugetare etc. Pe acest fond, conducerea UE a făcut public mesajul necesității schimbării esențiale a funcționării uniunii, sugerându-se cinci scenarii demne de analizat: 1. Menținerea cursului actual, dar procesul luării deciziilor este din ce în ce mai complicat. 2. Concentrarea eforturilor pe direcția Pieței Unice (susținerea libertății de circulație a mărfurilor și capitalurilor) și renunțarea la rezolvarea problemelor care o divizează (libertatea de circulație a forței de muncă). 3. O Europă cu mai multe viteze devenite acum „*ritmuri și intensități diferite*”¹³⁰ – cel puțin trei fiind evidente: țări din zona euro care vor face mai mult pe direcțiile apărare, securitate internă, fiscalitate și politici sociale, țări din zona euro care vor insista mai mult pe politici fiscale și politici sociale și țări care nu se găsesc în zona euro, dar care implementează politici comunitare. O Europă cu mai multe viteze este o Europă cu mai multe grade de integrare și se traduce ca o atitudine de sancționare a unor țări de către alte țări. Este o Europă în care deciziile se iau într-o parte și se pun în aplicare chiar dacă în altă parte se vorbește de alte priorități. Este o Europă în care unele state se simt îndreptățite să dezvolte relații de cooperare mai profunde și mai rapide, fără ca acest proces să cuprindă și pe celelalte state. Pare a fi un risc la ideea unității. 4. O UE cu mai puține priorități – consolidarea pieței unice și economia durabilă. 5. Delegarea puterii către organismele centrale de conducere, o adevărată federalizare, cu principalele decizii de politică în afara frontierelor. Deja direcția strategică în care se va îndrepta UE este prognozată de președintele

¹³⁰ Declarația comună a Summitului Uniunii Europene, Roma, 25 martie 2017.

francez, citat de mai multe publicații europene: „Nu există o alternativă la o Uniune Europeană cu mai multe viteze pentru a evita dezintegrarea acesteia, „Europa celor 27 nu mai poate fi Europa uniformă a celor 27. Timp de mulți ani, această idee a unei Europe diferențiate, cu viteze diferite, cu ritmuri distincte de a progresa a generat multă rezistență. Însă astăzi, aceasta este o idee care se impune. În caz contrar, Europa este cea care va exploda”, Întrebat dacă nu există vreo alternativă la această Europă cu mai multe viteze, Francois Hollande a răspuns: „Nu. Fie facem lucrurile în mod diferit, fie nu le vom mai face împreună”...„În viitor va exista un pact comun, o piață internă cu o monedă unică pentru unii. Însă pe această bază va fi posibil, pentru statele membre care vor să meargă mai departe în ceea ce privește domeniul apărării, al armonizării fiscale sau sociale, mai departe în ceea ce privește cercetarea, cultura, tineretul”, a declarat Hollande. În consecință, pentru unii membri ai UE mirajul UE se poate transforma dintr-o iluzie dureroasă într-o decepție și mai dureroasă. Iluzia dureroasă rezultă din deciziile de aderare care au dus la subordonarea resurselor economice naționale și la diminuarea prerogativelor de suveranitate, iar decepțiile dureroase decurg din lăsarea unor țări, destructurate economic și social, la periferia unor sisteme zonale cu mai multe praguri de acces, ce se constituie pentru acestea în noi vulnerabilități și factori zonali de risc. Când nu se stăpânesc asemenea procese, se alunecă foarte ușor spre dezordine socială, spre corupție endemică, spre destructurare administrativă și statală.

- Zona Euro, nucleul central al construcției europene dă semne de neliniște. Acum, după ieșirea Marii Britanii din construcția europeană și după instalarea la Casa Albă a lui Donald Trump, principalii actori ai Eurozonei iau în calcul și cele mai pesimiste scenarii. Scenariile pesimiste sunt alimentate de tendințe îngrijorătoare ce țin de unele deplasări centrifuge ale politicilor naționale, astfel: Olanda analizează implicațiile ieșirii sale din Zona Euro în cazul unei crize previzibile; în Italia deja jumătate din electorat susține partidele naționaliste care propun ca și Italia să urmeze exemplul Marii Britanii; în Franța, Frontul Național, formațiune de extremă-dreaptă, aflată deja pe primul loc în sondaje, declară iminența organizării unui referendum cu privire la apartenența țării la Zona Euro; în Grecia, măsurile de austeritate, resimțite ca amestec brutal din exterior asupra suveranității naționale, se percep ca generatoare de acțiuni ce vor pune sub semnul întrebării conducerea Zonei Euro; există puncte de vedere, mai mult personale, atât în Germania, cât și în Olanda, care nu exclud posibilitatea reconfigurării Zonei Euro. În mod evident, dacă Eurozona se destramă, se pune în pericol ordine politică, economică și de securitate din Europa. Dar și permanenta amenințare la adresa ei se constituie în risc plauzibil la trăinicia sa. Pe cale de consecință, țările care doresc să adere la Eurozonă sunt nevoite să fundamenteze cu maximă

precauție foaia de parcurs, deoarece este posibil ca drumul ales să conducă la o prăpastie.

• Nimeni nu se mai îndoiește de puterea informației. Ea are un rol important în fundamentarea ipotezelor științifice, dar are un rol imens în fundamentarea deciziilor politice care dau sens drumului ales de o națiune sau alta. Însă, oamenii află, de multe ori prea târziu, că unele adevăruri au fost prezentate însoțite de un spectru larg de știri false, sau că știrile false au înlocuit pur și simplu adevăruri ascunse. În timp ce se vizitează o operă de artă intitulată „Babel 2001”, instalată la Muzeul Tate Modern din Londra, formată din sute de aparate de radio care emit în același timp, oamenii de știință atenționează că mecanismul mental uman a devenit vulnerabil la manipulare. Este foarte bine când, în legătură cu informațiile primite, oamenii parcurg două etape esențiale pentru asumarea informației, astfel: înțelegerea acesteia și stabilirea valorii ei de adevăr. Numai că raportarea informației la adevăr necesită eforturi deosebite. De aceea, mai ales în contextul mulțimilor mai puțin pregătite, dar foarte asmuțite emoțional, se consideră a fi adevărat tot ceea ce s-a putut înțelege din informație. Oamenii au iluzia că înțeleg lucrurile de la sine, sunt mulțumiți cu generalizări neconforme, și renunță la efortul de controla veridicitatea informației, simțind un anumit confort la faptul că acumulează informații cu statut fals de informație adevărată. De aici, conformarea, comportamentul comun, devine rezultatul deciziei altora. Cineva reușește să decidă pentru altcineva, pentru alții. Empatia, respectul, încrederea, pe un fond de cultivare a emoției colective, ne fac să acționăm sincron cu ceilalți. Chiar și teama de a nu fi considerați proști ne face să participăm la acțiuni insuficient de lucide. Oamenii sunt astfel manipulați, dar nu cred acest lucru, pentru că ei cred o știre falsă ca fiind adevărul pentru care ei este bine să se manifeste. Apare astfel riscul manipulării maselor cu știri false, știindu-se faptul că informațiile false pot influența radical comportamentul. Știrile false ajung să controleze comportamentul maselor la alegeri, la manifestații sportive și culturale, la mișcări de stradă, la diluarea convingerilor culturale și naționale. Asemenea acțiuni subterane sunt evidente atunci când se analizează, de regulă post-factum, contribuția televiziunilor, posturilor de radio și ziarelor la unele demersuri de masă. Este lesne de înțeles de ce mass-media se opune cu vehemență oricărei încercări de normare și legalizare a activităților media. Totul este tradus ca atac la libertatea de exprimare, dar se ignoră posibilitatea de folosire cu tendință a informațiilor false. În plan global, victoria în alegeri a lui Donald Trump, în urma unei campanii acuzată de manipularea știrilor false, se pare că a generat intensificarea dezbaterii privind pericolul public al acestora. Se pare că România a suportat numeroase exerciții de manipulare a opiniei publice prin utilizarea de știri false, aspect ce se menține în rândul amenințărilor globale, regionale și naționale asupra securității naționale.

Concluzii: Desigur, este tot mai evident că, nu numai colocvial, în ultima perioadă de vreme se fac afirmații ce interferează alianțele permanente și cunoscute de securitate cu comunitățile globale de securitate. NATO a lansat conceptele de parteneriate globale, pentru ca de curând UE să se considere o comunitate de securitate globală. Pe acest fond, apar interpretări nu numai de semantică, dar și de demers politic, între aliați și parteneri strategici. Spre exemplu, în Afganistan și în Iraq, SUA și NATO au constatat că, uneori, aliații erau mai puțini decât membrii NATO, pentru ca alteori partenerii de acțiune să fie mult mai mult decât numărul aliaților NATO. Așa a început să se pună problema regândirii construcției NATO, acțiune ce se pare că s-a declanșat odată cu noua administrație de la Washington. Dintr-odată se pune și problema reconstrucției UE. Toate aceste tendințe se transformă în turbulențe pentru statele care, odată admise în UE au crezut că vor putea spera la un Audi, Mercedes sau Peugeot, dar se pot trezi că li se oferă un Trabant de mâna a doua.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Declarația comună a Summitului Uniunii Europene*, Roma, 25 martie 2017;
DIACONU F., *Război clasic-limitat și război total*, Editura Universității din București, București, 2006;
KOTTER J., COHEN D., *Inima schimbării*, Editura Meteor Press, București, 2008;
KOTTER J., *Forța schimbării*, Editura Publica, București, 2009;
PETERS J.T., WATERMAN H.R., *În căutarea excelenței*, Editura Meteor press, București, 2011;
RAQUIN B., *Marile manipulări din epoca modernă*, Editura ProEditură și Tipografie, București, 2007;
Revista Foreign Policy România, anii 2016, 2017.

INDEPENDENȚĂ, SECURITATE ȘI STRATEGII ENERGETICE ÎNTRE VIS ȘI REALITATE

ENERGY INDEPENDENCE, SECURITY AND STRATEGIES BETWEEN VISION AND REALITY

*Gl. bg. (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU**
*Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC ***

Rezumat: *Ca în orice domeniu al economiei, și independența energetică apare atunci când necesarul de consum este acoperit integral din resursele proprii. Este o formă de dezvoltare autarhică, specifică țărilor care beneficiază chiar mai mult decât au nevoie de resurse energetice, fie pe cale naturală, fie puse în operă de către societate. Inițial, independența energetică a fost o preocupare suverană a fiecărui stat independent. Cu timpul, aceasta, pe măsura fenomenelor de integrare politică, a căpătat și ea valențe globale, devenind o realitate cotidiană interdependența tot mai ridicată a sistemelor energetice naționale. Iată de ce, responsabilitatea protejării sistemului național energetic nu mai este o funcție independentă a statelor, ci devine o preocupare a organismelor supranaționale, responsabile de stabilitatea sistemului integrat, în beneficiul tuturor statelor implicate.*

Cuvinte-cheie: *energie; independență; securitate; suveranitate; politici; comunitate europeană.*

Abstract: *The same as in any domain of economy, energy independence occurs when the necessity of consumption is fully covered from own resources. It is a form of autarchy specific to the countries that benefit of even more energy resources than they need, be they naturally generated or granted by society. Initially, energy independence was one of the basic sovereign concerns of each independent state. In time, attuned to the phenomena of political integration, it has also acquired global dimensions, becoming a daily reality due to the growing interdependence of national energy systems. Consequently, the responsibility of protecting the national energy system is no longer an independent function of each individual state, but it has rather become a concern of supra-national organizations in charge with the stability of the integrated system, to the common benefit of all the states involved.*

Keywords: *energy; independence; security; sovereignty; policies; European community.*

* Prof. Univ. Asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru titular al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: mirceaudrescu@yahoo.com,

** Prof. univ. asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: benoneandronic@yahoo.com

Considerații generale. Într-o lume tot mai globalizată, în care statele lipsite de un management performant sunt tot mai mult atrase la o competiție dirijată de forța firmelor globale, companiile și indivizii se închină la zeul competitivitate, pentru atragerea de cote cât mai mari din piață. Iar zeul competitivitate zâmbește protector firmelor care vând mai mult și obțin profituri tot mai mari. Dimpotrivă, statele și firmele care se caracterizează printr-o structură instituțională prea stufoasă, generatoare de costuri administrative mari, devin dezorientate în fața oportunităților și vulnerabile în procesele de competitivitate. După mai bine de un sfert de secol de când România a scuturat lanțurile centralismului excesiv, se găsește în rândul țărilor cărora li se sugerează să construiască un aparat de stat mai suplu, mai competent și mai performant, mai aplecat pe respectul spre valori și instituții, pentru a proiecta noi obiective naționale care să fie încununuate de succes. În acest context se înscrie și domeniul energetic, despre care se tot vorbește în termeni de independență, securitate și strategii, dar se constată că facturile la consumatorii casnici sunt tot mai greu de achitat, în timp ce unii consumatori majori devin băieți deștepți.

Toată lumea știe că, în 1990, România a pornit la noul său drum cu zero la datorie externă și cu o industrie ce contribuia la PIB cu mai bine de 45%. Noii conducători au declarat însă că industria țării este un morman de fiare veci, iar noii formatori de opinii nu au scăpat nici-un prilej pentru a convinge, de data aceasta pe alegătorii liberi, că industria era vlăguită, cu echipamente depășite moral, cu consumuri energetice foarte mari, ceea ce făcea ca produsele românești să devină necompetitive. Ca atare, prin politici naționale aplaudate de forțele globalizatoare, după mai bine de un sfert de secol realitatea națională arată că unele sectoare industriale au dispărut pur și simplu, iar altele și-au redus foarte mult producția. Spre exemplu, în domeniul energetic, din zece rafinării existente în 1990, numai 4 mai sunt funcționale în prezent, astfel: Petrobrazi – devenită OMV Petrom, Petrotel – devenită LukOil, Vega și Petromidia – ce aparțin de Rompetrol. Aceste mutații în domeniu au generat discuții tot mai aprinse în legătură cu securitatea, independența și strategiile energetice ce ar trebui să caracterizeze eforturile următoare ale României.

Obiective și strategii.

Securitatea energetică exprimă o stare mult mai complexă decât cea rezultată din independență energetică, deoarece se referă la asigurarea necesarului de aprovizionat sau de consum în condiții de certitudine - în ceea ce privește cantitățile, prețurile și rutele sau traseele agreeate, de eficiență economică și de context – menit să reducă riscul perturbărilor.

Experți recunoscuți ai domeniului apreciază că securitatea energetică a unui stat se poate fundamenta pe un mix energetic, bazat pe următoarele principii mai importante, astfel: 1. diversificarea surselor de aprovizionare, 2. menținerea unor șarje de siguranță – însemnând complementaritate în utilizare, capacități suplimentare pe tipuri de energie și rezerve care pot fi accesate în situații deosebite, de forță majoră, 3. interconectarea rețelelor energetice și 4. un sistem informațional operațional, menit să ofere informații de calitate despre ceea ce este prezent și despre viitorul piețelor energetice, care să prevină situațiile de criză, situații ce pot conduce chiar la punerea sub semnul întrebării a prerogativelor de suveranitate și independență națională. Tocmai de aceea, funcționarea eficientă a piețelor de energie este în sine un factor de securitate energetică. Este nevoie de piețe libere, lichide, stabile și flexibile, capabile să absoarbă rapid șocurile excesului de cerere sau deficitului de ofertă, în condiții mai bune decât ar face-o un sistem închis și controlat.¹³¹

Gradul de dependență energetică și gradul de securitate energetică se concretizează în obiective politice și economice, adevărate viziuni macroeconomice, a căror realizare presupun strategii adecvate. Ca atare, strategiile reprezintă căi adoptate pentru atingerea obiectivelor, din care rezultă sensul acțiunii, concentrarea eforturilor, principalele etape etc. Obiectivele macroeconomice reprezintă ce trebuie făcut, iar strategiile, inclusiv cele din domeniul energetic, arată cum trebuie făcut. Spre exemplu, dacă viziunea politică este formulată sub forma realizării independenței energetice până la o anumită dată, necesarul respectiv poate presupune fie strategia dezvoltării capacităților de producție dintr-un domeniu energetic, fie un mix strategic, de îmbinare a dezvoltării cu modernizări tehnologice care să conducă la economii, la reduceri de consum. Atunci când nu se cunoaște cu precizie obiectivul strategic, orice strategie devine nerealistă, chiar inutilă. Când nu se cunoaște nivelul de performanță ce trebuie atins, nu sunt puțini aceia care aduc acuzații în legătură cu necesitatea și conținutul strategiilor, de genul: Evenimentul cel mai important al anului 2015 ar trebui să fie publicarea unei strategii energetice actualizate a României, cu implicații majore pentru viitorul sectorului energetic românesc și pentru toate părțile implicate. Astfel, va fi interesant de urmărit cum dorește statul român să revigoreze acest sector strategic și să crească independența energetică a României, în condițiile unor prognoze de consum redus, a unor capacități de producție cu randament scăzut, dar și al cuplării piețelor statelor membre ale UE și deci a creșterii potențialului de export al României. Viitorul unor proiecte strategice

¹³¹ Octavian-Dragomir Jora, *Economia României, spre a fi realmente funcțională, are nevoie de un mix industrial și de unul energetic inteligent*, convorbire cu Vasile Iuga, *Economistul*, nr. 18, 19-25 mai 2014, p. 16.

precum Tarnița-Lăpușești, unitățile 3 și 4 de la Cernavodă, centrala de la Rovinari, proiectele de interconectare a sistemelor de transport al gazelor naturale, dar și viitorul energiei regenerabile în România va depinde de direcțiile strategice pe care statul român se va angaja să le urmeze.¹³²

Anul 2015 a trecut, anul 2016 este pe sfârșite, iar strategia energetică continuă să fie un prea interesant imperativ al prezentului și viitorului apropiat. Oamenii se pot întreba: Dacă România funcționează așa cum funcționează și fără strategie energetică, de ce să se depună eforturi pentru a se mai realiza o strategie care să poată fi utilizată?

Stare de fapt. Majoritatea analizelor din domeniu constată faptul că România își asigură din producție internă circa 76-80% din consumul energetic (gaze naturale, energie și produse petroliere), fiind considerată una dintre statele europene cu cea mai mică rată de dependență. La nivelul Europei, rata de dependență energetică (%) se prezintă în jurul datelor prezentate mai jos, astfel:

Satut	Italia	Spania	Germania	Austria	Grecia	Slovacia	UE 28	Croația	Ungaria	Franta	Slovenia	Marea Britanie	Bulgaria	Cehia	Polonia	Serbia	România	Danemarca
%	77	71	63	63	62	60	53	52	52	48	47	46	38	28	26	24	19	12

Cu toate acestea, România se menține pe ultimele locuri în Europa atunci când se analizează eficiența energetică, indicatorul esențial privind utilizarea calitativă la nivel național a energiei, intensitatea energetică a economiei românești, care se exprimă prin cantitatea de energie folosită la realizarea unei unități de produs intern brut. Acest indicator plasează România în rândul celor mai energointensive țări din Europa, indicii acestuia fiind aproape dublu față de media europeană. Dacă România și-ar propune să crească productivitatea energetică, cu actualul consum și-ar putea dubla producția economică, fără să își mai pună problema măririi capacității de producție în domeniul energetic. O adevărată himeră decizională.

Se mai afirmă că România beneficiază de un mix energetic echilibrat și divers, în cadrul căruia este demnă de luat în seamă și capacitatea de producție de energie regenerabilă.

¹³² Roxana Petrescu, *Obsedantul cuvânt strategie revine în 2015*, articol, Ziarul Financiar – Energie, februarie 2015, p. 6.

Menținerea și reducerea dependenței actuale de importurile de resurse energetice necesită investiții masive, în multe domenii, și cu cât acestea sunt puse mai mult în spatele statului, cu atât ele devin mai interesante pentru grupuri chiar obscure de interese. Luându-se în calcul actualul ritm de exploatare, se estimează că rezervele cunoscute de hidrocarburi se vor epuiza în circa 15-20 de ani. Înlocuirea acestor rezerve presupune, de asemenea, investiții majore în explorarea de noi perimetre, precum și în creșterea gradului de recuperare a zăcămintelor mature. Unele speranțe se leagă de punerea în exploatare a rezervelor de gaze de mare adâncime din bazinul Mării Negre, cât și a gazelor de șist.

Pe ansamblu, piața energetică din România - cu tot ceea ce presupune ea: extracție, transport și distribuție – reprezintă un sector al economiei care cumulează afaceri de circa 30 de miliarde de euro, în care lucrează circa 110 000 de angajați. În aceste condiții, se apreciază că România este a cincea țară la nivel european în funcție de producția de gaze și petrol. Mixul de energie, care include toate formele de producție, de la gaze, cărbuni, hidro, nuclear sau energie verde este echilibrat, România având posibilitatea de a-și consolida statutul de exportator în regiune. Cu toate acestea România ocupă locul 17 la nivel european în ceea ce privește consumul pe gospodărie. Este un indicator care arată că piața locală este în continuare subdezvoltată. O gospodărie din Franța, de exemplu, consumă de 14 ori mai multă energie decât una din România.¹³³

Cu toate că România înregistrează exporturi de energie, ea se află pe podium în ceea ce privește plata facturii de către consumatorul casnic. Astfel, conform datelor raportate de Rurostat, media europeană de creștere a prețurilor electricității pentru consumatorii casnici a fost în perioada 2012-2013 de 2,81%. În 11 state membre prețurile au scăzut, în timp ce în celelalte au fost înregistrate creșteri semnificative. Cea mai mare creștere a prețurilor, în perioada menționată, a avut loc în Estonia (21,73%), pe următorul loc se află Grecia, cu o scumpire de 19,68%, podiumul fiind întregit de România, unde prețurile au crescut cu 16,81%. În cazul consumatorilor industriali, prețurile au crescut în intervalul precizat, cu 2,42% la nivel european, în timp ce în România scumpirea a fost dublă mediei europene, mai exact de 5,41%.¹³⁴ Ca atare, structura prețului la electricitate, plătit de consumatorul final, în martie 2015, fără TVA, este prezentată în tabelul următor, astfel:

¹³³ Roxana Petrescu, *Energia dintr-o privire*, articol, Ziarul Financiar – Energie, februarie, 2015, p.16.

¹³⁴ Ciprian Mailat, *Factura la electricitate pe înțelesul tuturor*, articol, Capital -Energie, supliment, martie, 2015, p.XII.

Detalii	Gospodării	Companii
Preț electricitate	29%	43%
Tarif furnizare și distribuție	49%	22%
CertIFICATE VERZI	9%	13%
Tarif de transport	5%	8%
Contribuție cogenerare	4%	6%
Servicii de sistem	3%	5%
Acciză	1%	3%

În mare aceasta este și structura afacerilor într-o piață de aproximativ 30 de miliarde de euro, în care lipsa integrării duce la creșterea în scară a prețurilor la consumatorul final.

Evoluțiile și starea principalilor indicatori din domeniul energetic rezultă din tabelul următor, astfel¹³⁵:

Domeniu	Evoluția indicatorului	2011	2012	2013	2014	2015
Energie	Consumul de energie (TWh)	54,9	54,4	52,3	53,3	54,7
	Prețul spot mediu al energiei (euro/MWh)	52,13	48,8	35,34	34,36	36,4
	Exportul de energie electrică (TWh)	4,8	4,3	4,7	8,5	8,2
	Producția de energie (TWh)	56,9	54,3	54,4	60,2	61,7
Petrol	Prețul barilului (\$)	111,26	111,63	108,56	98,97	52,32
	Importul de țiței (mil. tone)	5,4	5,1	5,3	6,7	6,6
	Prețul mediu benzină (lei/l)	5,29	5,84	5,84	5,99	5,41
	Preț mediu motorină (lei/l)	5,25	5,98	5,98	6,06	5,35
	Producție benzină (mil. tone)	3,2	3,0	3,3	3,3	3,0
	Import benzină (mil. tone)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	Export benzină (mil. tone)	1,8	1,6	1,8	1,8	1,8

¹³⁵Prelucrare după Roxana Popescu, *Momentul recapitulării*, articol, Ziarul financiar –Energie, februarie, 2015, p. 16-23.

	Producție motorină (mil. to.)	3,8	3,7	4,2	5,1	5,0
	Import motorină (mil. to.)	1,3	1,5	1,1	1,0	1,2
	Export motorină (mil. to.)	0,7	0,7	0,9	1,6	1,6
	Producție de țigări (mil. to.)	4,2	4,0	4,1	4,1	3,9
	Cifra de afaceri la carburanți (mld. lei)	35,7	41,2	39,4	40,9	39,3
	Petrol importat (mld. euro)	3,15	3,18	3,14	3,56	2,3
Gaze	Producție internă (mld. m.c.)	11	11	11	11	11
	Consumul (mld.m.c.)	14,2	13,6	12,5	12	10,8
	Prețul importului de gaze rusești (mil.\$)	1246,4	924	497,4	121,3	51,8
	Prețul de import (\$/mia m.c.)	442	440	418	367,6	304,7
	Ponderează gazului rusec în consum	20%	3%	10%	3%	1,7%
Eoliană	Capacitate instalată anual (MW)	520	923	695	354	23
	Capacitate anuală (MW)	982	1905	2599	2953	2976

Strategie fără viziune. Anul 2007 a oferit României o mult lăudată strategie energetică, menită să dirijeze eforturile din domeniu până în 2020. Ea s-a dezvoltat pe convingerea, lipsită de fundament științific, a unei dezvoltări economice continue de circa 2-3%, dezvoltare ce ar fi angajat un consum din ce în ce mai mare de energie. Drept urmare, se prevedeau noi unități de producție, printre care hidrocentrala Tarnița, reactoarele 3 și 4 de la Cernavoda, chiar realizarea unei noi centrale nucleare.

Criza financiară, economică și socială a adus factorii de decizie într-un alt sistem de condiționări. În 2011, s-a încercat cosmetizarea strategiei energetice din 2007. În 2014, s-a lansat în dezbatere publică o nouă variantă de strategie. Ea nu este aprobată nici până la această dată.

Sunt însă numeroase vocile care cer cu insistență o strategie energetică adoptată de Parlament, care să angajeze eforturi financiare consistente. Se aduc argumente în sensul necesității unei perspective clare a domeniului, necesității corelării domeniului energetic cu celelalte sectoare de activitate, necesității

modernizării tehnice a domeniului și realizării unui nou mix energetic, sugerându-se renunțarea la energia pe cărbune și dezvoltarea producției de energie hidro și nucleare, necesității creșterii exportului de energie, din moment ce alte țări europene sunt foarte dependente de importuri energetice etc. Fără a se responsabiliza care va fi consumul energetic și care va fi producția energetică a României într-un anumit interval de timp, fie el 2020 sau 2040, se insistă pe necesitatea unei strategii energetice de țară, care să angajeze repede surse financiare. Se sugerează necesitatea liberalizării prețurilor din energie, pe libertatea de acțiune a actorilor din piață, pe restrângerea rolului statului în economie în general, și în energie în special. Un vacuum merit să favorizeze adoptarea de decizii politice majore în interesul unor grupuri de influență.

Desigur, există și puține puncte de vedere extrem de responsabile, care susțin opinii de genul: strategia energetică nu poate fi ruptă de o strategie a dezvoltării economice; strategia energetică este gestionată de ministerul de profil, dar nu poate fi asumată de acesta; producția de energie este o viziune ce sistematizează viziunea de consum energetic a tuturor categoriilor de consumatori; o strategie bună este aceea care ia în considerare diverse scenarii de evoluție în timp a sectorului energie; o strategie bună ghidează, favorizând faptul ca deciziile punctuale de investiții majore în domeniu să fie luate după analize profunde de oportunitate și de context; strategiile din orice domeniu devin repere de angajare a eforturilor numai dacă se fundamentează pe principii de integritate, moralitate și responsabilitate etc.

Strategie românească versus politicile Uniunii Europene. În mod firesc, strategia energetică românească este condiționată de considerentele domeniului, specifice Uniunii Europene. Un angajament asumat de România este acela al programului 20-20-20. Scopul acestui program este cumulat, și presupune eforturi naționale pentru ca, în 2020, România să atingă următoarele obiective, astfel: reducerea cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră față de anul 1990; reducerea cu 20% a consumului final de energie față de anul 2005, prin creșterea eficienței energetice; și creșterea ponderii surselor regenerabile în totalul mixului energetic la minim 20% - obiectiv care necesită investiții majore și în continuare.

De curând, Uniunea Europeană a publicat principiile Uniunii Energetice Europene. Elementul cheie al acestor principii este viziunea realizării unei piețe energetice funcționale europene, puternic integrate, în care orice imput energetic național are efect asupra tuturor celorlalte sisteme naționale. Prin acceptarea acestor principii, toate țările membre UE se obligă să acționeze unitar și coordonat în domeniul energetic. În acest sens, se preconizează cel puțin trei direcții principale de acțiune, astfel: creșterea gradului de integrare și interconectare între statele membre; crearea unui organism unic de reglementare energetică la nivel

europenean – care va integra cele 28 de organisme naționale; și realizarea unui sistem unic european de definire, monitorizare și protecție a consumatorilor vulnerabili.

În asemenea condiții, orice strategie energetică românească trebuie să urmeze un proces specific de avizare, coordonare și monitorizare din partea forurilor europene abilitate.

Strategii naționale versus strategii de firmă. Cu o strategie energetică națională devenită publică încă din 2007, actualizată prin 2011, ce se dorea înlocuită cu o alta prin 2014, dar care nu a fost finalizată nici în 2016, lista celor mai mari companii energetice din România la nivelul anului 2015 continuă să fie aproximativ la fel și în 2016, arătând astfel:

Companie	Procent controlat de statul național (%)	Domeniu	Listare	Pondere piețe externe în total venituri (%)	Profit net În 2013 (mil. euro)
OMV (Austria)	32	Petrol: exploatare și producție, rafinare, retail, petrochimie, energie	Viena	65	1 729
PKN Orlen (Polonia)	28	Petrol: exploatare și producție, rafinare, retail, petrochimie, energie electrică	Varșovia	60	21
MOL (Ungaria)	25	Petrol: exploatare și producție, rafinare, retail, petrochimie, energie	Budapesta Varșovia	73	-191
CEZ (Cehia)	70	Energie-distribuție, furnizare, producție, minerit, energie termică	Varșovia Praga	20	1 357
PGNIG (Polonia)	72	Petrol, gaze, energie electrică și termică, depozite gaze	Varșovia	-	456
LOTOS (Polonia)	53	Petrol-explorare și producție, rafinare, retail	Varșovia	29	9
ELECTRICA (România)	49	Distribuția și furnizarea de energie	București Londra	0	71
ROMGAZ (România)	70	Producția de gaze naturale și de energie electrică	București Londra	0	225
Hidroelectrica (România)	80	Producția de energie electrică	Nelistată	0	270
CEN OLT. (România)	77	Producția de energie	Nelistată	0	1

Cu sau fără strategii naționale, este o situație publică faptul că firmele din Polonia dețin strategii de companie, care vizează perioada 2014-2022, în care sunt specificate clar bugetele de investiții, obiectivele ce țin de profitul operațional, de menținerea politicii de dividende, de politicile de extindere pe plan extern.

La rândul său, OMV are o strategie generală până în 2021, cu direcții de dezvoltare flexibile.

Concluzii și semne de întrebare. România este un producător important de petrol și gaze, locul cinci la nivel european, dar nu are o prezență regională consistentă pe piața energetică. În plan național, România nu mai are companii integrate. După cum rezultă din tabelul de mai sus, producătorii români sunt fragmentați în funcție de resursă și de domeniul de activitate și, din nefericire, nu mai dispun nici de rețele proprii de distribuție. Tot din tabel rezultă că CEZ cumulează aproape toate tipurile de producție și deține propria rețea de distribuție. La fel, companiile din Polonia se completează reciproc, constituind în bloc un puternic centru de producție, distribuție și furnizare. Dincolo de lipsa unei viziuni naționale în domeniul energetic, este evident faptul că anumite interese politice incriminatoare și-au dat mâna cu un management defectuos. Spre exemplu, la Hidroelectrică s-au promovat o serie de contracte de distribuție de energie către unii băieți deștepți, rezultând pierderi de peste un miliard de euro, sub oblăduirea unui înalt patronaj politic, juridic și moral. Pe cale de consecință, Hidroelectrică a intrat în insolvență, în timp ce concurența de pe piața energetică românească savurează asemenea oportunități nesperate. Mai mult, în 2015, opinia publică românească a luat cunoștință cu indignare de faptul că firma PETROTEL LUKOIL ar fi fraudat statul român cu peste 1,7 miliarde de euro printr-o ingenioasă inginerie fiscală.

De ce și cum sunt primele cuvinte ale unor întrebări care se pot pune atunci când se constată că discursurile despre independență, securitate și strategii energetice sunt dinamitate din interior. Sunt întrebările ce se pun atunci când visuri despre independență și securitate energetică sunt curmate dureros prin strategii iresponsabile.

BIBLIOGRAFIE

DRAGOMIR JORA O., *Economia României, spre a fi realmente funcțională*, Economistul nr. 18, 2014;

- MAILAT C., *Factura la energie pe înțelesul tuturor*, articol, Capital-Energie, supliment, martie-2015;
- PETRESCU R., *Energia dintr-o privire*, articol, Ziarul Financiar – Energie, februarie, 2015;
- PETRESCU R., *Obsedantul cuvânt - strategie revine în 2015*, articol, Ziarul Financiar- Energie, februarie - 2015;
- POPESCU R., *Momentul recapitulării*, articol, Ziarul financir –Energie, februarie, 2015.

REGELE FERDINAND ÎNTÂIUL, PĂRINTELE PATRIEI

KING FERDINAND 1ST, FATHER OF THE HOMELAND

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Florian TUCĂ*

Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU**

Rezumat: Obiectivul principal al acestui articol este acela de a prezenta un punct de vedere cu privire la motivele pentru care considerăm că regele Ferdinand I-ul este părintele patriei noastre. Un motiv ar fi acela că, la fel cum și alte state au părinții lor fondatori ca, de exemplu Italia, pentru care regele Victor Emmanuel II este numit „padre de la patria”, tot astfel și România îl are pe marele rege Ferdinand I-ul întregitorul, care a unit pe toți românii de pe cele două părți ale Carpaților într-un singur stat centralizat: România Mare, în anul 1918.

Cuvinte-cheie: Ferdinand I-ul al României; întregitor; părinte al patriei; regina Maria; surse istorice; unire.

Abstract: The main objective of this article is to present a viewpoint as to the reasons for which we consider king Ferdinand 1st the father of our homeland. One such reason would be that, the same as other countries have their founding fathers, like – for instance – Italy, for which king Victor Emanuel 2nd is called “padre de la patria”, so does Romania in the person of the great king Ferdinand 1st the Unifier, who reunited all of the Romanians living on both sides of the Carpathians into a single, centralized state: i.e., the Greater Romania, in 1918.

Keywords: Ferdinand 1st of Romania; the Unifier; father of the nation; queen Maria; historical sources; unification.

Vom începe acest articol, oarecum altfel decât în mod obișnuit și anume prin a emite unele puncte de vedere care, după opiniile noastre reprezintă adevăruri evidente și de necontestat. Vom afirma încă de la început faptul că Regele Ferdinand I al României (1914-1927) poate fi considerat „Părintele Patriei” sau „Părintele României Mari”, iar Regina Maria, minunata soție a Suveranului, va fi considerată (denumită) în epocă în trei feluri și anume: „Mama tuturor românilor”, „Mama răniților” și „Mama tuturor celor necăjiți”. Sunt adevăruri care pot fi

* Membru al Academiei Oamenilor de Știință din România

** Prof. univ. dr., membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: esiteanu@yahoo.com

dovedite prin fapte și prin prestațiile de excepție ale celor două ilustre personalități la care ne referim: Regele Ferdinand și Regina Maria.

În timpul domniei regelui Ferdinand I și a soției sale, s-a realizat, în ziua cea mai mare a neamului nostru, ziua istorică de 1 decembrie 1918, Unirea cea Mare, care era visul de veacuri al tuturor românilor din spațiul Carpato-Danubiano-Pontic. Momentul istoric a putut fi realizat, în principal, datorită bărbăției, vitejiei și eroismului dovedit pe câmpurile de luptă ale Primului Război Mondial de către ostașii români.

De altfel, potrivit celor consemnate în documentul istoric sau în manifestul prin care suveranul României s-a adresat poporului și armatei în noaptea în care oștirea noastră a intrat în luptă (14 spre 15 august 1916), sunt consemnate cu claritate scopurile adevărate ale intrării României în campania mondială.

La 14 august 1916 regele Ferdinand I-ul a convocat Consiliul de Coroană care a luat decizia ca România să intre în Marele Război alături de forțele Antantei. Regele se exprima astfel în Proclamația către Țară:

„Pentru neamul nostru el (războiul –n.n.) a adus ziua așteptată de veacuri de conștiința națională, ziua unirii lui.

După vremuri îndelungate de nenorociri și de grele încercări, înaintașii noștri au reușit să întemeieze Statul Român prin Unirea Principatelor (5 și 24 ianuarie 1859 – n.n.), prin războiul independenței (din 1877-1878 – n.n.), prin munca lor neobosită pentru renașterea națională.

Astăzi ne este dat nouă să întregim opera lor, închegând pentru totdeauna ceiace Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: unirea Românilor de pe cele două părți ale Carpaților.

De noi atârnă astăzi să scăpăm de sub stăpânirea străină pe frații noștri de peste munți și din plaiurile Bucovinei, unde Ștefan cel Mare doarme somnul lui de veci.

În noi, în virtuțile, în vitejia noastră, stă putința de a le reda dreptul ca într-o Românie întregită și liberă de la Tisa până la mare, să propășească în pace potrivit datinilor și aspirațiilor gînteii noastre.”¹³⁶

Din Consiliul de Coroană a făcut parte și Petre Carp, care a încercat să-l convingă pe Ferdinand I-ul să nu lupte împotriva Germaniei: „Nu-i putem învinge pe Hohenzollerni!” Dar acest îi răspunse ca un mare rege: „Vă înșelați, domnule Carp..., deja l-am învins pe unul dintre ei: pe mine însumi...”¹³⁷ Istoria i-a dat dreptate pentru că singurul Hohenzollern care a continuat să domnească după încheierea Marelui Război a fost Ferdinand I-ul al României.

¹³⁶http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/proclamatia-regelui-ferdinand-intrarea-romaniei-razboi-un-neam-intreg

¹³⁷

La 27 martie, la Chișinău, a fost adoptată următoarea Declarație:

„În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama ei România.”

În ziua de 28 noiembrie, a fost votat la Cernăuți documentul care prevedea:

„*Congresul General al Bucovinei, întrupând suprema putere a țării și fiind investiți singuri cu putere legiuitoare,*

În numele suveranității naționale,

Hotărâm:

Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României.

La 1 decembrie 1918, era adoptată Rezoluția care începea cu aceste cuvinte: Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a teritoriilor locuite de dânșii cu România.”

Cu gândurile lor curate și însuflețite de țelul suprem în care România intră în Războiul cel Mare, armata română, în fruntea căreia se afla regele Ferdinand, s-a avântat în luptă cu un elan și cu o vitejie de nestăvilit, înscriind pagini eroice în numeroase încleștări, ca, de pildă, la trecătorile Carpaților, apoi pe linia Dunării, în Dobrogea, în Muntenia (la Prunaru, Robănești și pe Neajlov și Argeș), și în cele din urmă, pe fronturile din Moldova (Mărăști, Mărășești și Oituz). După datele pe care le deținem, pe timpul acelor încleștări la care ne-am referit, dar și în celelalte lupte, și-au jertfit viețile, au fost răniți sau dați dispăruți, circa un milion de fii ai României. Aceste jertfe și pierderi umane aveau să stea, de drept și de fapt, la temelia înfăptuirii Marii noastre Uniri. Ele dovedesc, fără putință de tăgadă, nu doar că Unirea cea Mare, de la 1 decembrie 1918, este un act istoric pe care „Națiunea l-a făcut”, ci că ea este un rezultat al lucrărilor și al luptelor de veacuri ale poporului nostru și, în cele din urmă, al grelelor jertfe de sânge date de oștirea română, sub conducerea regelui Ferdinand I.

În mod îndreptățit, pentru înaltul ideal pe care-l avea în suflet suveranul în timpul războiului, pentru capacitatea și măiestria cu care el a condus trupele în asprele și grelele lupte și bătălii, dar și pentru modul nu doar eficient, ci strălucit în care a acționat în perioada de după război în vederea pregătirii și desfășurării Adunării istorice de la Alba Iulia, implicit a sancționării Decretului-lege prin care s-a

consemnat actul istoric de la 1 decembrie 1918, Regele Ferdinand I va rămâne înscris pentru totdeauna în istoria neamului românesc, drept rege întregitor de Neam și de Țară, de „Părintele Patriei” sau de „Părinte al României Mari”, după cum ne-am exprimat în prima parte a articolului de față.

În perioada de după înfăptuirea Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, cu diferite prilejuri și în special în momente aniversare, suveranul României s-a referit, cu cuvinte calde și bine alese, la însemnătatea legendarei „*izbânde istorice la care ne referim*”. Într-o astfel de împrejurare, el va spune, printre altele: „*Unirea cea mare a fost cea mai frumoasă realizare a domniei mele*”.

Într-o altă împrejurare, prilejuită de întocmirea „testamentului” său, regele Ferdinand I va spune următoarele: „*Ridic până la ultima suflare ruga mea fierbinte ca Dumnezeu să binecuvânteze și în viitor soarta poporului român ... și a României întregite*”. Și după moartea ilustrului Suveran al României, care s-a petrecut în vara anului 1927, el a fost considerat, pe drept cuvânt și după merit, întregitor de Neam și de Țară.

Iată două surse istorice prin care se atestă acest limpede adevăr. Pe piatra sa de mormânt, care se află în incinta mănăstirii din Curtea de Argeș, este înscrisă următoarea inscripție: „*Aici odihnește robul lui Dumnezeu Ferdinand I, Regele României, născut la 24 august 1865 la Singmaringen (Germania – n.n.), răpus la 20 iulie 1927 la Castelul Pelișor. Luând cârma țării la 11 octombrie 1914, a tras sabia la 15 august 1916 pentru dezrobirea românilor de peste vechile hotare, înfăptuind întregirea neamului și încoronându-se în 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, ca prim rege al românilor*”. După decesul „Părintelui” României Mari, în memoria și întru slava sa, numismații români au emis o medalie jubiliară în două variante, în bronz și în argint. Piesa are pe avers bustul fostului Suveran, îmbrăcat în veston militar, pe epoletii căruia se află însemnele de Mareșal al României, dar și această legendă: „*Ferdinand I, întemeietorul României Mari*”.

Numele regelui care este considerat, pe drept cuvânt fie „Părintele Patriei”, fie „Părintele României Mari”, fie „Întemeietorul României Mari”, se află consemnat, sub o denumire care trebuie nu doar reținută, ci și evocată de către urmașii săi, pe cel mai reprezentativ monument care înobilează pământul României întregite, adică pe Arcul de Triumf, din București. Iată ce se înscrie sub cornișa impresionantului monument cu privire la Suveranul României: „*Liberator de Neam și întregitor de hotare prin ostașii săi, eroii creștinătății, Ferdinand I, domn și rege al românilor*”.

Nu putem să nu ne referim în articolul de față și la regina Maria, supranumită și ea de către românii noștri pe cât de interesant, pe atât de frumos „*Mama tuturor românilor*”, „*Mama răniților*” și „*Mama tuturor celor necăjiți*”. Legendara și nemuritoare soție a regelui „Întregitor”, atât înainte de război, pe timpul

campaniilor, dar și după aceea, a acționat, cu dăruire, cu elan și din proprie convingere, pentru înfăptuirea dezideratului și visului de veacuri ale românilor înfăptuirea României Mari.

Într-o lucrare apărută cu câțiva ani în urmă și dedicată ei, în capitalul intitulat „Zilele unei regine în vreme de război”, se consemnează, printre altele: „În timpul Primului Război Mondial, Regina Maria a uitat de rochiile elegante, catifeaua sofisticată, mătășurile fine ori dantelele prețioase și a purtat mai ales haină albă de infirmieră voalul de soră medicală a devenit mai important decât mantia de regină, iar pantofii i-a înlocuit cu cizme lungi, ca să poată merge prin noroi pe front. Zilele reginei începeau cu lungi vizite prin spitalele improvizate în care se aflau soldații răniți. Mergea prin toate saloanele, muncind cot la cot cu doctorii și cu asistentele medicale. Găsea soldați grav răniți, în situații dintre cele mai nefericite și, deși impresionant, acel tablou nu îi alunga curajul sau speranța. Umbla printre numeroasele paturi de spital și împărțea daruri de tot felul: bomboane, cruciulițe, iconițe și cărți. Dar, poate chiar mai important, ea împărțea vorbe bune, încurajări și zâmbete. Impresionați de prezența ei, soldații au numit-o „Mama răniților”. Regina se întâlnea, adesea, cu populația civilă din zona frontului sau din spatele lui. Discuta cu populația, o îmbărbăta, îi dăruia daruri modeste celor cu care se întâlnea (pungi cu mălai și cu făină, dulciuri, iconițe, cărți și chiar mici sume de bani), asigura populația că va lupta și ea, neconținut, pentru înfăptuirea înaltului ideal al reîntregirii naționale. Ea s-a comportat, mereu și mereu, ca o mamă bună pentru toți românii” după cum se consemnează și în paginile cărții din care am citat mai înainte. Iar românii aflați în structurile sus-puse ale statului sau cei de rând, au avut mare încredere în spusele reginei. Ca atare ei aveau să fie cu toții fericiți nu doar când s-a înfăptuit România Mare, ci și când regina a fost încoronată și ea, la Alba Iulia, prilej cu care pe capul ei s-a așezat o coroană lucrată după modelul celor purtate odinioară de soțiile voievozilor și demnitarilor români, lucrată artistic și împodobită cu pietre prețioase. Regina încoronată la Alba Iulia și atât de iubită de români, a condus cu dragoste, cu mândrie și cu pricepere destinele României Unite până în vara anului 1938, când s-a stins din viață, la Castelul Pelișor, din Sinaia, lăsând în urma sa o Românie Mare și întreagă, în plină înflorire, iar în sufletul tuturor românilor durere și lacrimi.

O țară întreagă și mare o iubise, o admirase, iar după moarte, tot o țară întreagă a plâns-o și a regretat-o. Se spune că cu numai câteva luni înainte de intrarea în neființă a „Reginei tuturor românilor”, pe când era bolnavă, un reporter francez, luându-i un interviu, ar fi întrebat-o: „Ce ați iubit mai mult stimată și iubită regină?”

Răspunsul său a venit clar și răspicat, fără să se fi gândit prea mult. El ar fi fost următorul: „Am iubit mult, mult de tot, viața și România Mare și Unită ...

Pentru mine România Mare și Unită a fost trăire intensă, dureri și bucurii, miraj și vis, a fost ca să mă exprim în puține cuvinte, totul”. De fapt, Marea Regină a tuturor românilor spusese aceste adevăruri cu mult timp mai înainte și anume în paginile cărților pe care le publicase. După câte știm, într-una dintre aceste lucrări, intitulată „De la inima mea, la a lor”, regina a spus următoarele: „Iubirea mea pentru această țară, pe care am făcut-o a mea prin lacrimi și suspine, a ajuns pentru mine ca o religie. Mă simt legată de ea prin lanțuri de oțel, legată prin inimă, prin creier și prin sânge”.

Regele Victor-Emmanuel II a realizat unificarea Italiei prin războaie dinastice și este recunoscut ca părinte al patriei de poporul italian. Tot astfel și poporul român îl recunoaște pe regele Ferdinand I-iul ca părinte al patriei noastre pentru că a realizat unirea românilor de pe ambele părți ale Munților Carpați, adică a anexat – în conformitate cu prevederile celor două Convenții (politică și militară) încheiate cu Franța, Marea Britanie, Rusia și Italia (din Antanta) – Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul și Bucovina, dar în plus și Basarabia, după ieșirea Rusiei din Antanta.

Așa cum patria adevărată pentru italieni este Italia, pentru francezi este Franța, pentru germani este Germania, tot așa și pentru noi patria este România și așa va fi mereu pentru toate generațiile de români, chiar dacă Istoria românilor nu se mai predă în învățământul preuniversitar. Câțiva demnitari au considerat că am devenit o națiune multiculturală care nu mai trebuie să aibă o identitate precisă. Ei au subminat statul național român, au călcat în picioare Constituția României, tradițiile și valorile românești și au decretat că Istoria noastră să nu mai fie studiată în școli. Prin toate aceste acțiuni îndreptate împotriva securității națiunii, ei au pus în aplicare românofobia sau antiromânismul.

Așadar, acești românofobi au atacat pe față identitatea noastră națională și patriotismul nostru sincer și ne obligă să acceptăm un patriotism „corect politic” care nu are nici o legătură cu patria și națiunea. Ei ne bagă pe gât cu forța un patriotism declarativ, adică un patriotism exprimat prin vorbe politicianiste perfide.

Adevărul este că patriotismul este indisolubil legat de patria română și de problemele României și ale majorității românilor, tot așa cum, de exemplu, este patriotismul la germani cântat pe versurile Ernst Moritz Arndt: „Was ist des deutschen Vaterland?” (Ce este patria germanilor?) – imn al Mișcării de Unire a landurilor germane.¹³⁸ Deci nu ne poate învăța pe noi o minoritate antiromânească ce înseamnă patriotismul, pentru că noi cunoaștem Istoria românilor de unde am învățat dragostea de Țară, lupta necontenită pentru apărarea intereselor naționale și păstrarea tradițiilor strămoșești.

¹³⁸ România literară, nr. 9-10, din 3 martie 2017, p. 35.

„Limba română este patria mea”, spunea Nichita Stănescu? Minoritatea antiromânească are însă un patriotism de grup care este patriotismul intereselor unui (unor) grup(uri).

Deci, patriotismul este un concept legat de o identitate națională întrucât conține limba, istoria, religia, valorile și tradițiile unei națiuni. De aceea, patriotismul trebuie învățat și în școala românească.

Instituțiile naționale trebuie să-i integreze printr-un proiect comun pe toți românii. Națiunea fără identitate și statul fără istorie nu pot să existe, adică ar dispărea pentru că nu ar mai avea un fundament și un liant care să le susțină. Eroii neamului susțin pe oasele lor națiunea și statul român, căci acestea două sunt clădite pe osemintele strămoșilor noștri.

Revoluționarii români din anul 1848 au luptat pentru înfăptuirea Unirii din anul 1859; ei sunt acei patrioți care au realizat Unirea Mică a celor două principate românești la 24 ianuarie 1859 prin alegerea colonelului Alexandru Ioan Cuza de două ori ca domnitor atât la Iași, cât și la București. Pe acești patrioți îi venerăm și îi considerăm primii părinți ai statului român deoarece ei sunt fondatorii României. Generația de atunci nu a avut condițiile istorice necesare și suficiente pentru a îndeplini opera lui Mihai Vodă Viteazul. Dar visul de aur al poporului român s-a îndeplinit în etape profitând de conjunctura geopolitică și geostrategică și de alianțele încheiate cu marile puteri care ne garantau Marea Unire.

Condițiile istorice din timpul Marelui Război ne-au ajutat să realizăm visul de veacuri al neamului românesc. Generațiile de atunci și-au dovedit patriotismul prin fapte, nu prin vorbe ca politicienii de azi, iar generația de azi este chemată să continue ceea ce au construit înaintașii lor și să apere patria română.

„Astăzi ne este dat nouă să întregim opera lor, închegând pentru totdeauna ceea ce Mihai Viteazul a îndeplinit numai pentru o clipă, unirea românilor de pe cele două părți ale Carpaților”. Armata României sub conducerea regelui și a generalului (care a devenit mareșal) Constantin Prezan a oprit, în vara anului 1917, ofensiva Puterilor Centrale la Mărăști, Mărășești și Oituz și a apărut, în anul 1918, pe reprezentanții tuturor românilor care s-au adunat la Chișinău (27 martie), Cernăuți (28 noiembrie 1918) și la Alba Iulia (1 decembrie) pentru a decreta/hotărî unirea cu Regatul României.”

Bibliografie selectivă

- *** *Cuvântări de Ferdinand I, regele României, 1889-1922*, București;
- *** *Testamentul regelui Ferdinand, făuritorul României Mari*, București, 1927;

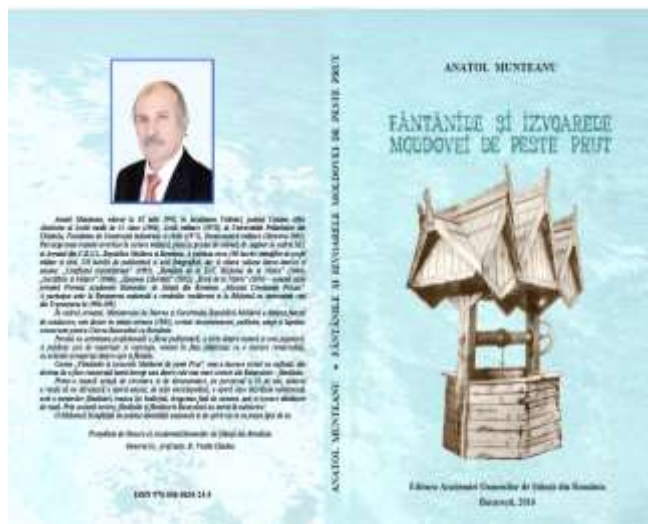
- AVRAM P. C-tin., AVRAM C.T., *Conducători de neam și țară, mari personalități publice din istoria românilor*, Arad, 2003;
- BUDIȘTEANU G.N., *Mărturii contemporane. Regele Ferdinand I. Amintiri de la cei ce i-au apropiat*, București, 1933.
- CIOROIANU A., SIMINA M., *Maria a României. Regina care a iubit viața și Patria*, București, 2015.
- CRISTACHE Ghe., TUCĂ F., DOBRE C., *Voievozi, Domnitori, Principi, Regi, Președinți și alți Șefi de stat din spațiul românesc. Dicționar*, Ediția a 2-a adăugită, București, 2006;
- GANE C-tin., *Trecute vieți de doamne și domnițe*, Vol. I și II, București, 1940;
- IORGA N., *Oameni care au fost*, vol. I și II, București, 1936;
- KIRIȚESCU C-tin., *Un erou legendar. Personalitatea sufletească a regelui Ferdinand I*, București, 1929;
- MOGHIOR N. DĂNILĂ I., MOISE I., *Ferdinand I, Cuvânt pentru întregirea neamului*, București, 1994;
- TUCĂ F., CRISTACHE Ghe., *Altarele eroilor neamului*, București, 1994;
- TUCĂ F., IONESCU N., RAICU R., *Epopoea anilor 1916-1918. Războiul pentru Făurirea României Mari*, București, 1998;
- TUCĂ F., SITEANU., DOMNIȘORU L., POPESCU M.C., *Cei opt mareșali ai României*, București, 2014;
- WALBE E., *Ferdinand I, întemeietorul României Mari*, București, 2004.

NOI APARIȚII EDITORIALE

FÂNTÂNILE ȘI IZVOARELE MOLDOVEI DE PESTE PRUT

Volum de carte intitulat „Fântânile și izvoarele Moldovei de peste Prut”, mai puțin obișnuit, are un stil pacifist, un titlu localizat geografic reliefând adevărata valoare a apei, cea de izvor al vieții.

Autorul volumului consideră- că eternitatea existenței umane este legată de câțiva factori, doi dintre ei însă sunt decisivi: *pământul și apa*, arată că, de fapt,

civilizațiile au apărut lângă apă și s-au format în preajma marilor râuri și lacuri. Unii savanți afirmă chiar că civilizația umană inițial s-a născut în apă.

Cultul apei și mai ales al apelor dă prilej autorului să arate că ea are rădăcini în spiritualitatea *geto-dacă* și că s-a transmis în mare parte și în creștinism. Anumite fântâni, izvoare, cursuri de apă erauenerate și lângă ele se organizau ceremonii religioase și rituri de trecere. Apa curată a acestor surse era colectată în vase, întotdeauna înainte de răsăritul soarelui și era considerată așa zisa ”*apă neîncepută*”, folosită în toate ritualurile de purificare, de vindecare a rănilor, a bolilor, izgonirea duhurilor rele; apa mai era folosită și pentru stropirea (aghezmuirea) armatei geto-dace înaintea bătăliilor.

Cartea este un studiu foarte complex, apa fiind privită din mai multe unghiuri de vedere demonstrând că *fântâna și izvorul* pentru populația de la sate este vital. Românii țin la loc de cinste fântâna pe care o innobilează cu forme frumoase și cu simboluri străvechi, precum: soarele, luna, stelele, păsările, animalele, florile și multe motive geometrice, dispuse în brăie și registre decorative. Arhitectura fântânilor, tema principală a cărții în general, este ceva nou, ieșit din comun, pentru că în alte spații geografice ale continentului european nu se poate vedea așa ceva. Toată cartea este ilustrată cu fântâni și izvoare. Elementul de bază arhitectural este pregătirea și prelucrarea lemnului, cioplitul, decuparea figurilor din lemn, traforate, crestate cu compoziții luate din natură și din viață, ilustrând plante, arbori, păsări, animale, corpuri cerești. Această lucrare artistică și arhitecturală apreciază valoarea înaltă a meșterilor populari autohtoni și nivelul profesional și artistic al tâmplarilor, lemnarilor și fierarilor moldoveni.

Din lucrare reiese că apa este o sursă importantă de viață și o sursă importantă de inspirație a scriitorilor, pictorilor, artiștilor și muzicienilor. Sunt prezentate lucrări, citate celebre și extrase din lucrările marilor personalități ale lumii, a poezilor precum Mihai Eminescu, Ion Creangă, Mircea Eliade, Vasile Alecsandri, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Ion Proca, Adrian Păunescu și alții.

Cititorul poate lua cunoștință despre calitatea apelor, inclusiv a celor subterane, și îngrijorarea specialiștilor și a savanților ecologiști despre poluarea apelor din fântâni, izvoare, lacuri și bazine subterane cu compuși ai azotului, nitriți, nitrați, din urma cărora suferă și va suferi în continuare populația Moldovei și a României.

Cartea este o enciclopedie a fântânilor Moldovei, pentru că reprezintă arhitectura localităților din Nordul, Centrul și Sudul plaiului moldav.

Între cele două coperti sălășluiește un adevărat *patrimoniu al civilizației* autentice românești. Este o muncă a autorului de zeci de ani, care încununează o operă de cercetare, de sacrificiu și de dorință sinceră de a lăsa o urmă de neșters în cultura română.

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte-cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul.* Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele diacritice – ș, ț, ă, î, â și Ș, Ț, Ă, Î, Â – înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile.* Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile.* Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile.* Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea.* Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât și în limba engleză.

Mulțumim sponsorilor acestui număr al revistei: Chestor General (r) Anghel ANDREESCU, Colonel Liviu Mihai COȘEREANU, Colonel (r) Dorel BAHIRIN.

Vă mulțumim!

Colegiul de Redacție